

TANANYAGGYŰJTEMÉNY

A

PRÓBACSENDŐRÖK SZAMARA.

AZ ORSZÁGOS M. KIR. CSENDŐRSÉG
TANTERVE ALAPJÁN ÖSSZEÁLLÍTOTTAK.

ARGAY FERENC

PAJOR TAMÁS

és dr. KONKOLY IVÁN

M. KIR. CSENDŐRFŐHADNAGYOK

Ara 2 kor- 80 Hfl.

WÁRNAY L. KIADÁSA

BUDAPEST - SZEGED.

Vl. Gyár-utca 26. Károly-utca 4. szam.

1914.

TANANYAGGYŰJTEMÉNY

A

PRÓBACSENDŐRÖK SZÁMÁRA.

AZ ORSZÁGOS M. KIR. CSENDŐRISKOLA
TANTERVE ALAPJÁN ÖSSZEÁLLITOTTÁK:

ARGAY FERENC

PAJOR TAMÁS

és dr. KONKOLY IVÁN

M. KIR. CSENDŐRFŐHADNAGYOK.

Ára 2 kor. 80 fill.

VÁRNAY L. KIADÁSA

BUDAPEST, SZEGED,
VI., Gyár-utca 26. | Kárász-utca 9. szám.

1914.

Miklós Mihály
Kunigata
Csongrád megye

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Előszó a próbacsendőrhez	5
Előszó az oktatóhoz	7
Kivonat az Utasítások a m. kir. csendőrség számára c. szolgálati könyvből:	
I. rész (Szervezeti Utasítás)	9
II. „ (Szolgálati Utasítás)	14
III. „ (Határszéli szolgálati Utasítás)	48
Kivonat az Általános szolgálati Hatá-	102
a Különleges rosványok-ból	111
a Közgazdálkodások vezetésére vonatkozó határozványokból	145
Büntetőtörvények kivonata:	
az 1878. V. t.-c.-ből (büntettek és vétségek)	53
„ 1879. XL. t.-c.-ből (kihágások)	73
„ 1879. XXXI. t.-c.-ből (erdőtörvény)	81
„ 1883. XX. t.-c.-ből (vadászat)	83
„ 1883. XXIII. t.-c.-ből (fegyver és vadászati adó)	85
„ 1888. VII. t.-c.-ből (állategészségügy)	92
„ 1888. XIX. t.-c.-ből (halászat)	87
„ 1890. I. t.-c.-ből (közutak és vámok)	90
„ 1894. XII. t.-c.-ből (mezőgazdaság és mezőrendőrség)	94
„ 1898. IV. t.-c.-ből (munkaadók — munkások közötti jogviszony)	97
„ 1903. V. t.-c.-ből (külföldiek lakhatása)	101
„ 1903. VI. t.-c.-ből (útlevélügy)	98
„ 1909. II. t.-c.-ből (kivándorlás)	97
„ 1910. évi 57.000. B. Ü. M. R.-ből (Gépjárművek)	101

	Oldal
Kivonat a házalási rendszabályból	98
„ a Szolgálati Szabályzat I. részéből	114
„ a Laktanya Szabályokból	123
„ az Utasítás az egészségápolás tanítására c. szolgálati könyvből	128
„ a Fegyverutasításból	133
A) 95. mintájú csend. ismétlő karabély	133
B) Frommer-féle ismétlő pisztoly	141
C) Csendőrségi kardok	142
„ a Lövőutasításból	142
„ az Illetékszabályzatból	144
„ a Gazdászatkezelési utasításból a m. kir. csendőrőrsök számára	144
Alapfogalmak a térképoltáshoz	147

Előszó a próbacsendőrhöz.

A földműves, az iparos vagy más foglalkozásbeli ember, ha meg akar élni, munkáját, mesterségét meg kell tanulnia.

Igy van ez a csendőrrel is.

Az ő munkaköre a közbiztonsági szolgálat ellátása, vagyis ügyelni mindenre és örködni minden felett, ami a személy- és vagyonbiztonságot megzavarhatná.

Ez a kötelesség nehéz. Ennek teljesítésében nem járhat el a csendőr kénye-kedve szerint. A törvények és a rendeletek, az utasítások és a szabályzatok határozzák meg, mikor és hogyan kell eljárnia. Ép ezért részesül a csendőr próbaszolgálatának ideje alatt tanításban, *kiképzésben*.

A csendőr hivatása nagyon széleskörű és sokoldalú tudást kíván. Ezeket a próbaszolgálat rövid ideje alatt mind megtanulni nem lehet. Ezért az iskolában csak a legszükségesebbek tanítására és tanulására lehet szorítani. Ezt a legszükségesebb tudnivalót tartalmazza ez a könyv.

Vannak ismeretek, amiket a csendőrnek jól kell tudnia. Ezek a könyvben kérdés és felelet alakjában vannak feldolgozva. Ezeket tehát a próbacsendőr tanulja meg jól.

Vannak ismét oly ismeretek, melyekből elég, ha a próbacsendőr hallott róluk. Ezek a könyvben szintén befoglaltatnak, de megkülönböztetésül apró betűkkel vannak nyomtatva. Persze ezekből is minél többet ajánlatos megjegyezni.

Aki mesterségét nem érti, nem boldogul; minél hozzáértőbb és szorgalmasabb valaki, annál könnyebben halad. A csendőr, ha hivatásához nem ért, felelősségre vonják, sőt el is távolíthatják a testületből, ellenben hozzáértő, szorgalmas és becsületes munkával elismerés, jutalom és előrehaladás lesz az osztályrésze.

Előszó az oktatóhoz.

Ez a könyv tartalmazza mindazt, amit a próbacsendőrnek a szorosán vett szakismeretekből elméletileg elsajátítani szükséges.

Célja: könnyíteni az oktató és a tanuló munkáját. Természetesen nehéz és fontos feladat vár e könyv használata mellett is az oktatóra. Rövidség okából csak ott tartalmaz e könyv egyszerű magyarázatokat és példákat, ahol az anyag a próbacsendőr fogalmkörétől nagyon távol esik és így az oktató befolyásának támogatására ezeket megrögzíteni szükségesnek tartottuk.

Legtöbb helyen tehát egyedül az oktatóra van bízva, hogy az anyagot megmagyarázza, a megértést szemléltetéssel és példákkal előmozdítsa.

A tananyag egy részét nemcsak elméletileg kell elsajátíttatni, hanem célszerű, sőt szükséges is azt be is gyakoroltatni. Így például az elővezetést, az elfogást, a bilincselést, a megintést és figyelmeztetést, a megállítást, az igazolványok átvizsgálását, leszállást, de általában minden szolgálati fellépésnél a magatartást és eljárást.

Az oktató helyes érzékétől függ, hogy a tananyag eme részét kiválassza, a szükségeseket bemutassa, a tanulóval megismételtesse, begyakoroltassa, még pedig legalább is oly mérvben, hogy a másodcsendőrré háramolható munkakörben képes legyen helyesen viselkedni, eljárni.

Szükséges a próbacsendőrökkel terepre is kimenni. Itt bemutatható a megelőző szolgálat, az őrző lepor-tyázásnál követendő eljárás, tájékozódás a terepen, a térkép felhasználásával stb. Felébreszthető itt bennük a szemesség is; ne csak nézzenek, de lássanak is és következtetőképességükre is termékenyítőleg kell hatni, ami a nyomozóvá való képzés előiskolája.

Mindezek mellett az oktatónak nemcsak a szakismeret terjesztésére kell gondolnia, hanem az általános tudás fokának emelésére is törekedni kell.

Feltétlenül szükséges a próbacsendőrt megismertetni az időszámítással, az órával, az iránytűvel, nemkülönben a hossz-, űr- és súlymértékkel, a vasuti menetrenddel, a hőmérővel és más mulhatlanul kívánatos, a mindennapi életben is szükséges általános ismerettel.

Külön tárgyat ezek megismerése végett a tanrendbe beállítani nem lehet, szorosabb útmutatással ez a könyv sem szolgál, de méltán elvárható, hogy a szakoktatással kapcsolatosan ez irányban is fejlesztőleg fog hatni az oktató.

Utasítások a magyar királyi csendőrség számára című (Cs—1) szolgálati könyv kivonata.

I.

Szervezeti Utasítás.

1. (1. §.) *Miképpen van a csendőrség szervezve és mi a feladata?*

A csendőrség a közbiztonsági szolgálat teljesítésére rendelt katonailag szervezett őrtest.

Feladata: működési területén a személy- és vagyonbiztonságot megóvni, a békét és közrendet fenntartani, a büntetőtörvények, a rendeletek és szabályrendeletek megszegését, a véletlenségből vagy bármily természetű mulasztásból eredhető veszélyeket és károkat lehetőleg megakadályozni, a megzavart rendet és békét helyreállítani, az ezek ellen vétőket kitudni, s megfenyítés végett az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak feljelenteni, illetőleg átadni.

A csendőrség működési területe hazánknak egész területe, kivéve Budapest székes fővárosnak és a törvényhatósági joggal felruházott városoknak, végül a nyomozó szolgálatra vonatkozólag a rendezett tanácsú városoknak kül- és belterületét. (Tehát a rendezett tanácsú városok területén a csendőrség feladata: a megelőző szolgálat teljesítése.) A közbiztonság ellátása végett ezen a területen csendőr őrsők működnek, melyek mindegyikéhez egy vagy több község bel- és külterülete tartozik. Ez egy őrs működési területe. (örskörlet.)

2. (2. §.) *Kinek van alárendelve a csendőrség: katonai és fegyelmi tekintetben és kinek a közbiztonsági szolgálat és gazdasági ügyeket illetőleg?*

A magyar királyi csendőrség katonai és fegyelmi tekintetben, továbbá személyi ügyekben saját előljáróinak, felsőbb fokban a magyar királyi honvédelmi miniszternek — a közbiztonsági szolgál-

lat teljesítésére és gazdasági ügyekre nézve pedig a magyar királyi belügyminiszternek van alárendelve.

A csendőr katoná. Az ország katonai ügyeit a honvédelmi miniszter intézi. A közbiztonság ellátásáról és annak költségeiről a belügyminiszterium gondoskodik. Ezért van a csendőrség két miniszternek alárendelve. Mindkét miniszteriumban csendőrségi ügyosztály van.

Katonai és személyi ügy például: a csendőrlégénység kiképzése, öltözködése, felfegyverzése, nemkülönben a nyugdíjazása; a tábori csendőr ügyek, mozgósítási ügyek, stb. Fegyelmi ügy például: csendőregyének fegyelmi uton való eltávolítása, stb. A közbiztonsági szolgálatra vonatkozó ügy például: a csendőrség állományának, a parancsnokságok székhelyeinek megállapítása, összpontosítások, vezénylések, stb. Gazdasági ügy például: a csendőrök zsoldjának, szolgálati pótdíjának, egyéb juttatásainak fedezése; ruházattal, fegyverrel, lóval való ellátása; elhelyezéséről való gondoskodás, stb.

3. (3. §.) *A csendőrségi őrsök a közcsend, rend és biztonság fenntartása érdekében, mely hatóságok rendelkezésére állanak? Kell-e a hatóságok felhívásainak eleget tenni?*

A csendőrségi őrsök a közcsend, rend és biztonság fenntartása érdekében a közigazgatási hatóságok rendelkezésére állanak; amennyiben az ezen hatóságok által írásban kiadott hivatalos felhívásoknak eleget tenni tartoznak, anélkül, hogy a felhívások megbírálásába hocsátkozhatnának.

A belügyminiszterium a ország közbiztonsági ügyeit a közigazgatási hatóságok útján intézi, ez pedig a szükséges csend, rend és biztonsági szolgálatokat az erre hivatott közegekkel, így például a csendőrséggel hajtja végre. Közigazgatási hatóságok például: a szolgabíróság, határrendőr kapitányság stb. olyan őrsre nézve pedig, amely valamely város területén működik a városi rendőrkapitányság is.

4. (3. §.) *Ha a késedelem veszéllyel jár, adható-e szóval is felhívás és teljesítendő-e az?*

Ha a késedelem veszéllyel jár, szóval kiadott hivatalos felhívásnak is eleget kell tenni, de e sürgős esetben szóval kiadott felhívást a csendőrségnek mindenkor utólagosan írásban is ki kell adni.

5. (3. §.) *Helyi rendészeti ügyekben, mire van a csendőrség hivatva?*

Helyi rendészeti ügyekben a csendőrség csakis felügyelő és a községi közegeket támogató segítségnyújtásra van hivatva.

Helyi rendészeti ügyek azok, amelyek a községek hatáskörébe vannak utalva, például: községi utak, hidak jókarban tartása iránti intézke-

dés; kutak, itatók fertőzöttsége miatti teendők; épületek, kályhák, kémények tűzveszélyes volta miatti közbelépés, stb.

6. (5. §.) *A csendőrség szolgálatát miknek alapján és hogyan teljesíti?*

A csendőrség szolgálatát a fennálló utasítások és saját előjárói parancsa szerint önállóan teljesíti.

A fennálló utasítások alatt az érvényben levő szolgálati utasításokat, szabályzatokat, valamint a ministeri rendeleteket értjük.

7. (8. §.) *A felhívás tartalmáért és annak foganatosításáért ki felelős?*

A felhívás tartalmáért mindenkor az azt kiadó vagy kiállító hatóság vagy egyén — a felhívások foganatosításáért, valamint a törvény és a szolgálati utasítás határozványainak pontos betartásáért pedig az eljáró csendőr felelős.

Egyén alatt az intézkedésre hivatott hatósági személyt kell érteni, például: a szolgabírói hivatalnál a főszolgabírót és a szolgabírót, de nem a járási számvivőt vagy irnokot.

(9. §.) A csendőrség minden tagja fegyelmi és büntető ügyekben a honvédséggel azonos szabályok alatt áll, azzal a különbséggel, hogy a csendőrség fegyelmi uton lefokozni nem lehet.

Fegyelmi
szabályok.

8. (10. §.) *Midőn a csendőr nyomatékosan fellépni akar milyen szavakat használjon, s felhívásának tartozik-e mindenki engedelmessé válni?*

Midőn a csendőr valakivel szemben nyomatékosan fellépni akar, az illetőt vagy illetőket, mindenek előtt „a törvény nevében” szavakkal szólítja meg.

A szolgálatban levő csendőr felhívásának mindenki kötelezettség nélkül, legyen az akár polgári, akár katonai személy, utólagos panaszlási jogának fenntartása mellett, engedelmessé válni tartozik.

„A törvény nevében” szavakat tehát csak fontos esetekben kell alkalmazni.

9. (11. §.) *A csendőr — szolgálatának teljesítése alatt — minő törvényes jogokkal van felruházva?*

A csendőr — szolgálatának teljesítése alatt — ugyanazon törvényes jogokkal van felruházva, melyekkel a katonai őrs és a polgári, mint a katonai törvénykönyv külön oltalomban részesíti.

10. (11. §.) *A csendőrnek szóbeli vagy tettleges megsértése és ellenében kifejezett veszélyes fenyegetés vagy erőszakos ellenszegülés miképp büntetetik?*

A csendőrnek minden szóbeli vagy tettleges megsértése és ellenében kifejezett minden veszélyes fenyegetés vagy mindennemű erőszakos ellenszegülés az érvényben álló polgári vagy katonai büntető törvények szerint büntetetik; ha pedig a cselekményt tényleges szolgálatban álló katona vagy honvéd követte el; azzal szemben hadtörvényszéki ítélettel ép úgy járandó el, mintha a tettet őrhelyen álló katonai őr ellen követte volna el.

11. (12. §.) *A szolgálatot teljesítő csendőr ki ellen és milyen esetekben van jogosítva fegyverét használni?*

A szolgálatot teljesítő csendőr fegyverének használatára mindenki ellen jogosítva van:

1. aki a csendőrt erőszakosan megsérti vagy őt támadással veszélyesen fenyegeti;

2. ha a tettenért gonosztevő vagy alapos gyanuval terhelt egyén felfegyverkezve lévén, az előzetes felszólítás dacára magát önként meg nem adja vagy esetleg védett helyzetéből előjönni vonakodik;

3. aki figyelmeztető utasításainak, őt szolgálata teljesítésében meggátlandó, tettlegesen ellenszegül;

4. aki, mint veszélyes gonosztevő, a csendőrség által elfogandó vagy elfogás végett üldöztetik, elfogatik vagy őrizete alá adatik és bár erőszakos ellenállás nélkül, de a megállításra célzó fenyegető rákiáltás dacára elfut, ha visszatartóztatására más mód nem létezik;

5. aki háboru vagy ostromállapot idején magát gyanussá teszi és a felhívásra kielégítő válasz nélkül elszalad.

Magyarozatát lásd a szolgálati utasításnál.

12. (13. §.) *A szolgálatban álló csendőr kiknek támogatását jogosult igénybe venni?*

A csendőr szolgálatának teljesítésekor jogosult mindennemű közszolgálatban álló közegeknek, különösen a polgári és más őr-

testek és ezek tagjainak, nemkülönbön községi erőljáróknak és a katonai vagy honvédparancsnokságnak támogatását igénybe venni.

Közszolgálatban álló közegek: rendőr, pénzügyőr, egyéb polgári őr, erdő-, mező-, hegy-, gátőr, stbi. Községi erőljárók például: a bíró és jegyző.

13. (14. §.) *Ki gyakorolja a csendőrség felett a katonai parancsnoklás jogát?*

A katonai parancsnoklás jogát a magyar szent korona országhoz tartozó csendőrség felügyelője gyakorolja. A felügyelő egy cs. és kir. altábornagy vagy vezérőrnagy, helyettese cs. és kir. vezérőrnagy.

14. (16. §.) *Hány csendőrkerület van hazánkban, hol vannak azok és hogyan van egy-egy kerület szervezve?*

Hazánkban nyolc csendőrkerület van. Ezek: I. Kolozsváron, II. Szegeden, III. Budapesten, IV. Kassán, V. Pozsonyban, VI. Székesfehérváron, VII. Brassóban, VIII. Debrecenben.

Ezekon kívül van még egy m. kir. horváth-szlavon csendőrparancsnokság, melynek székhelye Zágráb.

Egy csendőrkerület tagozódik: törzsre, pótszárnyra, szárnyakra, szakaszokra, járásokra, őrsökre, esetleg különítményekre.

15. (16. §.) *Ki a csendőrkerület parancsnoka és kik vannak hozzá beosztva?*

A csendőrkerület parancsnoka csendőr ezredes, aki mellé két törzstiszt, egy segédtiszt és egy számvivőtiszt van beosztva. A II. és VII. kerületnél pedig még kikülönített törzstisztek is működnek.

16. (17. és 18. §.) *A pótszárny, szárnyak, szakaszok, járások és őrsök élén kik állanak?*

A pótszárnyak és szárnyak élén százados; a szakaszok élén főhadnagy vagy hadnagy (ideiglenes zászlós); járások élén járásörmester és az őrsök élén őrmester áll.

(20. és 22. §.) A csendőregénynek kiképzése az országos m. kir. csendőr iskolában (Nagyváradon) történik. Kiképzés és fel-

A csendőrség szolgálati lovait egy pótlóidomító osztály (Halason) idomítja. A legénység felszerelési és tömegbeli cikkeit a csendőrségi felszerelési anyagraktár (Budapest) szerzi be. szerelés

(37. §.) A csendőrség legénység elbocsátatik: a) próbaszolgálat alatt, ha alkalmatlannak találják; b) méltánylást érdemlő családi okokból; c) szolgálati kötelezettségének leteltével; d) felülvizsgálat folytán. Legénység elbocsátása és eltávolítása.

A csendőrlégénység eltávolítottatik: a) hadtörvényszéki ítélettel; b) fegyelmi eljárás folytán erkölcsi fogyatkozás esetén.

(38. §.) A próbacsendőrnek csak hatóságilag igazolt sürgős családi okokból engedélyezhető rövid szabadság.

A szabadság kihallgatáson a közvetlen előljárótól kérendő.

A rövid szabadságon levő csendőr a szabadság helyén levő csendőr-őrsparancsnokságnál jelentkezni tartozik. Ha a szabadságolás helye az őrstől távolabb fekszik, a jelentkezés irásban, posta útján is eszközölhető.

Próbacsendőr szabadsága. Jelentkezés a szabadság helyén.

II.

Szolgálati Utasítás.

1. (1. §.) *A közbiztonsági szolgálat ellátására a csendőrség mely területen van hivatva? Rendezett tanácsú városokban a büntügyi nyomozás teljesítése rendszerint kit illet meg?*

A közbiztonsági szolgálat ellátására, tehát az ezzel járó nyomozó cselekmények teljesítésére is, Budapest székes fővárosnak és a törvényhatósági joggal felruházott városoknak bel- és külterületét kivéve, Magyarország egész területén a m. kir. csendőrség van hivatva. Rendezett tanácsú városok bel- és külterületén azonban a büntügyi nyomozások rendszerinti teljesítése a városi rendőri hatóságot és ennek közegeit illeti meg.

Törvényhatósági joggal felruházott város 27 van. Ezek önkormányzati jogot élveznek. Önkormányzati jogot élveznek a vármegyék is, ilyen 63 van. A törvényhatósági joggal felruházott városokat és a vármegyéket törvényhatóságoknak mondjuk. Ugy a megyék, mint a városi törvényhatóságok élén főispánok állanak. A rendezett tanácsú városok előbbieknél kisebb önkormányzati jogot élveznek, a vármegyék alá tartoznak, de nincsenek a járási szolgabírói hivataloknak alárendelve, mint a községek.

2. (1. §.) *Elvonhatja-e a hatóság a csendőrt a közbiztonsági szolgálatról?*

A csendőrt egyedül a szolgálati utasításban előírt szolgálatra szabad igénybe venni, tehát a hatóság a csendőrt az annyira fontos közbiztonsági szolgálatról el nem vonhatja, s oly szolgálatokra, melyeknek teljesítésére más állami vagy községi közegek vannak

hivatva, nem alkalmazhatja, ha csak az elkerülhetetlen szükség, illetőleg késedelem miatt beállható veszély által nem indokoltatik, de akkor is csak mint segédlet vehető igénybe.

Ha a csendőr, mint segédlet (karhatalmi szolgálat) működik, csupán az a feladata, hogy ama hatósági személyt, ki mellé kirendeltetett, megoltalmazza, feladatának teljesítését lehetővé tegye. Ennek eljárásában azonban cselekvőleg részt nem vehet.

(3. §.) A csendőrség kizárólag saját előljáróinak van alárendelve; a csendőr hatóság ennélfogva minden csendőr elleni ügyben a csendőr tiszt előljáróihoz kell hogy forduljon.

Ha a csendőrnek hatósági egyén vagy magánosok ellen van panasza, azt közvetlen előljárójának jelentse be.

A csendőr személyét érintő ügyek bejelentése.

3. (4. §.) *Milyen magaviseletet tanusítson a csendőr szolgálatban, valamint szolgálaton kívül? A túlkapás és durvaság mire vezet? Fokozott tapintat mikor követeltetik a csendőrtől? Intézményünk jó hírneve iránt minő kötelessége van minden csendőrnek?*

A csendőrnek úgy szolgálatban, valamint szolgálaton kívül is, komoly, előzékeny és tisztességtudó magaviseletet kell tanusítani, valamint minden szavában és tetteiben mindazt tapintatosan kerülni, ami szolgálati fellépését nehezítené és az intézmény jó hírnevének kisebbitésére szolgálhatna.

Minden túlkapás vagy durvaság — szóval vagy tettel — lealacsonyítja őt és az intézményt is, s megnehezíti feladatának teljesítését.

A csendőrtől fokozott tapintat, elővigyázat és körültekintés követeltetik, különösen ünnepélyek, népgyűlések és népcsoportosulások alkalmával, amikor is minden meggonnátlanúság, hengegés, felesleges fontoskodás vagy szükségtelen beavatkozás csak kellemlen — sőt veszélyes — következményeket vonhat maga után.

A csendőrök kötelessége az intézmény jó hírnevét féltékenyen megőrizni, egymást kölcsönösen felügyelni és buzdítani, ami által lehetségessé válik az egyéni hibáknak vagy rossz szokásoknak mindjárt kezdetükben való kiirtása és így a közérdekben annyira fontos csendőrségi szolgálatnak fokról-fokról való tökéletesítése.

4. (5. §.) *A csendőr nyilvános helyen miként legyen öltözve? Szolgálatban miként legyen fegyverkezve és felszerelve? Milyen legyen a csendőr ruházatartása?*

A csendőr nyilvános helyen szabályos öltözködve és oldal-fegyveresen tartozik megjelenni.

A szolgálatban álló csendőrnek teljesen felügyelvére és felszerelve (töltött karabéllyal, feltűzött szuronnal, ismétlő (forgó) pisztollyal és kézi bilinccsel ellátva) kell lennie.

Vasúton, villamoson, hajón vagy kocsin való utazás alkalmával a karabélyról a szurony leveendő.

Hogy a szolgálatba induló csendőr az őrzési lapon kívül a szolgálat mineműsége szerint, minő tárgyakat köteles magával vinni: az az általános szolgálati határozványokban és külön rendeletekben van meghatározva.

Magatartása és fellépése mindig katonás, járása oly mérsékelt legyen, hogy mindazt, ami körülötte történik, biztosan észlelhesse.

A szolgálatban induló csendőr rendszerint magával viszi az őrzési lapon kívül: a jegyzékönyvecskét és a kiderítetlen közbiztonsági zavarokról előjegyzést, 2—3 drb. szolgálati jegy, 2—3 drb. nyilatkozat űrlapot, tiszta írópapírt, 2—3 borítékot, a felügyelőségnek, s a belügyminiszterium csendőrségi ügyosztályának címezett jelentés űrlapból 2—2 darabot, (rendkívüli esetek közvetlen bejelentésére), 2—3 távirati űrlapot, végül a pecsétnyomóját és a sebkötöző csomagot.

Jegyzékönyvek elvételeinek tilalma. Magatartás, dohányzás.

(7. §.) Ha a csendőrhöz valaki feljelentéssel vagy panasszal fordul, erről jegyzékönyvet nem vehet fel, hanem tegeyen őrsparancsnokának jelentést.

(8. §.) A csendőr szolgálatban és szolgálaton kívül is vigyázzon arra, hogy ferde megítélés, gúny vagy neveltség tárgya ne legyen.

A dohányzás a községeken kívül portyázás közben a szabadban, vagy pihenők alkalmával a szobában, van megengedve. Szolgálatban egyébként, így különösen a fogolykísérés vagy őrzés egész tartama alatt tilos.

5. (9. §.) *A csendőrnek szolgálatteljesítés alatt szabad-e étkezés vagy mulatság céljából korcsmába vagy kávéházba belépni? Aljas csapszékét szolgálaton kívül szabad-e látogatnia? Szolgálati okból bemehet-e a csendőr nyilvános helyiségbe?*

A csendőrnek a szolgálatteljesítés ideje alatt étkezés, italélvezés vagy mulatság kedvéért vendéglőbe, korcsmába vagy kávéházba belépni szigoruan tilos.

Aljas és rossz hírben álló csapszékét a csendőrnek szolgálaton kívül sem szabad látogatnia.

Portyázás — vagy más szolgálati ténykedés közben azonban bármilyen most említett helyiségekbe is beléphet, ha erre a tett észleletek vagy fennforgó körülmények kellő indokot szolgáltatnak

de ott fegyverét letenni és huzamosabban tartózkodni, mint a szolgálat feladata követeli, határozottan nem szabad és ha ily belépés bármely oknál fogva megtörtént, ezt bevonulás után az őrsparancsnokságnak kifejezetten be kell jelenteni.

6. (10. §.) *Rossz hírben álló személyekkel érintkezhet-e a csendőr?*

Rossz hírben álló férfi- vagy nőszemélyekkel való bizalmas érintkezés tilos. Ily személyeket a csendőrlaktanyában látogatókként fogadni vagy megengedni, hogy azok mások által oda bevezetessenek: nem szabad.

7. (11. §.) *Milyen erkölcsi hibák nem tűrhetők a csendőrségnél? Ittas csendőrrel miként kell eljárni?*

Erkölcstelen életmód, szesz ital túlévezése, pénzben kártyázás, tivornyázás és adósságcsinálás oly hibák, melyeknek a csendőrnél semmi szín alatt sem szabad előfordulni és egyáltalában meg nem tűrhetők, hanem elnézés nélküli szigorral kiírtandók.

Ha netalán valamely csendőr önmagáról mégis annyira megfeledkezne, hogy valahol ittasan jelennék meg, akkor bajtársainak kötelessége, őt minél gyorsabban a közönség szeme elől elvonnai és felelősségre vonása végett jelentést tenni.

(12. §.) Polgári hatóságok tagjait a csendőr szolgálati érintkezéseknél katonai tisztelgessel köszönti. A járás főszolgabíráját, az alispánt, a főispánt, az ügyészt, a járásbírákat a határszéli rendőrkapitányt és az intézkedő körrel felruházott kirendeltség vezetőjét szolgálaton kívül is ekként köszöntse.

Magatartás hatóságai egyéneken szemben.

(16. §.) A csendőr mindenkivel szemben illedelmes és udvarias legyen. Ha valaki tőle felvilágosítást vagy segílyt kér, lehetőség szerint segítsen rajta.

Magatartás polgári egyéneken szemben.

8. (18. §.) *Mi az ami a csendőrtől feltétlenül megköveteltetik? Mit ért ezek alatt? Különösen mi van tiltva szolgálatban, illetve mit nem szabad elfogadni a szolgálatteljesítésért?*

A csendőrtől feltétlenül megköveteltetik a megvesztegethetetlenség és az igazságszeretet.

Ez alatt az értendő, hogy a csendőr pénzbeli vagy pénzértékű ajándékozás által ne legyen megközelíthető. Magát sem rokonsági kötelék, sem baráti viszony sem pedig személyes rokon-

vagy ellenszenv és egyáltalában semminemű mellétekintet vagy magánérdek által kötelessége teljesítésétől el ne tántoríttassa. Mindennemű jelentését és nyilatkozatát csakis a legtisztább igazság szerint tegye meg.

Különösen és szigorúan meg van tiltva, szolgálatban egyáltalán, vagy épen valamely szolgálat teljesítése fejében bármely féltől ajándékot, jutalmat vagy ingyen ellátást elfogadni és pedig még akkor is, ha ilyenek a legaggálytalanabb körülmények között kínáltnának.

Épenúgy tilos, a szolgálati kötelesség teljesítését bármely ígértől függővé tenni.

9. (19. §.) *A csendőr letett esküjénél fogva szolgálati ügyben mire van kötelezve?*

A csendőr, már a letett csendőr-esküjénél fogva is, mindennemű szolgálati ügyben a legszigorubb hallgatagságra és titoktartásra van kötelezve, mert az eskü szavai így szólnak: „*a szolgálati titkot híven megőrzöm.*”

20. §. Csendőrségi személyek a szolgálattal összefüggő ügyekben írásbeli bizonyítványokat nem állíthatnak ki.

21. §. Ha a csendőrt becsületében megsértették, rágalmazták vagy ellene hamis vádat emeltek, a törvényes megtorlás céljából tegyen őrsparancsnokának jelentést.

10. (22. §.) *A csendőr rendszerint mikor lép fel szolgálatilag? A csak karddal ellátott csendőr mikor léphet fel?*

A csendőr rendszerint csak akkor léphet fel szolgálatilag, ha szolgálattételre kirendelve és szabályszerűen felfegyverkezve van.

A csak karddal ellátott csendőr sürgős esetekben, tudniillik ha a késelem veszéllyel jár és rögtönzött fellépése eredményre nyújt kilátást, saját kezdeményezéséből is jogosult, sőt köteles fellépni.

11. (22. §.) *A fegyverbecsület mit követel a csendőrtől?*

A csendőr fegyvere becsületét mindenkor köteles szem előtt tartani. Ha tehát a helyzetet megfontolva, látja, hogy a fennforgó

esetben egyedül vagy az esetleg közel levő polgári rendőri közegek, katonai őrség, járőr vagy ügyeletes igénybevételével célt nem érhet, a csendőrségi laktanyából kell segélyt hívnia.

Ha azonban a késelem veszéllyel jár, valamint mindenkor, amikor csak önmagára van utalva, kötelességének hű teljesítésétől sohasem szabad magát — csakis a saját biztonsága érdekében — elvonni.

Fegyverének becsületét nem óvta meg pl. az a csendőr, akit gondatlansága, vagy gyáva magatartása folytán lefegyvereztek.

12. (23. §.) *Ha a csendőr teljes nyomatékkel szolgálatilag akar fellépni, minő szavakat használjon? Ha a megszólított magyarul nem ért, mi a teendő? Ha ellenszegüléstől vagy támadástól tart, mit tegyen?*

A csendőr, valahányszor egy vagy több egyénnel szemben nyomozó cselekményt teljesíteni vagy egyébképen szolgálatilag teljes nyomatékkel fellépni akar, ezen szavakat: „a törvény nevében” bocsássa előre. Ha azon egyén, ki ellen eljárnia kell, magyarul nem tud, e szavakat a csendőr, amennyiben arra képes, az illető egyén által értett nyelven ismétlje.

A csendőr, mikor valaki ellen szolgálatilag gyalog fellép, ha a körülményekhez képest esetleg ellenszegüléstől vagy megtámadástól lehet tartania, még mielőtt: „a törvény nevében” szavakat kimondja, magát a törvényszegőtől legalább 3—4 lépésnyire távol tartva, a karabélyt — balra fordított zárócsapóval — kész helyzetbe vegye, a löháton levő csendőr pedig — a helyzethez mérten — kardot rántson vagy az ismétlő-(forgó)-pisztolyt ragadja meg oly célból, hogy minden ellentállást lehetőleg megelőzzön, vagy személye ellen intézett váratlan támadás esetére, a fegyverhasználatra minden pillanatban készen legyen.

A csendőr ne engedje meg, hogy a törvényt sértő bármi ürgy alatt hozzá közelebb lépjen. Ha lehetséges, a csendőr, anélkül, hogy félelmet mutatna, úgy álljon fel, hogy háta fedezve legyen.

24. §. A csendőrnek helyi és személyi ismeretet kell szerezni, mert ez szolgálatát megkönnyíti.

Helyi ismeret: az őrskörlet községeinek, gyárainak, egyáltalán lakott helyeinek, az ezekhez vezető utaknak, a biztonságára veszélyes egyének lakásainak, szálló és rejtőhelyeinek ismerete.

Személyi ismeret: az őrskörlet lakosságának nemzetiségi, vallásfelekezeti, foglalkozási és életmód, nemkülönben ruházatkodás szerinti ismerete; nemkülönben ismerése azoknak, kik hivataluknál (jegyző, bírósági) vagy szolgálatuknál

Helyi és személyi ismeret.

(községi rendőr, csősz stb.) fogva a csendőrséggel érintkezésbe jönnek vagy a lakosságnál különös tekintélynek örvendenek, (pap, tanító stb.) végül a kik a közbiztonságra veszélyesek (vásári tolvaj, vérengző verekedő stb.) vagy ilyenekkel érintkeznek (orgazda, lebujtulajdonos stb.)

A szolgálati teendők beosztása. (26. 27. §§.) A csendőrség szolgálati teendők (bűncselekményeket megakadályozni, törvénysértőket kinyomozni, balesetnél, elemi csapásnál segélyt nyújtani stb.) ezeket saját kezdeményezéséből, minden hatósági felszólítás nélkül tartozik teljesíteni; 2. *felszólított szolgálati teendők* (végrehajtásnál segédkezni, szökött cselédet elővezetni stb.) ezeket csak akkor teljesíti ha a hatóság erre felszólítja.

Szolgálatának ellátásánál a csendőr figyelmeztetést, megintést, feljelentést, elővezetést, elfogást, megbilincselést alkalmazhat, meghatározott esetekben fegyvert is használhat.

Járőrök ereje s felelőssége. 28. §. A csendőrségi szolgálatot járőrök teljesítik. A járőr rendszerint 2 főből áll. A szolgálati végrehajtásáért a járőrvezető felelős.

Járőr közvetlen igénybevétele hatóságok által. 30. §. Azon hatóságok, melyek a csendőrség igénybevételére jogosultak (pl. ügyészség, járásbíró, főszolgabíró, községi előljáróság stb.) sürgős esetekben nemcsak az ősrhoz, hanem bármely járőrhez, vagy őrsre beosztott csendőrhöz közvetlenül fordulhatnak valamely szolgálati teendő végrehajtása vagy segélynyújtás végett.

A felszólított szolgálat végrehajtása. 31., 32., 33. §§. Ha a csendőr hatósági eljárásnál (pl. adóvégrehajtásnál stb.) karhatalom segélyszolgálatot teljesít, a hatósági eljárásba be nem avatkozhatik, ily esetekben csak az a kötelessége, hogy az eljáró személyt az erőszakoskodástól védelmezze meg és, tegye lehetővé, hogy az feladatát teljesíthesse.

13. (35. §.) *A csendőr az elfogást milyen szavakkal fogatosítsa? Ha az illető magyarul nem tud, mi a teendő? Mit kell az elfogásnál és bekisérésnél kerülni?*

Az *elfogás* a következő szavak használatával fogatosítandó: „A törvény nevében foglyom.” E szavak, ha az elfogandó magyarul nem ért, a csendőr által, ha erre képes, oly nyelven ismétlendők, melyet az elfogandó ért.

Elfogások és bekisérések alkalmával minden lárma, durvaság, fölösleges feltűnés vagy erőszak mellőzendő, s kényszereszközök csak akkor és annyiban alkalmazandók, amikor és amennyiben a bekisérés másképen teljesen lehetetlen. A szükséges elővigyázat pedig különösen szem előtt tartandó.

Az elfogás valakinek személyes szabadságától való megfosztása (szóbeli fogolylyá nyilvánítás által) a hatóság vagy őrsparancsnokság elé állítás céljából.

14. (36. §.) *Ki lehet megbilincselni és mikor?*

Az elfogott egyén ellen a járőr vagy az őrsparancsnokság részéről bilincs csak akkor alkalmazható:

a) ha ellentállása másképen meg nem törhető, illetőleg rakoncátlan magaviselete másképen meg nem fékezhető;

b) ha a csendőr ellen erőszakos támadást intézett, vagy ilyen-nel veszélyesen fenyegetőzött;

c) ha szökéstől, vagy a fogolynak mások általi kiszabadításától tartani lehet és ez másképen meg nem akadályozható; ami különösen akkor állhat elő, ha a fogoly éjnek idején, vagy erdőn, vagy oly területen kísérendő, ahol a szökés a terepviszonyok által könnyítve van, vagy közveszélyes egyének tartózkodnak;

d) ha lelki állapota miatt saját magának vagy másnak biztonságára szükséges, hogy ártalmatlanná tétessék.

A hatóság által különösen veszélyesnek jelzett foglyok mindenkor megbilincselendők. (Sz. U. 72. §.)

15. (36. §.) *A bilincsnak milyen módon való alkalmazása tilos? A bilincselésről kell-e jelentést tenni?*

A bilincsnak oly módon való alkalmazása, mely a megbilincseltnak fölösleges fájdalmat vagy épen sérülést okoz, — nevezetesen a gúzláncnak a szükséges mérven túl való megszorítása — szigorúan tilos.

A bilincs alkalmazásáról, s annak okairól az őrsparancsnokságnál — illetőleg azon hatóságnál, amelyhez az illető bekisérte-tett: mindenkor jelentés teendő.

16. *A csendőr az elővezetést miképpen és minő szavakkal fogatosítsa? Mit nem szabad az elővezetendővel tenni és mit lehet annak megengedni?*

Az *elővezetés* tulajdonképeni *elfogás* nélkül, az elővezetendő egyén lehető kimelésével és mindannak mellőzésével, ami az illető egyén előállításának biztosítására nem okvetlenül szükséges, az illető egyén őrizetbevétele mellett akképen fogatosítandó, hogy a csendőr az elővezetendőhöz a következő szavakat intézi: „A törvény nevében a (megnevezendő) hatósághoz leendő elővezetés céljából őrizet alá veszem”; mely szavak, ha a csendőr erre képes, az *elővezetendő* által értett nyelven ismétlendők.

Az *elővezetendőt* nem szabad megbilincselni, megszökése esetében nem szabad ellene fegyvert használni; az is megengedendő neki, hogy saját költségén, a kíséző csendőrrel együtt, kocsit, vasutat vagy hajót vegyen igénybe és egyáltalában személyes szabadsága nem korlátozandó nagyobb mérvben, amint az a cél elérése

szempontjából szükséges. A kellő elővigyázat azonban elővezetések foganatosítása alkalmával sem tévesztendő szem elől.

Az elővezetés valakinek őrizet alá vétele (szóbeli kijelentés által) a személyes szabadság korlátozásával a hatóság vagy őrsparancsnokság elé állítás céljából.

17. (37. §.) *Mi a teendő, ha az elővezetés alatt az illetőnek elfogása válik indokolttá?*

Ha az elővezetés alatt oly körülmény állana be, mely miatt az elővezetendőnek *elfogása* indokolt: akkor az *elfogás* foganatosítandó és vele ezentúl mint *elfogottal* kell bánni. Elfogandó és továbbra, mint fogoly, kezelendő azon *elővezetendő* egyén is, ki az elővezetésnek ellenszegül vagy azt bármi más módon megakadályozni törekszik vagy szökési kísérletet tesz.

Óvatosság az személyazonosságra nézve. 38. § Ha a csendőr felszólítás folytán valakit őrizet alá vesz, vigyázzon a személyazonosság megállapítására, vagyis arra, hogy tévedésből más egyént ne fogjon el vagy vezessen elő.

Ha tévedésből mást fogott el, vagy vett őrizet alá, mint akit kellett volna, azt bocsássa szabadon és bevonulásakor erről tegyen őrsparancsnokának jelentést.

Ha valakinek elővezetése azért rendeltetett el, mert a rászabott pénzbüntetést meg nem fizette és a pénzbüntetést a járőr jelentésében a községi előjárásnál lefizeti avagy postára adja, a bekísérést mellőzze.

18. (39. §.) *Mit csináljon a csendőr, ha közszolgálatban álló vagy magánvállalatnál alkalmazott egyént kell elfognia?*

Ha a közszolgálatban álló vagy magánvállalatnál alkalmazott oly egyénnek elfogása vagy elővezetése eszközrendő, akinek rögtön helyettesítése a közbiztonság, vagy más közérdek folytán szükséges, akkor az illetőnek közvetlen előjárója a szükséges helyettesítés iránti intézkedés céljából — még az elfogás vagy elővezetés eszközlése előtt — értesítendő és a helyettesítés megtörténteig csakis a megszökhetés meggátlására szükséges intézkedések alkalmazandók.

Ha azonban az illetőnek megszökésétől, összebeszéléstől, vagy a bűncselekmény nyomainak megsemmisítésétől kell tartani, akkor az elfogás vagy az elővezetés céljából őrizetbe vétel azonnal teljesítendő ugyan, de egyúttal az illetőnek előjárója is rögtön értesítendő és az elővezetéssel addig várni kell, míg a szükséges helyettesítés iránt gondoskodás történt.

Ilyen közszolgálatban van például: a posta-vasúti tiszt, a váltóőr, községi jegyző, stb.; magánvállalatnál alkalmazott ilyen egyén például: a gépész, gyári üzemből alkalmazott munkás, erdész, stb.

40. §. Ha az, akit el kell fogni, vagy elő kell vezetni nem szállítható — pl. beteg — azt a községi előjáróság által a járőr őriztesse s erről bevonulásakor, ha azonban az illető veszélyes gonosztevő, azt a járőr maga köteles őrizni és erről még a helyszínéről őrsparancsnokának tegyen jelentést. Beteg egyén elfogása.

41. §. Ha valakit felszólítás folytán állít a hatóság elé a járőr, az átadaskor az eredeti felhíváson az illető átvételét ismertesse el. Az átvétel elismerése.

42. §. A saját kezdeményezésből elfogott, vagy őrizetbe vett rendszert az őrsparancsnokságnak állítandó elő. Saját kezdeményezésből elfogott hova állítása.

19. (44. §.) *A csendőrség meddig tarthatja őrizet alatt azt, akit elfogott, vagy őrizetbe vett? Ha azt azonnal tovább kísérni nem lehet, ki és hol őrizze?*

Az *elfogott* vagy *elővezetendő* egyén a csendőrség által *mielőbb* átadandó az illető hatóságnak és *semmi szín alatt sem tartható* az elfogás vagy elővezetés céljából történt őrizet alá vételtől számított *24 órán túl* a csendőrség őrizetében, ha csak elháríthatatlan akadályok nem gátolják az ezen időn belüli átadást. Az átadást gátló akadályok azonban a hatóságnak mindenkor jelentendők.

Az *elfogott* vagy *elővezetett* egyén, ha azonnali továbbkísérése nem lehetséges és alkalmas községi fogda, vagy megfelelő más helyiség a község házában, vagy más középületben van, abban őrizendő és pedig a csendőrség által; csak oly egyéneknek őrzése bízható a községi fogdában vagy a község háza más helyiségében a községi előjáróságra, kiknek megszökésétől tartani — a terhükre rótt törvénysértés csekélységénél és a fennforgó egyéb körülményeknél fogva — semmi ok sincsen.

A csendőrlaktányában — és pedig *csakis szobában* az *elfogott* vagy *elővezetendő* egyén csak akkor tartható őrizet alatt, ha erre alkalmas más helyiség egyáltalában nem áll rendelkezésre.

Az elszállítás akadályai pl.: a nagy távolság, a szállító eszköz hiánya stb.

45. §. Amikor a csendőr a hatósághoz valakit bekísér, a hatóság azt kihallgatja, hogy van-e valami panasz a csendőr ellen. Ha van, erről jegyzőkönyvet vesz fel s ezt a csendőr előjárójának megküldi. A csendőrség bántalmazásáról felől ki-kérdezés.

Figyelő-állás. 47., 48., 49. §. A portyázó csendőr szolgálatában mindenkor óvatos és körültekintő legyen. Ha valamely jelenséggel nincs tisztában, foglaljon figyelő állást. Mindarra különösen ügyeljen, amiből kár, vagy veszély keletkezhet; ezeket tőle telhetőleg gátolja meg. Ha pl.: észleli, hogy egy ház bedőlt, vagy ettől tartani lehet; ha valahol tüzzel, — tüzes hamuval vigyázatlanul bánnak; ha embereken elmeháborodás, állatoknál veszethezesség jelei mutatkoznak; az érdekelteket figyelmeztesse, a községi elöljáróságot rögtön értesítse s őrsparancsnokának tegyen jelentést.

Elemi csapás, szerencsétlenség esetén eljárás. 50. §. A szolgálatot teljesítő csendőr elemi csapásokat, vagy hasonló szerencsétlenségeket már keletkezésükben észrevehet. A fenyegetetteket figyelmeztesse és személyesen is tegyen meg mindent a veszély elhárítására. Különösen az emberélet és vagyon megmentésére törekedjék és a megmentett gyermekek és betegek elhelyezéséről is gondoskodják. — Ilyenkor kivételesen éjjel és nappal bármely házba is behatolhat.

Gyanus helyek, gyanus egyének megfigyelése, és eljárás. 51. §. A magános és rossz hírben álló csárdákra és gyanus helyiségekre figyelmet kell fordítani. Az ott talált idegeneket, ha gyanúsak, igazoltatni kell. Hasonlóan cselekszik a csendőr az útközben talált gyanus egyénekkel szemben. Utasokat csak azért, hogy igazolványukat előmutassák, megállítani nem szabad.

Ismertető jelek. Riasztó lövés. 52. §. Azon célból, hogy a járőrök (csendőrök éjjel, vagy városban) egymásnak segítségére lehessenek és hogy nagyobb távolságról is felismerjék egymást, a kerületi parancsnokságok által évente sípjelek állapíttatnak meg. Szükség esetén riasztó lövés adható.

Munkások felügyelése. 53. §. A csendőr a munkásosztályt jól figyelje meg; ha közöttük összebeszéléseket, elégtelenségeket, a munkabeszüntetés (streik) tervét tapasztalja, őrsparancsnokának tegyen arról jelentést. A munkások dolga iránt érdeklődjék, hogy azok bizalmát megszerezze.

Vásárok, búcsuk felügyelése. 54. §. Ha vásár vagy búcsu van, a csendőr addig, míg komolyabb eset közbelépését nem kívánja — csak támogatja a helyi rendőrséget. Különösen megkeresésre, ilyenkor közbe is kell lépni; népgyűléseknél és más hasonló alkalmakkor a hatóság intézkedéséhez tartja magát, de eljárására saját utasításai is kötelezők. A mikor a mulatságokat felügyeli, ne akadékoskodjon és ne legyen kihívó magaviseletű.

20. (55. §.) *Holttest találás esetén mi a csendőr teendője?*

Ha a csendőr úton, útfélen, vízben vagy bárhol holttestet talál, kötelessége:

1. a legközelebbi környéket és a helyi viszonyokat szemügyre venni és észleleteit feljegyezni (helyszíni szemle);
2. a talált nyomokat biztosítani (bűnyom);
3. feljegyezni, hogy a hulla milyen helyzetben találtatott, rajta és mellette minő ruházat, s mi egyéb tárgyak találtattak (bűnjel);
4. ha valakit a hulla közelében talál, azt az esetre és körülményeire nézve pontosan ki kell kérdeznie (tanú).

A hullának egyelőre a talált helyzetben való biztos megőrzése végett szükséges intézkedések is megteendők. Ha azonban a hullának változatlan állapotban való megőrzése azon a helyen, ahol találtatott, nem biztosítható, vagy a hullának a feltalálás helyéről való eltávolítása más fontos okból elkerülhetetlenül szükséges: akkor arról kell gondoskodni, hogy a hulla a legközelebbi községi elöljárósághoz — városokban a rendőri hatósághoz — olyképpen szállíttassék, hogy azon a szállítás közben sérülések vagy egyéb változások ne keletkezzenek és hogy a községi elöljáróságnál vagy rendőri hatóságnál biztosan és változatlanul megőriztessék.

A környék felvilágosítást adhat arról honnan jött, egyedül volt-e, történt-e dulakodás, stb. Bűnyomok lehetnek: vér-, lépés-, jármű- stb. nyoma. A hulla közelében talált tárgyak lehetnek például: az öngyilkos búcsúlevele, fegyver, amely használtatott, stb.

21. (55. §.) *A talált holttestről mikor teszünk jelentést csak a közigazgatási hatóságoknak és mikor a bíróságnak is?*

Ha a körülményekből biztos megállapítható, hogy a halál nem idéztetett elő büntetendő cselekmény által és az elhalt nem ismeretlen egyén, csak a közigazgatási hatóságnak, más esetben azonban ezen felül az illetékes kir. ügyészségnek, ha pedig a járásbíró közelebb van, ennek kell jelentést tenni; ezek a jelentések sürgősség esetében közvetlenül a járőrvezető vagy egyes csendőr által, esetleg szóbelileg vagy távirat, távbeszélő útján teendők meg.

22. (55. §.) *Ha valamely feltalált halottnak látszó egyénről nem bizonyos, hogy meghalt, mi a teendő?*

Ha valamely feltalált — különben halottnak látszó — egyénről még nem egészen kétségtelen, hogy meghalt, a megmentés mindenesetre még megkísérlendő. E célból a csendőr rögtön orvosi segélyről gondoskodjék, ennek megérkezéig pedig az előirt megfelelő életrehozatali kísérleteket tegye meg.

Megfagyottnak látszónál melege dörzsölés, megfuladtnak látszónál mesterséges lélegzés kísérlendő meg, akasztott ember, ha élet van benne, óvatosan leemelendő, stb.

Bűnré- 56. §. Ha a csendőr véres fegyvert, gyilkoló eszközt, véres öltönyda-
mutató rabokat, általában oly tárgyakat talál, melyek bűncselekményre mutatnak, in-
dítson nyomozást e gyanu megállapítására. Egyébként minden talált tárgyat,
tárggyal atvételi elismervény mellett, a rendőri hatóságnak adjon át.
eljárás.

Tűzeset- 57., 58. §. Ha valahol tűz van, a tűzoltás vezetőjét kell támogatni; kü-
nél lönösen az élet- és vagyon mentésre törekedjen és a nyomozást is azonnal
eljárás. kezdje meg.

Vizára- 59. §. Vizáradás, árvíz esetén a közigazgatási hatóság rendelkezési
dásnál szerint jár el. Fontosabb intézkedések: töltések gátak javítása, hajók, ladikok
eljárás. készentartása s azokhoz értő emberek kijelölése; ha a veszély növekszik,
a lakosok s ingóságok biztos helyre szállítása.

Ütrendé- 60., 61. §. Utcákon, tereken rendetlenséget vagy szemérmert sértő dol-
szet fel- gokat ne tűrjön. A közlekedés szabályait tartsa szemmel. Ha eltévedt gyer-
ügyelése meket talál, vezesse azt a községi előjárósághoz; állatkínzást akadályozzon
meg.

Külön- 62. §. Az erdőtörvény, a vadászatra és halászatra, nemkülönbén a többi
böző tör- büntető rendelkezéseket tartalmazó törvények és rendeletek betartására szin-
vények tén fel kell ügyelni.
ellenőr- zése.

Helyiren- 63. §. Azokat a rendőri teendőket, a melyeket első sorban a község
dészeti feladata ellátni, helyi rendészeti teendőknek nevezzük. Ilyenek: utak, hidak
ügyekben jókarbantartása, kútak, itatók tartartása; épületek, kémények tűzbiztonsága stb.
eljárás. Ezekben az ügyekben a csendőr szerepe csak felügyelő és a község közegeit
támogató.

23. (65. §.) *A csendőr fegyverét csak minő módon használhatja? Mire szolgál a kard, a szurony, a löfegyver? Végszükség esetében miként használhatók a fegyverek?*

A csendőrnek, mikor fegyverhasználatra jogosult és köteles, fegyverét csak *katonai módon* szabad használnia.

A kard vágásra és csak kivételesen, szükség esetén szúrásra, a felfűzött szurony szúrásra, a karabély és az ismétlő (forgó) pisztoly lövésre szolgál.

A fegyvereknek minden más, nem katonai alkalmazása a csendőrnek tilos; dulakodás alkalmával azonban, végső szükség esetében előfordulhat, hogy a karabély agya (tusa) vagy a kard markolata lökésre vagy ütésre használtatik.

24. (64. §.) *A szolgálatot teljesítő csendőr fegyverét a Szervezeti Utasításban meghatározott esetekben is csak mikor, illetve miután használja?*

A csendőr, a Szervezeti Utasításban *'meghatározott esetekben is*, fegyverét csak akkor, illetve azután használja, amikor a veszély elhárítására, az engedelmség biztosítására, az ellenszegülés meg-

törésére, a megszökés megakadályozására vagy az egyéb törvényes cél elérésére alkalmas és megengedett *enyhébb* eszköz rendelkezésre *nem* áll, illetve miután mindenily enyhébb eszköz alkalmazása eredmény nélkül maradt, s ekkor is mindég a *lehető kimélettel járjon el*.

25. (65. §.) *Melyek az enyhébb eszközök, amelyek a fegyverhasználatot megelőzőleg lehetőleg alkalmazandók?*

Az *enyhébb eszközök*, amelyek a csendőr által a fegyverhasználatot megelőzőleg — ha lehetséges — alkalmazandók, a következők:

1. ellenszegülés vagy megkísérelt támadás esetében:

a) parancsoló hangú intés,

b) elfogás,

c) megbilincselés és szükség esetén kényszereszközökkel való elszállítás (esetleg kocsin vagy más szállítóeszköz segítségével);

2. megkísérelt megszökés esetében:

a) parancsoló hangú intés,

b) a megszökőnek üzőbe vétele,

c) netalán közel levő egyéneknek felhívása, a szökésben levőknek elfogásában való közreműködéshez.

26. (64. §.) *Mit ért lehető kimélet alatt és ennél fogva, amennyiben azt a viszonyok engedik, minő fegyver használándó előbb?*

A *lehető kimélet* alatt az értendő, hogy a fegyvert használó csendőr *szándékának csak arra szabad irányutnia*, hogy a támadót, illetőleg ellenszegülőt a támadás folytatására, vagy az ellenszegülésre, a megszökni törekvő veszélyes gonosztevőt pedig a megszökésre *képtelenné* tegye.

Ennél fogva, és amennyiben azt a viszonyok engedik, előbb a *kevésbé* veszélyes fegyver (kard vagy szurony) használándó, amire nézve határozó befolyással még az is bír, vajjon az, aki ellen a fegyver használándó, színtén fegyverrel és pedig milyen-nél, vagy testi sértést okozható milyenemü más eszközzel van ellátva.

27. (65. §.) *Mely a kevésbbé veszélyes és melyek a veszélyesebb fegyverek és miért?*

Kevésbbé veszélyes fegyver rendszerint a kard, nevezetesen azért, mert annak hatását a csendőr biztosabban kiszámíthatta, míg ellenben a feltűzött szurony és a karabély, mint lőfegyver vagy az ismétlő (forgó) pisztoly, rendszerint veszélyesebb fegyvereknek tekintendők, mert ezek alkalmazásánál az eredmény, kivéve a szuronynak csak a végtagok (karok, lábszárak) ellen való irányításánál, veszélyesebb szokott lenni és pedig azért, mert leginkább a fegyvert alkalmazónak ügyességétől függ, amelyre pedig izgatott lelkiállapot mellett, nem lehet mindenkor számítani.

28. (64. §.) *Minden fegyverhasználatnál a törvényes cél elérésére való törekvésen kívül még különösen mire ügyeljen a csendőr?*

Ellenszegüléseknél vagy valamely csendőrré intézett támadásnál a csendőrnek mindenekelőtt arra kell törekedni, hogy az illető személyt az ellenállásra, illetve támadásra, esetleg megszökésre képtelenné tegye, amihez képest lehetőleg még azt is számba kell venni, hogy milynemű fegyver és mily irányban használandó, hogy az illető ember élete lehetőleg kíméltessék és más személyek élete vagy testi épsége ne veszélyeztessék.

29. (65. §.) *Mikor használjon a csendőr kardot és mikor szuronyt?*

Ha egy vagy több fel nem fegyverkezett egyén támadja meg a csendőrt, készül őt megfogni vagy megütni és a körülmények engedik: rántson kardot és mérjen azzal egy vágást lehetőleg a támadó arcába, szükség esetén végtagjaira vagy fejére. Ha a kard használata, mint p. o. szűk, alacsony helyiségben, nem lehetséges vagy nem mutatkozik célszerűnek, vagy a csendőrnek nincsen ideje kardot rántani: a feltűzött szuronnyal intézzen döfést és pedig lehetőleg az illetőnek combjára, karjába, szükség esetén arcába. A test törzsére való döfés, karddal való vágás vagy szurás, ép úgy általában a lövés, csak a végső esetekben van megengedve.

30. (65. §.) *Mikor használjon a csendőr lőfegyvert?*

Ha a csendőr egy vagy több karddal, lőfegyverrel, fejszével, vasvillával, cséphadaróval vagy egyéb veszélyes eszközzel *felfegy-*

vezett egyén által, vagy egyáltalán olyképen támadtatik meg, hogy élete vagy testi épsége veszélyeztetettnek látszik, vagy lefegyverzéstől kell tartani, akkor a kardot, a feltűzött szuronyt vagy a lőfegyvert (lövésre) a szükség határain belül, tekintet nélkül és teljes komolysággal használni jogosult.

31. (64. §.) *A fegyverhasználati jog túlhágásáért a csendőr felelős-e?*

A fegyverhasználati jog minden túlhágásáért a csendőr szigorú felelősségre vonatik.

32. (64. §.) *Ha valamely ellenszegülő a fegyverhasználat következtében megsebesült, mi a csendőr kötelessége?*

Ha valamely ellenszegülő a fegyverhasználat következtében megsebesített: akkor csendőr azonnal az illetőnek a lehetőség szerinti orvosi ápolásáról gondoskodni, de addig is őt az elsősegélyben részesíteni tartozik.

33. (66. §.) *Mondja el a fegyverhasználati jog bevezető szavait? Szolgálatot teljesítőnek mikor tekintendő a csendőr? Minő fegyver használatára van jogosítva és ki ellen?*

„A szolgálatot teljesítő csendőr fegyverének használatára mindenki ellen jogosítva van“.

Szolgálatteljesítőnek a csendőr nemcsak akkor tekintendő, amidőn vezénylés folytán szabályszerűen felszerelve áll szolgálatban, hanem akkor is, ha sürgős esetekben — bár csak karddal is ellátva — szolgálatilag fellép.

A csendőr csak fegyverét, azaz *csendőrségi* fegyvert van jogosítva használni; más fegyver p. o. vadászfegyver, (nem csendőrségi) forgó- vagy ismétlő-pisztoly, kés, tör, stbi használata nem eshetik a jogos *csendőrségi fegyverhasználat* fogalma alá.

A csendőr a fegyvert *mindenki* ellen, tehát társadalmi állás és személykülönbség nélkül és így tekintet nélkül arra, vajjon az illető gazdag vagy szegény, úr vagy pór, használhatja.

Azt, hogy a csendőr szolgálatilag mikor léphet fel, a Szolg. Utas. 22. §-a határozza meg. Lásd 12. sz. kérdést.

34. (66. §.) *Mondja el a fegyverhasználati jog 1. pontját? Mit ért erőszakos megsértés alatt? Jogosít-e szóbeli megsértés fegyverhasználatra?*

„Aki a csendőrt erőszakosan megsérti vagy támadással veszélyesen fenyegeti”.

Erőszakos megsértés alatt csakis *tettleges bántalmazás* értendő és pedig akár valóságos fegyverrel (pisztoly, puska, kard, tör, stbi) vagy az életet avagy a testi épségét veszélyeztető más eszközzel (bot, szurony, fa- vagy vasvilla, kés, balta, fejsze), akár pusztán kézzel (ütés, lökés) vagy kövel való dobálással; *csak szóbeli megsértés, szidalmazás, káromlás, a fegyverhasználatra semmi szín alatt sem jogosít.*

35. (66. §.) *Támadással való veszélyes fenyegetés alatt minő magaviseletet kell érteni? Jogosít-e a támadással való szóbeli fenyegetés fegyverhasználatra?*

Támadással való veszélyes fenyegetés alatt oly magaviseletet kell érteni, melynélfogva — a helyzet összes körülményei folytán — attól kell tartani, hogy a csendőr erőszakos megtámadása azonnal be fog következni, p. o. mikor valaki fegyverrel vagy az életre, illetve a testi épségre veszélyes más eszközzel vagy akár csak pusztán kézzel, de kétségtelenül támadó szándékkal, a csendőrnek neki megy vagy annak fegyverét megragadja oly célból, hogy a csendőrt megrohanja, megüsse, megsebesítse; vagy mikor valaki löfegyverrel a csendőrt célba veszi, követ — ellene való dobásra — vagy más tárgyat — ellene való ütésre — emel, stbi.

Minden ily esetben, ha a körülmények engedik, a fegyverhasználatot, annak bekövetkezésére való előzetes figyelmeztetés előzze meg.

A *támadással való szóbeli fenyegetés* önmagában nem képezhet okot jogos fegyverhasználatra, mert nem tekinthető közvetlenül veszélyesnek.

36. (66. §.) *Mi a jogos védelem? Büntethető-e a csendőr, ha a jogos védelem korlátai között őlt vagy sebesített meg valakit? Mikor nem büntethető a jogos védelem határainak túlhágása?*

Jogos védelem az: mely akár a saját, akár másnak személye vagy vagyona ellen intézett vagy azt fenyegető, jogtalan és közvetlen megtámadásnak *elhárítására szükséges.*

Ha a csendőr a *jogos védelem korlátai között* — bár nem a csendőrségi fegyverhasználati jog feltételei alatt — őlt vagy sebesített meg valakit és pedig akár csendőrségi fegyverrel, akár más fegyverrel vagy eszközzel, ép úgy, mint más egyén — nem büntethető.

A jogos védelem határainak hirtelen meglepetésből, megzavarodásból vagy ijedségből való túlhágása nem büntetett; gondatlanságból eredő ily túlhágás azonban, a körülményekhez képest, mint az élet biztonsága vagy a testi biztonság elleni vétség, büntetett.

37. (66. §.) *Mondja el a fegyverhasználati jog 2. pontját? Gonosztevők alatt mily egyének értendők?*

„Ha a tettenért gonosztevő, vagy alapos gyanuval terhelt egyén felfegyverkezve lévén, az előzetes felszólítás dacára magát önként meg nem adja, vagy esetleg védett helyzetéből előjönni vonakodik”.

Gonosztevők alatt csak a büntetett elkövetett egyének értendők, nem pedig az oly egyének, kik csak csekélyebb súlyú büntetendő cselekménnyel terheltetnek.

38. (66. §.) *Alapos gyanuval terhelt alatt milyen egyén értendő?*

Alapos gyanuval terhelt egyén alatt azt kell érteni, kire nézve alapos gyanú létezik, hogy *gonosztevő*, nem pedig oly valakit, ki csekélyebb súlyú bűncselekmény — bár alapos — gyanújával van terhelve.

39. (66. §.) *Kik azok a felfegyverzett egyének?*

Felfegyverzett nemcsak azon egyén, kinél fegyver (löfegyver, kard, tör) van, de az is, kinél más oly eszköz van, mellyel emberhalál vagy súlyos testisértés könnyen előidézhető, p. o. nagyobb kés, fejsze, bárd, villa, stbi.

40. (66. §.) *Mikor van a gonosztevő védett helyzetben?*

Védett helyzetben van az a gonosztevő, akit a csendőr életének vagy testi épségének veszélyeztetése nélkül meg nem közelít-

— míg a gonosztevő takarva, védve — tehát a csendőrrel szemben előnyösebb helyzetben van.

41. (66. §.) *Mondja el a Szerv. Ut. 12. §-ának 3. pontját. E szerint mikor használ fegyvert?*

„Aki figyelmeztető utasításainak — öt szolgálata teljesítésében meggátolandó — tettelesen ellenszegül“.

E pont esetében használható a fegyver, ha a csendőrnek szolgálati teendőinek megghiúsítását célzó tényleges ellenszegülés kell megfékezni; tehát ha valaki a csendőrt egy bizonyos, már megkezdett vagy kilátásba helyezett szolgálati teendő foganatosításában, előző figyelmeztetés és utasítás dacára, tényleges ellenszegülés által megakadályozni törekszik.

Csupán szóbeli vagy oly ellenszegülések, melyek más megengedett módon is megtörhetők vagy hatálytalanokká tehetők, fegyverhasználatra okot nem szolgáltathatnak.

42. (66. §.) *Mondja el a szerv. Ut. 12. §-ának 4. pontját. Ki ellen, mily esetben használhatja azt?*

„Aki mint veszélyes gonosztevő, a csendőrség által elfogandó vagy elfogás végett üldöztetik, elfogatik vagy őrizete alá adatik és — bár erőszakos ellentállás nélkül, — de a megállításra célzó fenyegető reákiáltás dacára elfut, ha visszatartóztatására más mód nem létezik.“

Ezen pont alapján csak azon *veszélyes gonosztevő* ellen használható a fegyver, akit a csendőrség már elfogott vagy aki mint fogoly a csendőrségnek bekísérés végett átadott, vagy akit elfogás végett a hatóság üldöztet, vagy aki bármi más okból elfogandó és bár erőszakosan ellent nem áll, mégis a megállítására célzó fenyegető reákiáltásra elfutni, megszökni, vagy elmenekülni igyekezik.

43. (66. §.) *Veszélyes gonosztevőnek ki tekintendő?*

Veszélyes gonosztevőnek tekintendő;

1. akit a hatóság midőn a csendőrnek őrkísérés vagy megőrzésre átad, vagy kinek elfogása iránt felhívást vagy megkeresést intézett, ilyennek megjelölt;

2. az a büntetett, aki egyáltalán, mint a közbiztonságra különösen veszélyes egyéniség ismeretes, vagy súlyos büntett, p. o.

gyilkosság, rablás, gyujtogatás, emberölés, betöréses lopás, sibi elkövetésével terheltetik.

44. (66. §.) *Ha a fogoly nem veszélyes gonosztevő, megszökés esetében szabad-e fegyvert használni?*

Ha a megszökött fogoly *nem veszélyes gonosztevő* és elfut vagy másképpen menekülni törekszik, a csendőr serényen üldözni tartozik. Igyekezzen az ilyeneket is elfogni, de az ilyenek ellen a szökés megghiúsítása végett fegyvert használni nem szabad.

45. (66. §.) *A veszélyes gonosztevő üldözésekor a fegyverhasználatot megelőzőleg mit kell tenni a csendőrnek? Ha más ártatlan ember élete veszélyeztetnék, szabad-e fegyvert használni?*

Ha a csendőr által elfogott, neki őrizet végett átadott vagy általa elfogás végett üldözöbe vett *veszélyes gonosztevő*, bár erőszakos ellentállás nélkül, elfut, illetve szökést vagy az elfogás előli menekülést kísérel meg: a csendőr *erős, parancsoló hangon* „a törvény nevében“ szavak előrebocsájtásával kiáltson rája, hogy álljon meg, mert különben ellene fegyvert használni és reálóni fog, egyidejűleg azonban siessen a megszökő után, hogy azt lehetőleg elérje és megfoghassa. Ha azon a tájékon, amerre a megszökő menekül, ember látható, arra is reá kell kiáltani, hogy állja a gonosztevő útját és fogja meg. Ha pedig a csendőr azon meggyőződésre jut, hogy a megszökött sem maga, sem mások segítségével kézrekeríteni nem képes: akkor álljon meg és megfelelő helyetből nyugodtan célozzon és löjjen.

Ha a lövés által más ártatlan, — nem részes — ember élete veszélyeztetik — löni nem szabad.

46. (66. §.) *Veszélyes gonosztevő megszökésének megakadályozása céljából mely esetben használhatja a csendőr szuronyát vagy kardját? Helyes lenne-e, ha a csendőr az üldözést kimérültségig folytatná?*

Ha a csendőr a menekülő veszélyes gonosztevőt annyira megközelíti, hogy szuronydöfással vagy kardvágással elérheti, de minden erejének megfeszítésével sem képes azt annyira megközelíteni, hogy kézzel megfoghassa, és nincsen más mód a szökevény elfogására, a fenyegető reákiáltásnak, ha lehetséges, ismétlése után,

szuronydöfést vagy kardvágást is alkalmazhat a megszökő további menekülésének megakadályozására.

Ha a csendőr, az utolérés valószínűsége nélkül, az üldözést saját kimerüléséig folytatná vagy nagyobb távolságra engedné menekülni az üldözöttet, mielőtt reá löne, az helytelen lenne, mert a kimerülés által elvesztené a nyugodt és biztos célzás lehetőségét, nagyobb távolságra pedig a lövés találása bizonytalan.

47. (66. §.) Mondja el a Szerv. Ut. 12. §-ának 5. pontját. Ki válik háború- vagy ostromállapot idején gyanussá?

„Aki háború vagy ostromállapot idején magát gyanussá teszi és a felhívásra kielégítő válasz nélkül elszalad.”

Háboru vagy ostromállapot idején, tehát ellenséges viszonyok között, az teszi magát gyanussá, akinek viselkedése arra enged következtetni, hogy államunk hadereje ellen bűncselekményt követett el, például kémkedést. Ha ilyen egyén felhívásra kielégítő válasz nélkül elszalad, ellene fegyvert lehet használni.

Háboru alatt az államok között felmerült ellentéteknek fegyveres erejükkel való elintézését értjük.

Ostromállapot is háborus időben fordul elő.

Kémkedésben teszi magát gyanussá pl. az, aki hadállásainkat, katonai erőnket, várainkat, stb. megfigyeli, hogy azokról az ellenséget értesítse.

48. (66. §.) A lehető kimélet mellett a fegyverhasználat erélyességére nézve mit ír elő az utasítás?

Habár minden fegyverhasználat alkalmával lehetőleg kiméletesen kell eljárni és ember életben vagy a testi épségben nem szabad szándékosan vagy meggondolatlanságból a feltétlenül szükségesnél nagyobb kárt okozni: mégis a fegyvert a szükség határán belül, férfiasan és erélyesen kell alkalmazni oly célból, hogy az ellenfél azonnal támadásra képtelenné tétessék; az ellenszegülés megtöressék, veszélyes gonosztevőnek szökési kísérlete alkalmával pedig a szökés, illetve menekülés folytatása lehetetlenné tétessék.

Ismételt gyenge szurkálás a szuronnal vagy gyenge vágás karddal, lövés célzás nélkül vagy csak megijesztés céljából, rendszerint eredménytelen, sőt az ellenszegülőt még inkább felbátorítja és ingerli, tehát feltétlenül mellőzendő.

68. §. Veszélyes jelleget öltött rendzavarás esetén az összes legénység tartalmazó löszerral vonul ki a rendzavarás színhelyére és ott lehetőleg fedett háttal feláll. A tömeg a törvény nevében szétszalásra hivatandó fel. Ha lehet a főcinkosokat el kell fogni. Eredménytelen felszólítás után szuronytámadást kell megkísérelni. Ha a néptömeg fel van fegyverkezve és a csendőrség szélső szorongatásba jut, löfegyvert kell — főleg főcinkosok ellen — alkalmazni. Levegőbe vagy célzás nélkül löni tilos. Gyermekek, asszonyok, aggok ily alkalommal lehetőleg kimélenők. Ha a visszavonulás elkerülhetetlen — ez csatározó módon történjék.

69–81. §§. A csendőr minden foglyot motozson meg, nehogy magában, másban vagy a csendőrből kárttehesen, vagy szökését elősegítő tárgyak nála ne maradjanak. A csendőr gondoskodik arról, hogy a fogoly ruhája, élelme legyen. Kíséret közben olyan közel legyen, hogy szökés esetén azonnal utolérhesse. A fogolyal a csendőr ne beszéljen és ne engedje, hogy az bárkivel érintkezzen. A fogoly étkészésénél, természeti szüksége végzésénél a csendőr legyen jelen, különösen vigyázzon arra, hogy öngyilkosságot el ne követessen. A fegyvereknek minden fogoly kísérésnél töltve kell lenni. Ha vasuton, vagy hajón kíséri a foglyot, csak a szekrényben legyenek töltények, a felszálláskor pedig a szuronyt rejtse el, leszálláskor pedig ismét tűzze fel. A veszélyes foglyokat kíséréskor mindig meg kell bilincselni. Ha több foglyot kísér a járőr arra ügyeljen, hogy azok össze ne beszéljenek. Ha a fogoly útközben megbetegszik, lehetőleg orvosilag kell megvizsgáltatni. Ha az őrkísérés alkalmával segítségre van szüksége, a legközelebbi községi előjárásigól kérjen támogatást.

Az átadásnál — akár más őrsön, akár pedig a hatóságnál a fogoly tárgyainak átadása a kísérő levél alapján történik, amit az átvevő írásban bizonyítani tartozik. Ha a hatóság a foglyoknak köpenyeket, takarókat stb. adott, a csendőr úgy ezen tárgyakra, mint a foglyok tulajdonát képező más dolgokra is ügyeljen fel, s ezeket szintén elismervény mellett adja át. Ha a foglyot a hatóság adja át a csendőrnek, az határozza meg, mily szállító eszköz használtassék; egyéb esetekben ha a fogoly vasuton, kocsin stb. akarna menni, ez csak akkor engedhető meg, ha az a szolgálati teendőkkal aggálytalanul összeegyeztethető és ha a költséget azonnal fedezni tudja. Ha őrizni kell a foglyot ezt a honvédségi Szolg. Szab. I. R. szerint teljesíti, amikor különösen ne engedje meg, hogy illetektelen személy a foglyhoz lépjen, vele beszéljen, vagy vele bármiképpen érintkezzen.

82., 83., 84., 86–90 §§. Kis és nagyközségek területén a bűncselekmények nyomozását a csendőrség teljesíti és pedig úgy saját kezdeményezéséből mint a rendőr — (pl. járási főszolgabíró) és a bírói — hatóságok felszólítására. Ugyanezekben a területeken a községi előjárások is nyomozhatnak, de csak akkor, 1.) ha előbbi hatóságok erre utasítják, 2.) ha a csendőrség nincs jelen, nyomban nem értesíthető és a késedelem veszéllyel jár, 3.) ha egy nyomozó cselekmény teljesítése szükséges, mire a csendőrnek joga nincs (pl. jegyzőkönyvi kihallgatás) és ennek teljesítésére a csendőrség megkeresi. Minden egyéb esetben előfordult bűncselekményről a csendőrség tartozik értesíteni.

Rendezett tanácsú városok területén — bár az egyéb szolgálatot a csendőrség — a bűnügyi nyomozást rendszerint a rendőrhatalóság teljesíti. Itt a csendőr csak akkor nyomoz, ha erre valamely bírói hatóság felszólítja, vagy ha rendőr nincs jelen és a késedelem veszéllyel jár.

Jogosítva van arra is a csendőr, hogy saját területén elkövetett bűncselekmény nyomozásközben nyomon üldözött tettes elfogása végett, vagy célszerűségi okból bármilyen idegen rendőrhatalóság (idegen járás, rendezett tanácsú- törvényhatósági joggal felruházott- vagy a fő- és székváros) területére átlépjen.

97., 98., 101., 106. §. A bűncselekmények nyomozásának célja megállapítani, hogy tényleg büntetendő cselekmény forog-e fenn, s ha igen kik a tések elbűnösök. A nem csupán magán indítványra üldözendő bűncselekmény észlelésekor, vagy ha ilyen miatt bárki feljelentést, vagy panaszt tesz, a nyomozást nyomozás

Fogoly-
örkiséret
szabá-
lyozása.

Bűnügyi
nyomo-
zásokra
való terü-
let illeté-
kesség.

hivatalból kell megejteni. A csupán magánindítványra üldözendő bűncselekmény csak akkor nyomozandó, ha a sértett fél ezt kívánja és ennek megfelelően írásbeli nyilatkozatot ad. Ha a csendőr magánindítványra üldözendő bűncselekményt észlel, vagy erről olyantól értesül, a ki indítványtevésre nem jogosult, — feltéve, hogy a sértett fél nincs jelen, — addig is, míg ez nyilatkozik, csak a közbiztonsági szempontból halaszthatatlan intézkedéseket szabad megtennie. A mennyiben a sértett fél kijelenti, hogy az eljárás folytatását nem kívánja; a nyomozást abba kell hagyni.

A csendőrség nyomozás közben részrehajlatlanul és az igazságnak megfelelően úgy a terhelt, mint az enyhítő, vagy mentő körülményeket is puhaltolja ki.

A helyszíni szemle. 109. 110. §. Azok a nyomok, a melyek az eljárásra fontosak, (visszamaradt láb, kerék, kéznyomok) megőrzendők, hogy ezeket akár a kiutazó hatósági személy, akár pedig a csendőr felhasználhassa. Ha ezt változatlanul nem lehet megőrizni; jegyezzen fel a csendőr jól és pontosan minden adatot (esetleg vegyen méretet a nyomokról) és egyttal azokat, a kik valamit is e nyomokról bizonyítani tudnak, figyelmeztesse, hogy jól jegyezzék meg maguknak azt a mit láttak, hogy majd tanuskodhassanak.

A kikérdezés. 111. §. A járőr ha nyomoz, joga van mindenkit kikérdezni, a ki maga látta. (pl. a házfelgyújtását) vagy saját füleivel hallotta (a lövést, a mely ember halálát idézte elő) a bűncselekmény elkövetését. E célból joga van a csendőrnek a terheltet, vagy a tanukat személyesen felkeresni, vagy kikérdezésre a községi előljáróságához elhivatni. De ha a körülmények úgy követelik, a kikérdezést a szabad ég alatt, vagy másutt is lehet megtartani. A kikérdezésnél lehetőleg két tanu (bizalmi férfi) legyen, a kik ha netalán panasz merül fel, bizonyíthassák a csendőr mikénti eljárását.

49. (112. §.) *Hol és kik előtt történik a terhelt kikérdezése? Mi a kikérdezés célja? Köteles-e terhelt vallomást tenni? Szembesítés mikor van megengedve?*

Mindegyik terheltet lehetőleg külön-külön — lehetőleg a község házában és két bizalmi férfi mint tanú jelenlétében — kell kikérdezni.

A terhelt kikérdezésének nem az a célja, hogy ő mindenképen beismerésre bírassék, hanem az, hogy a csendőrség a felmerült gyanunak alapossága vagy alaptalansága felől tájékozást szerezzen és a gyanusítottak alkalmat adjon, hogy a terhére rótt bűncselekménnyel szemben védelmét is előadhassa.

A terhelt a törvény értelmében *nem köteles* vallomást tenni, tehát a vallomásnak vagy beismerésnek kieszközlése végett *nem szabad* sem ígéretet, biztatást, ámitást, fenyegetést, erőszakot vagy kényszert használni, sem a terheltet éjjeli kihallgatással vagy más módon célzatosan kifárasztani.

Ha a csendőr ezen tilalom dacára mégis ilyen visszaélést követne el: *szigorú felelősségre*, esetleg *haditörvényszéki* vizsgálat alá vonatik.

A terheltet más terhelttel vagy tanúval — eitéró vallomások egymásnak szembemondása céljából — a járőr *nem* szembesítheti.

A felismerés vagy személyazonosság megállapítása céljából való szembeállítás azonban, ha szükségesnek mutatkozik, fogatosítható.

Terhelt, illetve gyanúsított az, aki annak gyanúja alatt áll, hogy valamilyen bűncselekményt elkövetett.

50. (113. §.) *Miként történik a sértett és a tanu kikérdezése és hol?*

Mindegyik sértettet és tanút lehetőleg egyenként, a másiknak távollétében vagy a község házában kell kikérdezni, vagy kikérdezésük végett őket személyesen fel kell keresni.

Sértett az, aki ellen a bűncselekmény elkövetett vagy akinek ez kárt okozott. Tanú az, akinek a bűncselekményről valamilyen közvetlen tudomása van.

51. (113. §.) *Tanuk gyanánt kik nem kérdezhetők ki?*

Tanu gyanánt ki *nem* kérdezhető:

a) a lelkész arra nézve, amit vele a gyónásban vagy egyébként a titoktartás egyházi kötelezettsége alatt közöltek;

b) a védő arra nézve, amit a terhelt vele mint védőjével tudatott;

c) a község házában levő, vagy abból kilépett egyén, ha a tanuságtétellel megsértené a hivatali vagy szolgálati titoktartás kötelezettségét és e kötelezettség alól őt az illetékes feljebbvaló hatóság fel nem mentette.

Védő — rendszerint ügyvéd — aki a bíróság előtt a terheltet védi.

Község házában van például: a csendőr, a rendőr, pénzügyőr, vasuti-, postai alkalmazott, stb.

52. (113. §.) *A tanuzás kötelelessége alól kik mentesek?*

A *tanuzás kötelelessége alól mentes* és ha felelni nem hajlandó — a sértettek is beleértve — ki *nem* kérdezhető:

1. a terheltnek fel- vagy lemenő ágbeli rokona vagy sógora, unokatestvére vagy ennél közelebbi oldalrokona, házastársa vagy jegyese, házastársának testvére, testvérének házastársa, örökbefogadó vagy nevelőszülője, örökbefogadott vagy nevelt gyermeke, gyámja, gondnoka, gyámnoltja vagy gondnokoltja;

2. az ügyvéd, a közjegyző, az orvos, a sebész, a gyógyszerész, a szülésznő és segédjük arra nézve, amit valaki a hivatásukkal járó bizalomnál fogva titoktartás kötelezettségével bizott rájuk, ha csak a megbízó őket a titoktartás alól fel nem mentette.

Felmenő ágbeli rokonok: atya, anya, nagyatya, stb. lemenőágbeli rokon: a gyermek, az unoka, stb; unokatestvérénél közelebbi rokona valakinek a nagybátyja, s nagynénje.

53. (113. §.) *Mi a teendő a tanuzás kötelessége alól mentes egyén kikérdezése előtt? Szabad-e a tanukat szembesíteni?*

A tanuzás kötelezettsége alól mentes egyének kikérdezésük előtt vagy amikor a kérdéses viszony kiderül, *figyelmeztetendők*, hogy nem kötelesek tanuságot tenni. Az ilyen tanu a kikérdezés folyamán is kijelentheti, hogy nem kíván felelni; de más tanu vagy sértett sem kényszeríthető arra, hogy a csendőrség előtt vallomást tegyen.

A tanuknak, illetőleg sértetteknek egymással, valamint a terhelttel való szembesítése, csak felismerés vagy személyazonosság-megállapítás céljából van megengedve.

54. (117. §.) *Kinek felhívása, megkeresése vagy utasítása folytán tartozik a járőr elfogást, vagy elővezetést foganatosítani?*

A járőr elfogást vagy elővezetést foganatosítani *tartozik*, ha erre az illetékes hatóság (a kir. ügyészség vagy ennek tagja, a járásbíró vagy ennek bírója, a vizsgálóbíró vagy a kir. törvényszék — avagy a kir. ítélőtábla — által kiküldött bíró, a járási főszolgabíró, vagy ennek tagja, a területileg illetékes m. kir. határszéli rendőrkapitányság vagy kirendeltség vezetője (utóbbi csak akkor, ha az intézkedő személyzethez tartozik) által felhívott vagy rendőri hatóság által — a községi előljáráásokat kivéve — ez iránt megkeresett vagy előljáró csendőrségi parancsnokság által erre utasított.

Vizsgálóbíró minden kir. törvényszéken működik és súlyos bűncselekmény esetén (gyilkosság, rablás) a bírói vizsgálatot ejti meg.

A határszéli rendőrkapitány (kirendeltség) az ország határain a rendészeti teendőket végzi.

Rendőrhatóság például a városi rendőrkapitányságok, stb.

55. (117. §. I—IV.) *A járőr felhívás, megkeresés, de mégis hatósági intézkedésre mikor köteles még valakit elfogni?*

A járőr felhívás, megkeresés, illetve utasítás *nélkül* is elfogni köteles azt:

I. aki ellen a rendőri hatóság, a vizsgálóbíró vagy a büntető bíróság által előzetes letartóztatás, illetőleg vizsgálati fogság van elrendelve, vagy aki ellen nyomozó levél vagy elfogató parancs van kibocsátva;

II. aki büntetésének töltése közben valamely letartóztatási helyről megszökött;

III. aki jogerős ítélettel kiutasítva vagy kitiltva van, s ezen tilalmat a rendőri hatóság engedélye nélkül megszegi;

IV. aki a bíróság által valamely helyen való tartózkodásra utasított vagy valamely helyen való tartózkodástól eltiltatott és ezen rendelkezést, illetve tilalmat megszegte.

Előzetes letartóztatás a nyomozás ideje alatti fogvatartás; ha a terhelt a vizsgálat ideje alatt is fogva tartatik, ezt vizsgálati fogságnak mondjuk.

Általában nyomozólevelet vagy elfogatói parancsot oly egyének kézrekerítése végett ad ki a bíróság vagy a rendőrhatalóság, akik bűncselekményt követtek el és szökésben vannak.

Letartóztatási hely például: a fegyház, kerületi börtön, fogház, gyűjtőfogház, stb.

Jogerős valamely ítélet, ha már végrehajtható, például az elítélt nem felebbezett.

A kiutasítást külföldivel szemben alkalmazzák. Kitiltani lehet valakit onnan, ahová nem bír illetőséggel. Ezt a kitiltást a rendőrhatalóság mondja ki.

56. (117. §. V.) *Ok-e a tettenkapás az elfogásra s mi tekintendő tettenkapásnak? Vétség esetén csak melyik tettenkapottat foghatja el?*

A járőr felhívás, megkeresés illetve utasítás *nélkül* is köteles a tettenkapott elfogására, ha az büntetett-követett el.

Tettenkapásnak tekintendő:

1. ha a csendőr vagy más valaki a tettest vagy a részest a bűncselekményen rajta éri;

2. ha a csendőr vagy más valaki, mint szemtanú vagy szemtanu által figyelmeztetve, a tettest vagy részest azonnal a bűncselekmény elkövetése után elfogta vagy üldözőbe vette.

Vétség esetében a tettenérés csak akkor ok az elfogásra: ha szabadságvesztés büntetéssel büntetendő vétségről van szó és a tettes kiléte meg nem állapítható. Ha a vétségen ért tettesnek kiléte ismeretes, ő csak a Szolg. Utas. 117. §. VI. fejezetében foglalt feltételek egyikének fennforgása esetében fogható el.

57. (117. §. VI.) *Veszéllyel járó késelem esetén, ha a vétségen tettenért egyén kiléte ismeretes, továbbá ha valaki ugyan tetten nem éretett, de őt büntett vagy vétség elkövetésének nyomatékos gyanuja terheli, mikor fogható el?*

Ha a késelem veszéllyel jár, azon a vétségen tetten ért egyént, kinek kiléte ismeretes, továbbá az büntett vagy szabadságvesztéssel büntetendő vétség elkövetésével nyomatékosan gyanúsított egyént foghatja el a járőr:

a) aki gyilkossággal, emberöléssel, rablással, betöréses-lopással, gyújtogatással vagy más hasonló súlyos büntetettel terhelték;

b) aki a bűncselekmény elkövetése után megszökött vagy megszökési előkészületeket tesz, vagy, aki elrejtőzött;

c) aki azon éretik, hogy bűnjelt elrejtteni, megsemmisíteni vagy magától eldobni igyekezik, vagy aki a bűncselekmény nyomait megsemmisíteni, megváltoztatni törekszik, vagy ki tettestársát, részesét, az orgazdát, bűnpártolót vagy mást a bűncselekményre vonatkozó hamis vallomástételre bírni igyekezik;

d) aki a megkísérlett büntetendő cselekményt befejezni akarja vagy azzal fenyegetőzik, hogy azt végrehajtja, vagy hogy más büntetendő cselekményt követ el, s a bűncselekmény elkövetését vagy folytatását másképen megakadályozni nem lehet;

e) aki csavargó és rendes lakással és foglalkozással nem bír;

f) aki rovott előéletű vagy a csendőrség előtt szokásos büntettként ismeretes, vagy rendőri felügyelet alatt áll;

g) aki kilétét és személyazonosságát igazolni nem képes, vagy az igazolást megtagadja;

h) aki a csendőrt hivatalos eljárás közben bántalmazza, vagy veszélyesen fenyegeti;

i) aki oly természetű bűncselekményt követ el, mely közbotrányt okoz és az előidézett rendetlenséget vagy rendzavarást csak a tettes vagy részes elfogásával lehet megszüntetni.

Elrejtőzésnek tekintendő az is ha valaki külsejét úgy változtatja el, hogy felismerni ne lehessen.

Bűnjel például az a tárgy amivel a bűncselekményt elkövették (kés, mellyel valakit leszurták), az, amit a bűncselekmény létrehozott (hamispénz), de az ékszer is, melyet valaki ellopt, stb.

Rovott előéletű pl. az, aki börtönt vagy fegyházat itt.

Szokásos büntettes az, aki bűncselekmények hasznából tartja fenn magát. (Zsebmetszők, vásári tolvajok stb.)

Közbotrányt okoz például az, aki nyilvános helyen fajtalanokodik, vallás-háborítást követ el stb.

58. (117. §. VII.) *A kihágáson tettenkapottat csak mikor foghatja el a járőr?*

Kihágás esetében csak azt a *tettenkapottat* foghatja el a járőr:

1. aki oly természetű kihágáson éretik tetten, mely közbotrányt okoz, vagy ha az előidézett rendetlenség, esetleg rendzavarás csak a tettes elfogásával szüntethető meg;

2. aki a kihágást a csendőrség részéről történt megintés után is folytatja;

3. aki a járőrnek ellenszegül vagy azt bántalmazza;

4. aki magát a járőr felszólítására igazolni nem képes, vagy az igazolást megtagadja.

59. (117. §. VIII.) *A közbiztonságra való ártalmasságuknál fogva, kiknek az elfogására van a járőr még feljogosítva?*

Elfogathók a járőr által mindazok:

1. akik tiltott mesterséggel vagy tiltott játékkal foglalkoznak;

2. olyanok, akik csoportosan csavarognak és ölésre, testi sértésre vagy lopásra alkalmas eszközökkel vannak ellátva;

3. házalók, kik házalási engedélyvel nem bírnak;

4. akik éjjel, gyanút ébresztő körülmények között és oly eszközök birtokában találtnak, melyek bűncselekmény elkövetésére alkalmasak; végül

5. akiknél oly tárgyak vannak, amelyek törvényszerű bírhatása vagy használata iránt alapos kétség vagy gyanu forog fenn.

Tiltott mesterség például: a kuruzslás, jóslás, varázsolás, stb.

Tiltottjáték például: a rulett, mariandli, birbics, stb.

60. (117. §. IX.) *Saját kezdeményezésből kiket vezethet elő a járőr?*

Elővezethetők azok az egyének is, kiknek elfogására elegendő ok ugyan nincsen, kik azonban *gyanus körülmények miatt* a közbiztonságra nézve *veszélyeseknek* látszanak, nevezetesen:

a) idegen illetőségű csavargó koldusok, vagy engedély nélkül adományokat gyűjtő egyének;

b) oly egyének, kik szolgálat vagy munkakeresés ürügye alatt csavarognak, anélkül, hogy munkát vállalnának;

c) bohócok és mindennemű mutatványosok, utcai vagy korcsmai zenészek, kik előadási engedéllyel nem bírnak, vagy az engedélyt áthágják és magukat rendetlenül viselik vagy kihágást követnek el;

d) hamis vagy gyanus útlevelemmel, vagy igazolvánnyal ellátott, vagy oly egyének, kik a hatóság félrevezetése vagy zsarolása céljából álneveket használnak, vagy más hamis körülményeket adnak elő, vagy ugyanazon célból álruhában, vagy más módon átalakulva jelennek meg;

e) akik jogosulatlanul katonai vagy közhivatalnoki egyenruhát viselnek;

f) kik a most felsorolt egyéneknek üzletszerűleg lakást adnak, vagy azoknak felfedezését, elfogását vagy elővezetését megghiusítani igyekeznek;

g) akik másokat csavargásra, koldulásra buzdítanak, vagy arra tanítanak, vagy a koldulás eredményében részt vesznek;

h) aki a csendőrt szolgálata közben többek előtt durván és lealacsonyítólag szidalmazza vagy sértegeti és ezzel ismételt figyelmeztetés dacára fel nem hagy.

Magán-
személy
által el-
fogottal
eljárás.

119 §. A tettenkapottat bárki elfoghatja. Ha valamely tettenkapottat vagy esetleg gyanúsított egyént magánember ad át a járőrnek, úgy az átadónak, mint az átadottnak nevét és lakását, valamint azt, hogy az elfogás mi okból és mily körülmények között történt, meg kell állapítani. Ha az elfogást vagy elővezetést a járőr is szükségesnek látja, azt foganatosítja; ellenkező esetben szabadon bocsátja az illetőt és erről őrsparancsnokának, amint lehet, jelentést tesz.

61. (120. §.) *Tettenkapás esetén kinél és hol tarthat a járőr házkutatást?*

Tettenkapás esetében a járőr a büntett vagy, nem csupán pénzbüntetéssel büntetendő vétség gyanújával *terheltnék* házát, lakását, valamint az általa bírt, illetőleg használt más helyiségeket és a bennük talált tárgyakat — abban az esetben pedig, ha a tettenkapott a bűncselekményt másoknak a házában, lakásában vagy egyéb helyiségeiben követte el, vagy üldözés közben a most említett helyiségekbe menekült, vagy őt ott fogták el — az utóbb felsorolt helyiségeket is — az elrendelésre jogosított hatóság határo-

zata nélkül átkutathatja: ha alaposan vélelmezhető, hogy az átkutatás a tettes vagy részes kézrekerítésére, vagy bizonyítékok felfedezésére vezet.

Ha valaki büntetlen vagy szabadságvesztéssel büntetendővétségen rajta kaptott, a csendőr átkutathatja: 1. azt a helyiséget, ahol a cselekmény történt, 2. a tettesnek házát, lakását és általa bírt, illetőleg használt helyiségeket, végül 3. mindazokat a helyiségeket, melyekbe üldözés közben menekült vagy ahol elfogták. A házkutatást a csendőr csak akkor tarthatja meg, ha a késedelem veszéllyel jár, vagyis attól kell tartani, ha a kutatás azonnal meg nem történik, a keresett személy megszökik, vagy a keresett tárgyat elrejtik, megsemmisítik, stbi.

62. (120. §.) *A tettenkapás esetén kívül még mikor tarthat a járőr házkutatást?*

A tettenkapás esetén kívül még házmotózást tarthat a járőr és átkutathatja másoknak házát, lakását vagy egyéb helyiségeit ha:

a) a megszökött fogoly kézrekerítése végett szükséges;

b) a járőr segélykiáltásra jelent meg;

c) a házzal vagy a helyiséggel rendelkező kívánja, de az utóbbi esetben is csak azon helyiségekben teljesíthető házkutatás, melyek kizárólag annak rendelkezése alatt állanak, ki által a járőr behívott és csakis azokkal szemben, kik a behívónak családjához és háztartásához tartoznak, vagy akik a lakással rendelkező által ott a lakásban akkor elkövetett büntetendő cselekménnyel vádolhatnának;

d) a házzal vagy a helyiséggel rendelkező rendőri felügyelet alatt áll, illetőleg a csendőrség előtt, mint szokásos büntettes, ismeretes, vagy elővezettetése, illetőleg elfogása el van rendelve.

Végül korcsmák, csárdák, kéjházak és azok a nyilvános vagy a közönségnek nyitva álló helyiségek, melyekben tiltott szerencsejátékot üznek, vagy amelyek büntettesek rendszerinti rejtekhelyéül szolgálnak — és pedig kihágás esetében is — bírói határozat nélkül, bármikor átkutathatók.

63. (121. §.) *Habár a járőr a házkutatás önálló megtartására jogosult lenne is; csak mily esetben tartsa azt meg?*

Azokban az esetekben is, amikor a járőr a házkutatást önállóan is megtartani jogosult, a házkutatást csak akkor tartsa meg, ha *veszély* van a késedelemben és tartani lehet attól, hogy addig

s, míg az illetékes hatóság intézkedhetik, a terhelt megszökik vagy a keresett tárgynak nyoma vész.

Azon esetben tehát, ha jelenségek vagy biztos gyanuok szólnak amellett, hogy valamely házban, vagy helyiségben büntett vagy vétség elkövetésével gyanúsított egyén van elrejtőzve, vagy hogy azokban olyan bűnjelek vagy tárgyak vannak, melyeknek kézrekerítése vagy megfigyelése fontossággal bír: első kötelessége a csendőrségnek fenti esetekben puhatólózás, megfigyelés és észlelések alapján lelkiismeretesen meggyőződést szerezni, vajjon fog-e fenn elegendő gyanuok és veszély a késelemben a házkutatás rögtöni megtartására? Ha igen: az általa megtartandó; de még ez esetben is a csendőrség – amennyiben lehetséges – a lehető legrövidebb úton értesítse a házkutatás szükségéről a községi előjáróságot és igyekezzék arra, hogy az előjáróságnak két tagja a házkutatás alkalmával jelen legyen.

64. (121. §.) *Ha a járőr nem tartja a házkutatást halaszthatatlannak, mi a teendő?*

Ha a csendőrség a házkutatást nem tartja halaszthatatlanul sürgősnek, a legrövidebb úton tegyen jelentést a legközelebb lévő vizsgálóbírónál, illetőleg, ha a járásbíró közelebb van, ez utóbbinál; vagy a közelebb lévő főszolgabírónál, törvényhatósági joggal felruházott vagy rendezett tanácsu városokban pedig a városi rendőri hatóságnál és egyidejűleg lehetőleg intézkedjék, hogy a hatósági tag megjelenéséig a házkutatás alá veendő helyiségekből senki meg ne szökhessen és onnan tárgyak el ne vitethessenek; vagy ha ezek megtörténnének, erről hitelt érdemlő tanúság legyen szerzhető.

65. (122. §.) *A csendőr a bekisérendő egyéneken mikor fogatosíthat személymotosztást?*

A csendőr a bekisérendő egyéneken és birlalatában lévő tárgyait, külön hatósági rendelkezés nélkül is személymotosztást végezhet; arra nézve, hogy nincs-e nála fegyver, támadásra vagy ölésre, nemkülönben szökésre vagy ennek elősegítésére szolgáló eszköz. A büntett vagy fogházbüntetéssel büntetendő vétség nyomatékos gyanujával terhelt elfogott, vagy elővezetendő egyének ezen felül még arra nézve is megvizsgálandók, nincs-e náluk bűnjel, gyanus, vagy bizonyítékul szolgáló tárgy.

66. (123. §.) *Házkutatás megkezdése előtt mit tegyen a csendőr?*

A házkutatás lehetőleg két tanúnak és pedig, amennyiben lehetséges, községi előjárósági tagoknak vagy közegeknek jelenlétében, a lehető legnagyobb kímélettel és rendszerint csak akkor fogatosítandó, midőn az illető a kívánt tárgy előadására, illetőleg a keresett egyén hollétének tudatására eredmény nélkül szólított fel.

Mellőzhető az előleges felszólítás, ha az illető a csendőrség előtt szokásos büntettesként ismeretes, ha a késelem veszéllyel jár, vagy ha a község számára nyitva álló helyiség kutatandó át. A házkutatás, ha azt a csendőr önállóan teljesíti, bármikor megkezdhető és fogatosítható.

Az önállóan végzett házkutatás bármikor megkezdhető. Ha a járőr a házkutatást felhívás, vagy megkeresés folytán tartja, az csak délelőtt 6 órától délután 9 óráig kezdhető meg, de az addig be nem fejezett kutatás tovább is folytatható.

67. (123. §.) *A házkutatásnál rendszerint ki legyen jelen?*

A házkutatás rendszerint a házzal vagy helyiséggel rendelkezőnek vagy megbízottjának jelenlétében fogatosítandó.

Ha az, aki ellen a házkutatás fogatosítandó, távol van és megbízottja nincs jelen: felnőtt családtagjai vagy szomszédjai közül kell valakit meghívni. Ez utóbbi a házkutatás fogatosításánál mindazokat a jogokat gyakorolhatja, melyek azt illetik, aki ellen a házkutatás fogatosítottatik.

Házkutatásoknál a gyanúsított (terhelt) védője szintén jelen lehet, de a védőnek sincsen több joga annál, amennyi a terhelt kivül álló harmadik személyt megillet.

68. (123. §.) *Mikor szabad a járőrnek házkutatás alkalmával zárt helyiséget felnyitni? Ha a járőr tárgyakat vett őrizet alá, mit tartozik szerkeszteni? Mit tesz a járőr az őrizetbe vett tárgyakkal?*

A járőrnek a házkutatás alkalmával csak akkor szabad zárt helyiséget vagy készüléket feltörni, vagy zárat felnyitni, ha sem a velük rendelkező, sem annak megbízottja nincs jelen, vagy ezek

a felnyitást megtagadták. Ha a feltörés vagy felnyitás a tulajdonosnak vagy megbízottjának távolléte miatt történt, az illető helyiség, vagy tárgy a kutatás megtörténte után ismét elzárandó.

Ha a járőr házkutatás vagy átvizsgálás alkalmával tárgyakat vesz őrizet alá: erről külön jegyzéket készítsen s azt az érdekeltekkel és a tanukkal, illetőleg a községi előljáróságnak a házkutatásnál közreműködött tagjaival, vagy közegeivel is irassa alá.

Az őrizet alá vett tárgyakat, amennyire minőségük engedi, külön borítékba, vagy megfelelő tartóba kell tenni és a járőr tagjainak, továbbá — a lehetőséghez képest — a jelen volt községi előljárósági tagoknak vagy közegeknek, valamint az érdekelteknek, illetőleg megbízottjának vagy a meghívott családtagoknak vagy szomszédoknak pecsétjével is le kell pecsételni.

A járőr a tárgyakat rendszerint magával viszi, esetleg megőrzésük iránt másként intézkedik.

Az őrizet alá vett tárgyak átvételi elismervény ellenében átadhatók megőrzés végett a községi előljáróságnak, esetleg községtől távol, megbízható egyéneknek.

125. 126. §§ *Őrizet alá veendő* az oly bűnfelek és bűncselekménnyel összefüggésben álló tárgyak, amelyek 1.) a felett színhelyén, 2.) a terheltnél vagy részeseinél találhatók, 3.) senkinek birtokában nincsenek, 4.) önként adatként át a csendőrnek.

Elkobozandók mindazon tárgyak, melyeknek birtoklása használata vagy terjesztése tilva van. (Tiltott fegyver, hamis pénz stb.) Nemkülönböztetve elveendő az elfogottnál illetőleg elővezetendőnél talált fegyver, továbbá az ölésre alkalmas, vagy szökést elősegítő eszköz.

Minden elvett tárgy az őrsparancsnokságnak adandó át.

127., 129., 138., 139. §§. Nyomatványokat, leveleket, táviratokat valamint mint posta és táviróhivataloknál, vagy egyéb szállító intézeteknél levő küldeményeket a csendőrség csak hatósági felhívásra, vagy megkeresésre foglalhat le. Ha ezen tárgyak házkutatásnál vagy személyneműzésnél kerülnek elő, azokat a csendőrség őrizete alá veheti, de gondoskodni tartozik, hogy az iratok tartalmáról illetéktelenek tudomást ne szerezhessenek. A csendőrség az iratokat nem vizsgálhatja át, ha az iratok birtokosa vagy megbízottja ez ellen tiltakozik. Ilyen esetben ezt zárt borítékba kell tenni s pecsétekkel le kell zárni. Az őrsparancsnokság azt a hatóságnak küldi be.

Ha a csendőrséghez más zárt levele, távirata vagy egyéb pestai küldeménye kerül, azokat sohasem szabad a csendőrnek felbontani. A csendőr nyomozás közben jegyzőkönyveket nem vehet fel, de magán feljegyzéseket készíthet. Eredményeiről őrsparancsnokának szóbelileg jelent.

146., 147. §§. A csendőr rendszerint mindenkiel szemben, — személyenkívül és álláskülönbség nélkül egyformán jár el. Ez alól azonban kivételtnek:

1. külföldi államfők, továbbá külállamok követői és meghatalmazottai, mentelmi stbi, ezek ellen eljárni egyáltalán eljárni nem lehet (ez a területen kívüliség jog. joga); ilyen esetben a csendőr észleleteit jelentse őrsparancsnokának;

2. a magyar országgyűlés tagjai, ezeket — tettenérés esetét kivéve — elfogni nem lehet (az a mentelmi jog).

150 152. §§. A csendőr büntetéseket üldözése végett csak Horvát-Szlávon ország és Ausztriának területére léphet át. Egyébként (rendes viszonyok között) az ország területét sem szolgálatban sem szolgálaton kívül nem szabad határának elhagynia. Az ország határának átlépése.

154—156., 158—159., 161. §§. A csendőr jogosítva van szolgálatában a katonai parancsnokságoknak, öröknek és ügyeleti szolgálatban állóknak támogatását igénybe venni. A csendőrség viszonyai a katonai hatóságokhoz. Eljárás katonai egyénekkel szemben.

A katonai parancsnokságok, a katonai fegyelmi fenytő hatalomnak alávetett egyének elfogására és elővezetésére, nemkülönböztetve ezek elleni nyomozások ellátására szintén igénybevehetik a csendőrparancsnokságokat, sőt sürgős esetekben ilyenekre a járőrt vagy egyes csendőrt közvetlenül is felhívhatják. Ez a felhívás rendszerint írásbeli legyen, de szóbeli ily felhívás is teljesítendő s utóbb írásban kikérendő.

Saját kezdeményezéséből a csendőr tényleges szolgálatban álló katonai egyénnel szemben csak akkor járjon el, ha késelem veszélyvel jár (pl. előljárója nincs jelen.) Ily egyént a csendőr a Szolg. Szab. I. R. 326. pontjában foglalt esetekben el is foghat — akit az őrsparancsnokságnak kell előállítani. Katonai épületben, vagy a katonaság által megszállott épületben a csendőr nyomozó cselekményeket csak a lakóparancsnokságnál történt jelentkezés után végezhet. A csendőr alapos ok esetén (pl. szökésben gyanús) a katonai és honvéd legénységi egyének igazolványainak átvizsgálására is jogosult. Ily igazolványok: Szabadságolási igazolvány, Katonai igazolvány, Honvéd igazoló Könyvecske és a Népfőlkelő igazolvány. Az átvizsgálásnál hasonlítsa össze az igazolványok személyi adatait az igazolvány előmutatójával s győződjék meg arról is, hogy a köteles jelentkezéseknek tette-e.

Határszéli szolgálati Utasítás.

A csendőr feladata a határ szélén. (1. §.) Az ország határszélén szolgálatot teljesítő csendőrnek a határon átkelőket kell különösen figyelemmel kísérni. Gátolja meg a kémkedést, a más állam lakói részéről jöhető erőszakos támadásokat, csempeszetet, nemkülönbön ügyeljen arra, hogy kitiltott és rendőrileg gyanús egyének az országba ne ne hatolhassanak; a külföldiek jelentkezésére vonatkozó törvény betartását is ellenőrizze, továbbá a büntetendő cselekmények miatt nyomozott egyének, továbbá a hadkötéseknél az országból való kiszökését, a tiltott kivándorlást, továbbá a leánykereskedést akadályozza meg.

A csendőrség ezen szolgálati teendőket nemcsak önállóan, hanem a határszéli rendőrkapitányságok és kirendeltségek felhívására, illetőleg megkeresésére is teljesíteni tartozik.

Bővebb tájékozásul az egyes fontosabb teendőket illetőleg még a következők álljanak itt.

A külföldiek lakhatására vonatkozó törvény ellenőrzése. (4. §.) Ha valamely külföldi az ország területén megszállani, vagy megtelepedni, vagy innen végleg eltávozni akar, ezt a szállás adója tartozik a hatóságoknak mindig bejelenteni, a külföldinek megtelepedési szándéka van, a hatóságnál személyesen is kell jelentkeznie.

Ha a csendőr arról értesül, hogy szállodában, vendéglőben, megszállóhelyen, kocsimában, kávéházban, kéjházban vagy olyan nyilvános — a közönségnek nyitva álló — helyiségekben, melyekben tiltott szerencsejátékok üznek vagy amelyek büntetlenség rendszerint rejtekhelyeül szolgálnak, az érkezés bejelentése nélkül, vagy a távozás bejelentése után külföldi tartózkodik, avagy külföldit rejtegetnek: úgy erről köteles személyes megjelenése által meggyőződést szerezni.

Magánházakban ellenőrzés céljából a csendőr csak akkor, ha nyomaték gyanu torog fenn arra nézve, hogy valamely külföldi érkezésének vagy távozásának bejelentésére vonatkozó kötelesség teljesítése körül a szállásadó vagy megbízottja mulasztás követett el és ez másképp, mint személyes megjelenése által, meg nem állapítható.

Gyanús egyének visszautasítása. (6. §.) A csendőrség akadályozza meg, hogy kitiltott egyének, továbbá akik rendes foglalkozással vagy keresettel nem bírnak: a csavargók és olyanok, akik a közbiztonságra veszélyes egyéneknek benyomását kelthetik, hogy az ország területére bejuthassanak. Ezeket föl kell tartóztatni és ha magukat kellő okmányokkal igazolni nem tudják, vagy egyébként gyanúsak, a határról visszautasítani. A visszautasítást a határszéli rendőrhatalóságnak be kell jelenteni.

Leánycsempészet megakadályozása. (11. §.) A csendőrségnek különösen fontos erkölcsrendészeti feladatát képezze: a határszéli vasúti vagy gőzhajó állomásokra megérkező vagy onnan elutazó közönséget feltűnés nélkül, a személyes szabadság megóvása mellett megfigyelni és a kerítés (nőcsempészet, leánykereskedés) minden módját megakadályozni. Különösen éber figyelemmel kell kísérni azt, hogy kivándorlás ürügye alatt leánykereskedés ne üzessék.

Kerítés gyanúja esetén a csendőrijárőrnek úgy a tettenért kerítőt (nőcsempészt, leánykereskedőt), mint a vele kiutazni szándékozó vagy id: megérkezett nőszemélyt, a legközelebbi határszéli rendőrkapitányságnak leendő elővezetés céljából, őrizetbe kell venni.

Kivándorlásellenőrzése. (16. §.) A kivándorlás ellenőrzése céljából a titkos kivándorlási ügynököket és jogosulatlan kivándorlást elősegítőket kikell nyomozni, továbbá arra ügyelni, hogy a kivándorlás céljából útlevél és hajójegy nélkül senki az ország területét el ne hagyja, s hogy a kivándorlás csak a felállított határállomásokon keresztül történjék.

Azt is meg kell állapítani, hogy az útra kelt kivándorlók nem csábítás áldozatai-e; nagyobb csoportban utazóknál ki a vezetőjük, nem hivatalos ügynök-e az illető, avagy nem ügynök biztatására viszi-e magával a kivándorló csapatot.

A kivándorlási üzlet körébe tartozó mindennemű tilos leveleket, hirdetményeket, nyomtatványokat, továbbá hajójegyeket az eljáró csendőr vegye őrizetbe és a lefoglalás elrendelése végett, az illetékes közigazgatási vagy rendőrhatalósághoz szolgáltatassa be.

1. (33. §.) *Romániával és Szerbiával szemben elhelyezett csendőrőrsök járőrei a határmentén fegyverüket mikor használhatják?*

Romániával és Szerbiával szemben elhelyezett őrsök járőrei a határmentén és annak közelében teljesített szolgálataik alkalmával a — Szervezeti Utasítás 12. §-ában felsorolt eseteken kívül — fegyverüket még a következő esetekben használhatják:

1. Ha valamely község határán kívül vezető mellék utakon kettőnél többen éjjel, nemkülönbön ha árukkal vagy más szállítmánnyal nappal is találtak és a járőrnek fegyverhasználattal (lövessel) fenyegetett felhívására (reákiáltására) meg nem állanak, hanem egyenként vagy valamennyien megfutamodnak.

2. Ha hajósok éjjel vagy pedig ha fedett, avagy megrakott vízi járművekkel nappal is találtak és fegyverhasználattal (lövessel) fenyegetett kétszeri felhívásra (reákiáltásra) meg nem állanak, illetve ebbeli szándékukat kétségtelenül nem bizonyítják, hanem egyenként vagy valamennyien távozni (menekülni) igyekeznek.

2. (33. §.) *Miként kell történni a fegyverhasználatot megelőző fenyegető rákiáltásnak? Mikor vegye igénybe a határszélen jogos fegyverhasználatot a csendőr? Végül gyanús hajó ellen csak mikor használhatja fegyverét?*

Kétszeri fenyegető felhívásnak (reákiáltásnak) a vidéken divó nyelven oly hangosan kell történni, hogy azt az illetők tényleg meg is érthessék. Azonban a löfegyvert még ez esetben is csak akkor szabad használni: ha a járőr meggyőződött arról, hogy az illetők a felhívást tényleg megértették. (Ez különösen abból következtethető, hogy pl. a csempészek és dugárusok menekülni igyekeznek.)

Tekintve azonban azt a körülményt, hogy a határszélen jogos fegyverhasználat alapján általában a legtöbb esetben az elmenekülés, illetve megszökés megakadályozása: a csendőrijárőr ezt a végső eszközt lehetőleg csak akkor vegye igénybe, ha szolgálati célját másképpen biztosítani nem tudja.

Gyanus hajó, illetve annak személyzete ellen fegyvert csak azon esetben szabad használni, ha az illető hajó már kikötött és a csendőrijárőr — átkutatást célzó — felhívásának ellenszegül, vagy pedig, habár még csak kikötni szándékozik, azonban a csendőrijárőrt észrevéve, a partól eltávozik és a járőr fegyverhasználattal fenyegető felhívása (reákiáltása) dacára oda visszatérni, illetve kikötni nem akar.

Tájékoztató a 33. §-hoz. (1., 2. kérdések).

A „község határán kívül“ kifejezés alatt a község lakott részén kívül eső területet kell érteni.

Éjjeli időnek tekintendő:

január és december hóban	d. u.	6—d. e. 6.
február és november	”	7— ” 5.
március, szept. és október hóban	”	8— ” 4.
április, augusztus	”	9— ” 3.
május, június és július	”	10— ” 3.

óraig terjedő idő.

Lóháton vagy járművön menekülő emberek szökésének megakadályozása végett hacsak lehet, a lovakat vagy a járműveket kell használhatatlanná tenni.

Büntetőhatározatokat tartalmazó jogszabályok kivonatai.

Bevezető a büntetőjogszabályokhoz.

Az ember tesz, vesz, dolgozik, cselekszik azért, hogy önmagát fentartsa. A napszámosember elsősorban azért áll munkába, — a gazda azért megy földjére szántani, — a hivatalnok azért megy irodájába, hogy mindennapi kenyerét magának, esetleg családjának megkeresse. De minden becsületes, jóra való polgár nem csak a saját hasznát keresi, hanem dolgaiban, cselekedeteiben arra is vigyáz, hogy másoknak kárt, bajt ne csináljon — s így amellet, hogy munkájával élelmét megkeresi, az által, hogy más embereknek kárt, bajt nem idéz elő — azoknak is lehetővé teszi háborítatlanul munkálkodni. Az ilyen ember tehát nemcsak magának, de másoknak, a többi polgároknak és így a hazának is javára van.

Ha minden ember ilyen volna, nem igen kellene a börtön. De sajnos, sok lusta, rossz nevelésű ember inkább lop, minthogy dolgozzék, sőt még embereket is megöl, hogy ezáltal vagyonhoz jusson — vagy azért, hogy eltegye láb alól a neki útjába levő embert.

A becsületes ember meg az ilyen haszontalan, züllött ember között igazságot kell tenni, rendet kell csinálni, törvényeket szükséges alkotni. Meg kell védelmezni a becsületes állampolgárt az ilyen tolvajoktól, rablóktól, gyilkosoktól.

Ezt a nehéz feladatot az állam teljesíti, ő mondja meg, hogy mit nem szabad az embereknek cselekedni.

Törvényben mondja meg, hogyan kell megbüntetni azt, aki másoknak kárára van. A csendőr hívatása az, hogy e nehéz munkában segítsen az államnak — s így ha a csendőr jó szolgálja akar lenni, tudni kell azt, hogy mik azok a cselekedetek, mely másoknak kárára és ez oknál fogva büntetés terhe alatt tiltva vannak.

A csendőr ezeket a büntető törvényekből tanulja meg; itt van megírva, hogy mit *nem szabad* az állampolgároknak tenni.

Azokat a cselekményeket tehát, melyeket büntetés terhe alatt tiltva van tenni (lopás, gyilkolás stb.) *büntető cselekmények*-nek nevezzük.

Bizony ilyen — mint látni fogjuk — sok van; de ha csak kettőt is kivesszünk eme sok tiltott cselekmény közül példaképen; mindjárt egy fontos dolgot tanulunk meg.

Gondoljuk el például, hogy egy ember meggyilkolta a másikat — egy másik ember meg ellopta felebarátjának a csizmáját — egyforma súlyu bünt követ-e el mindkettő? Mindenki érzi, gyilkolni nagyobb, súlyosabb bűncselekmény, mint lopni. — A bűncselekmények között különbséget tesz a törvény is, és így

a legsúlyosabb bűncselekményeket *büntett*-nek, (mint pl. gyilkosság, rablás, gyújtogatás stb.)

a közepsúlyu bűncselekményeket *vétség*-nek, (mint pl. becsületsértés, kisebb értékű dolgok lopása stb.)

a csekélyebb súlyu bűncselekményeket *kihágás*-nak, (mint pl. csavargás, koldulás stb.) — *nevezi*.

A büntetőtörvények elején olyan dolgokat tanulunk meg, amelyeket általánosságban tudni kell, hogy a törvényt megérthessük. Ezután következnek a bűncselekmények egymásután, amelyek, mint látni fogjuk — vagy büntettnek, vagy vétségnek, vagy kihágásnak vannak elnevezve.

Kivonat a büntettekről és vétségekről szóló magyar büntető törvénykönyvből.

(1878. évi V. törvénycikk.)

Bn. itt a Büntető Novellát (1908. évi XXXVI. törvénycikk) jelenti, amelyvel a büntető törvénykönyv módosított és kiegészített.

1. (1. §.) *Büntettet vagy vétséget csak milyen cselekmény képez és csak milyen büntetéssel lehet azok elkövetőit büntetni?*

Büntettet vagy vétséget csak azon cselekmény képez, melyet a törvény annak nyilvánít.

Büntett vagy vétség miatt senkisé meg büntethető más büntetéssel, mint amelyet arra, elkövetése előtt, a törvény megállapított.

2. (5. §.) *Mely területre terjed ki a magyar büntető törvény hatásköre?*

A magyar büntető törvény hatálya a magyar állam egész területére kiterjed, Horvát- és Szlavonország kivételével.

Az ezen területen akár magyar honosok, akár külföldiek által elkövetett büntettek és vétségek a jelen törvény határozatai szerint büntettetnek.

A kivételeket a fegyveres erőhöz tartozó személyekre nézve, külön törvény szabályozza.

A területkivüliségre nézve a nemzetközi jog szabályai irányadók.

Magyarország áll: az anyaország és társországaiból. Társországaink: Horvát- és Szlavonország. A társországoznak önkormányzati joguk van, s ennél fogva ott más büntetőtörvénykönyv van érvényben.

Fegyveres erőhöz tartozik az, aki a közöshadseregben, a haditengeré-

szetben, a honvédségnél vagy a csendőrségnél ténylegesen szolgál. Ezekre nézve a katonai büntetőtörvénykönyv érvényes.

A (6. §.) Magyar honos az, aki a magyar állam területén honossággal bír. honosság. Ausztria honosai rendszerint a külföldiekkel egyenlő elbánásban részesülnek.

3. 30. §.) Melyek a büntetések nemei?

A büntetések nemei a következők:

1. halálbüntetés;
2. fegyház;
3. államfogház;
4. börtön;
5. fogház;
6. pénzbüntetés.

A büntetések végrehajtása.

(21–26. §.) A halálbüntetés kötélt által hajtatik végre.

A fegyház vagy életfogytig, vagy 2–15 évig tart.

Az államfogház 1 naptól 15 év, — a börtön 6 hótól 10 év, —

a fogház 1 nap és 5 év között váltakozik.

A pénzbüntetés 2 koronától 8000 koronáig szabható ki.

A feltételes szabadságra bocsátás.

(44., 48., 50., 51. §§.) Az egy évnél hosszabb tartamu szabadságvesztésre ítélték, ha büntetésük háromnegyed részét jó magaviselettel kitöltötték, feltételes szabadságra bocsáthatók. Ezek rendőri felügyelet alatt állanak, ami azt jelenti, hogy tartózkodási hely, viselet és életmód tekintetében szigorúbb hatósági felügyelet alatt állanak és feltételes szabadságuk (a rendőrhatalom és kir. ügyész által) vissza is vonható.

A mellék-büntetések.

(54–56. §.) Mellékbüntetésül hivatalvesztés és a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztése is kimondható. Előbbi abból áll, hogy az elítélt elveszti közszolgálati állását, címeit, rendjeleit, stb., utóbbinál pedig választói jogosultságát stb.

A kiutasítás.

(64.) A külföldieket mellékbüntetésként az országból ki is lehet utasítani.

4. (65. §.) Mely cselekmény az, mely a szándékolt büntett vagy vétség kísérletét képezi?

A cselekmény, mellyel a szándékolt büntett vagy vétség véghez vitele megkezdett, de be nem végeztetett: a megkezdett büntett vagy vétség kísérletét képezi.

A büntett kísérlete mindig, a vétségé azonban csak a törvényben külön meghatározott esetekben büntetendő.

A büntetés mentes kísérletek.

(67. §.) Nem büntetetik a kísérlet:

1. ha tettes a büntett vagy vétség véghezvitelétől önként elállott;
2. ha a büntett vagy vétség tényálladáshoz tartozó eredményt mielőtt cselekménye felfedeztetett önként elhárította.

5. (69. §.) Ki a véghez vitt vagy megkísérlett büntett vagy vétség részese?

A véghezvitt vagy megkísérlett büntett vagy vétség részese az:

1. aki mást a büntett vagy vétség elkövetésére szándékosan reábir (felbújtó);

2. aki a büntett vagy vétség elkövetését szándékosan előmozdítja vagy könnyíti; vagy annak előmozdítására vagy könnyítésére mást reábir; úgyszintén aki másokkal a bűncselekmény elkövetésénél, vagy annak elkövetése után nyújtandó segély vagy a cselekményből származó haszon biztosítása vagy pedig a hatósági intézkedések megghiúsítása iránt megelőzőleg egyetért (bűnszegéd.)

(70. §.) Tettesek azok, akik a büntettet vagy vétséget együtt vagy közösen követik el. A tettesek.

6. (75. §.) Büntettet vagy vétséget csak hogyan elkövetett cselekmények képeznek?

Büntettet csak szándékosan elkövetett cselekmények képeznek.

Ugyanez áll a vétségekre is, kivéve, ha a gondatlanságból elkövetett cselekmény a törvény különös részében vétségnek nyilvánítottatik.

Szándékos a cselekmény, ha például valaki egy embert meg akar ölni, ezért reá lö és meg is öli (itt bekövetkezett, amit a tettes akar). Gondatlanságból elkövetett a cselekmény, ha valaki egy szarvasra lö, hogy azt elejtse, de a golyó egy nem messze álló ember talál el, s ezt öli meg (itt nem azt akarta a tettes előidézni, ami cselekvése folytán bekövetkezett.)

7. (76. §.) Kinek nem számítható be a büntetendő cselekmény?

Nem számítható be a cselekmény annak: aki azt öntudatlan állapotban követte el, vagy akinek elmetelhetősége meg volt zavarva és e miatt akarátának szabad elhatározási képességével nem birt.

Öntudatlan állapot: az álom, a teljes részegség, stb. Elmetelhetősége meg van zavarva annak aki valamilyen elmebajban (őrült, tébolyodott) szenved. Az ilyen nem büntetendő.

(77., 78., 80. §§.) Nem számítható be a cselekmény annak sem, aki jogos védelemből vagy ellenállhatlan kényszer vagy végszükségből követte azt el.

Beszámítást kizáró további okok.

8. (Bn. 15. és 16. §.) A gyermek- és fiatalkorúakkal szemben, ha büntettet vagy vétséget követnek el, mi az eljárás?

Az ellen, aki a büntett vagy vétség elkövetésekor életének 12. évét még meg nem haladta (gyermekkorú) sem vád nem emelhető, sem bünvádi eljárás nem indítható, ép úgy, aki 12. évét meghaladta, de a 18. évét még be nem töltötte (fiatalkorú) ha a

büntethetőségéhez szükséges értelmi és erkölcsi fejlettsége nem volt meg, szintén nem vonható felelősségre.

A gyermek és a fiatalok ellen tehető intézkedések. (Bn. 16. 17.) A gyermekkoru be nem számítható bűntevőt a hatóság vagy a szülőknek vagy az iskolai hatóságnak adja ki s ezek megbüntetik, esetleg gyermekmenhelybe szállítását rendeli el. Hasonlóan jár el a hatóság a fiatalok bűnösségével szemben is, ha az felelősségre nem vonható, (be nem számítható) azzal a különbséggel, hogy javító intézetbe is küldhető. Ha a fiatalok felelősségre vonható, (beszámítható) a bíróság: megdorgálja, próbára bocsáthatja, fogházra vagy államfogházra ítélteti.

A bünvádi eljárást kizáró okok. (105. §.) A bünvádi eljárás megindítását kizárja: a bűnös halála, a királyi kegyelem és az elcívülés.

A magánindítvány. (110. 112. §.) A bűncselekmények vagy hivatalból vagy magán indítványra üldözendők. A hivatalból üldözendő bűncselekmények miatt az eljárás a sértett fél kívánsága nélkül is (hivatalból) megindítandó, ellenben a magánindítványiaknál csak akkor, ha az eljárás megindítását a magán (sértett-)fél kívánja. E kívánságot azonban 3 hó alatt elő kell terjesztenie.

9. (126. §.) A felségsértés büntettét ki követi el?

A felségsértés büntettét követi el:

1. Aki a királyt meggyilkolja vagy szándékosan megöli, vagy ezen cselekmények valamelyikének véghez vitelét megkísérli;
2. aki a király testi épségét megsérti, vagy őt az uralkodásra képtelenné teszi;
3. aki a királyt az ellenség hatalmába adja, vagy az uralkodásának gyakorlatában akadályozza, vagy személyes szabadságától erőszakkal vagy fenyegetéssel megfosztja;
4. aki az előbbi két pontban meghatározott valamelyik cselekmény véghezvitelét megkísérli.

Felségsértés egyéb esetei. (127, 130. 133. §§.) Felségsértés büntette még az is, amidőn a trónöröklés rendje, az állami alkotmánya és területe erőszakkal van megtámadva. A felségsértésre irányzott szövetség és az erre való előkészület szintén bűncselekmény.

10. (139. §.) Ki követi el a király bántalmazásának büntettét?

Aki a királyt tetteleg bántalmazza, amennyiben cselekménye felségsértést nem képez: a király bántalmazásának büntettét követi el. (Pl. testi sértés okozása nélkül.)

A király-sértés. 140. 141. §§. A király elleni sértés szóval vagy irattal, nemkülönben a királyi ház tagjainak bántalmazása és sértése szintén bűncselekmény.

11. (142. §.) A hűtlenség büntettét ki követi el?

A hűtlenség büntettét követi el azon magyar honos, aki valamely külhatalom kormányával szövetkezik, vagy azzal közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe bocsátkozik avégett, hogy azt a magyar állam vagy az osztrák-magyar monarchia elleni ellenséges cselekményre bírja; valamint az is, aki valamely külhatalmat az osztrák-magyar monarchia elleni háborúra indítani törekszik.

Az osztrák-magyar monarchia áll Magyarországból és Ausztriából.

12. (153. §.) Lázadás büntettét mely csoportosulás képezi?

Lázadást képez azon csoportosulás, melynek célja a polgárok valamelyik osztályát, nemzetiségét vagy hitfelekezetét fegyveresen megtámadni.

Csoportosulás alatt annyi embert kell érteni, melyek a közbékét megzavarhatják.

A polgárok valamelyik osztálya alatt például a papokat, a kereskedőket, stbit, nemzetisége alatt például az itt lakó németeket, szerbeket, stbit, hitfelekezeete alatt például a római katolikusokat, izraelitákat stbit kell érteni.

13. (163. §.) A hatóság vagy hatósági közegek elleni erőszak büntettét mely csoportosulás követi el?

A csoportosulás, melynek célja valamely hatóságot, erőszak vagy veszélyes fenyegetés által hivatása gyakorlatában megakadályozni, vagy valaminek elhatározására, valamely intézkedésre, valaminek elhagyására kényszeríteni: a hatóság elleni erőszak büntettét képezi. Ezen büntettét nemcsak csoport, hanem egy személy is elkövetheti.

164. §.—167. §. Hatóságok alatt a közigazgatási, (szolgabíró, rendőrkapitányság, pénzügyigazgatóság stb.) bírói (járásbíró, törvényszék, tábla, kuria) és katonai (hadbíró, katonai parancsnokságok) hatóságot kell érteni. Aki pedig a hatóság hivatalnokát, közegeit erőszakkal vagy veszélyes fenyegetéssel eljárásában akadályozza, vagy tetteleg bántalmazza, ugyancsak bűncselekményt követ el. Hatósági közegek még a csendőrök, katonai örök, pénzügyőrök, pályőrök, rendőrök, csöszök, erdő-, folyam-, gátőrök stb.

Veszélyes fenyegetés az, mely alapos félelmet kelt a fenyegetett személyben a veszély közvetlen bekövetkezésére.

14. (171. §.) Az alkotmány elleni izgatás büntettét ki követi el?

Aki valamely gyülekezeten nyilvánosan, szóval vagy a ki nyomtatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése, vagy közszemlére

Hatóságok és hatósági közegek

kiállítására által, büntett vagy vétség elkövetésére egyenesen felhív, büntettet követ el, s ha a büntett vagy vétség elkövetett, az illető, mint felbújtó, büntetendő.

Ha pedig a felhívás eredménytelen maradt, amennyiben az a jelen törvény külön rendeletei alá nem esik: a büntett enyhébben lesz büntetve.

Alkotmány alatt országunk alaptörvényeinek összeségét kell érteni. Képes ábrázolat: kép, rajz, festmény.

15. (175. §.) *Ki követi el a magánosok elleni erőszak büntettét?*

Ha valamely csoport, azon célból, hogy személyeken vagy dolgokon erőszakot kövessen el, valakinek lakába, üzleti helyiségébe, vagy bekerített birtokába betör: a csoportnak minden tagja, magánosok elleni erőszak büntettét követi el.

Személyesen elkövetett erőszak pl. emberek megölése, megsebesítése, bántalmazása; dolgokon elkövetett erőszak; házak, épületek megrongálása, jóságok bántalmazása stb.

Magánosok elleni erőszak 176—177. §. Ha a csoport nyílt helyen követi el az erőszakot, vagy ha az erőszak bár egy ember által is a munkabér felemelése, leszállítása, a munka megkezdésének vagy folytatásának megakadályozására stb. irányul, szintén büntetendőt képez.

16. (190. §.) *Istenkáromlás és vallásháborítás vétségét ki követi el?*

Aki valamely gyülekezeten, nyilvánosan szóval, nyomtatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése vagy közszemlére kiállítására által Isten ellen intézett gyalázó kifejezések által közbotrányt okoz — Istenkáromlás — aki pedig az állam által elismert vallás szertartását erőszakkal megakadályozza, vagy megzavarja: vallásháborítás vétségét követi el. Kísérlés büntetendő.

Az állam által elismert vallások: a róm. kath., gör. kath., gör. keleti-, református-, evangélikus-, unitárius-, zsidó- és baptista-vallás.

Vallásháborítás 191. §. A ki templomban vagy imaházban nyilvánosan botrányt követ el, a vallási szertartáshoz tartozó, a vallási tisztelet tárgyait botrányos szavakkal meggyalázza; ugyancsak büntetendőt követ el.

17. (193. §.) *A személyes szabadság elleni vétséget mely közhivatalnok követi el?*

Azon közhivatalnok, aki hivatali hatalmával visszaélve, törvényellenesen valakit elfogat, elfog vagy letartóztat: a személyes szabadság elleni vétséget követi el.

Ezt a vétséget azon közhivatalnok követheti el, a ki a törvény értelmében a letartóztatás jogával fel van ruházva.

(200, 201. §.) A posta-hivatalnok vagy szolga, ha a törvény ellenére a Levél- és távirdataitok megsértése. postára adott levelet, táviratot vagy csomagot felbontja; visszatartja, megsemmisíti, vagy illet másnak megenged, vétséget (levél- v. távirdataitok megsértését) követ el.

18. (203. §. és Bn. 39. §.) *Pénzhamisítás büntettét és vétségét ki követi el?*

A pénzhamisítás büntettét követi el: aki azon célból, hogy az valódi, illetőleg teljes értékű pénz gyanánt forgalomba tétessék, bel- vagy külföldön folyamában levő:

1. fém- vagy papírpénzt utánoz vagy utánoztat;
2. valódi fém- vagy papírpénzen olyan változást eszközöl vagy eszközöltet, hogy ez nagyobb értékűnek látszassék;
3. valódi arany- vagy ezüstpénz fémtartalmát bármilyen módon csökkenti vagy csökkenteti.

Ugyanezen büntettet követi el az is, aki a forgalmon kívül helyezett pénzen, a fennebb említett célból olyan változásokat eszközöl vagy eszközöltet, hogy az még forgalomban levőnek látszassék.

Ha azonban az itt megjelölt cselekmények tárgyát az 1, 2, 10 és 20 filléres (koronánál kisebb) váltópénz képezi, a cselekmény a pénzhamisítás vétségét képezi.

(Bn. 41. §.) A ki a lopott vagy talált hamispénzt forgalomba hozza; hamis pénz csalárd használatának büntettét követi el.

Hamis pénz csalárd használat.

19. (209. §.) *Hamis pénz kiadásának vétségét ki követi el?*

Aki a valódi pénz gyanánt kapott hamis v. hamisított pénzt valódi illetőleg teljes értékű pénz gyanánt tudva tesz forgalomba, a hamispénz kiadásának vétségét követi el.

20. (213. §.) *A hamis tanúzás büntettét ki követi el?*

Aki bűnvádi ügyben a bíróság előtt az ügynek valamely lényeges körülményére nézve hamis vallomást tesz és azt esküvel megerősíti: a hamis tanúzás büntettét követi el.

(214. §.) Ha a hamis tanúzás kihágási ügyben történt, a cselekmény csak vétséget képez.

21. (227. és 228. §.) *Hamis vádat ki követ el?*

Hamis vádat követ el az: aki mást valamely hatóság előtt büntetendő cselekmény elkövetésével tudva hamisan vádol vagy ellene tudva hamis bűnjeleket vagy bizonyítékokat kohol vagy állít elő.

A hamis vád, ha büntetettre vagy vétségre vonatkozik: büntetett, ha pedig kihágásra irányul, akkor vétséget képez.

A hamis vád hivatalból csak akkor üldözendő, ha ennek alapján a büntető eljárás a vádlott ellen már megindított, ellenkező esetben a sértett fél indítványára.

22. (232. §.) *Erőszakos nemi közösülés büntettét ki követi el?*

Erőszakos nemi közösülés büntettét követi el az:

1. aki valamely nőszemélyt erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy vele házasságon kívül nemileg közösüljön;

2. aki valamely nőszemélynek öntudatlan vagy akarata nyilvánítására vagy védelmére tehetetlen állapotát arra használja fel, hogy vele házasságon kívül nemileg közösüljön, akár ő idézte elő azon állapotát, akár nem. (Sértett fél indítványára üldözendő és a vád vissza nem vonható.)

Öntudatlan állapotban van például: az alvó, az elájult egyén. Akarata nyilvánítására egyáltalán képtelennek tekintendő a 12. életévét még meg nem haladott gyermek. Védelemre tehetetlen állapotban van pl. a beteg, megkötözött stb. nő.

23. (233. §.) *Szemérem elleni erőszak büntettét ki követi el?*

A szemérem elleni erőszak büntettét követi el, a ki valamely nőszemélyen erőszakkal, vagy fenyegetéssel, vagy a nőszemélynek öntudatlan, akarata nyilvánítására, védelmére tehetetlen állapotában, házasságon kívül fajtalanságot követ el, amennyiben cselekménye súlyosabb beszámítású büntetést nem képez.

Fajtalanság alatt itt a nemi érzésnek (ösztönnek) minden, akár természetes, akár természetellenes kielégítési módját értjük, a nemi közösülés kizárásával, mert ily esetben a cselekmény súlyosabb beszámítású. (Erőszakos nemi közösülés.)

24. (236. §.) *A megfertőzés büntettét ki követi el?*

A megfertőztetés büntettét követi el azon férfi, a ki életkorá-

nak 14. évét még be nem töltött tisztességes leánnyal nemileg közösül.

Tisztességes az, aki jóhírben áll, feslett életet nem folytat, bárha nem is szűz.

25. c) (239. §.) *Mikor indítható meg hivatalból az eljárás erőszakos nemi közösülés, szemérem elleni erőszak és megfertőzés büntette esetén?*

1. Ha a tettessel szemben az elkövetés helyére vagy idejére nézve összefüggő és hivatalból üldözendő más büntett is fogor fenn;

2. ha a büntett a sértett halálát okozta;

3. ha azt felmenő vagy lemenő ágbeli rokonán vagy testvérén követte el a tettes és végül

4. ha azt a tettes gyámságára, gondnokságára, tanítására, nevelésére, felügyeletére, gyógykezelésére vagy gondviselésére bízott személyén követi el.

26. d) (241. §.) *Mi képezi a természetelleni fajtalanság vétségét?*

Férfiak közt véghez vitt fajtalanság, úgyszintén embernek állattal elkövetett fajtalansága: a természet elleni fajtalanság vétségét képezi.

27. e) (243. és 244. §.) *Vérfertőzést mi képez?*

Nemi közösülés felmenő vagy lemenő ágbeli rokonok, továbbá testvérek között: vérfertőzést képez. (Hivatalból üldözendő; ha azonban testvérek között történt, rendszerint csak a sértett fél indítványára.)

(246. §.) A házasságtörés, ha emiatt a házasság felbontatik, — vétséget képez.

28. f) (247. §.) *A csábítás büntettét ki követi el?*

Azon szülő, aki törvényes vagy természetes nőgyermekét másvalal nemi közösülésre vagy, aki törvényes vagy természetes gyermekét mással nemi vagy természetelleni fajtalanság elkövetésére csábítja: csábítás büntettét követi el. (Hivatalból üldözendő.)

Nemi fajtalanság: különböző nemű, természetelleni fajtalanság: egy-nemű egyének között történhet.

29. (43. §. Bn.) *Kerítés vétségét ki követi el?*

A kerítés vétségét követi el, aki valamely tisztességes nőt házasságon kívül nemi közösülés vagy fajtalanság céljaira önérdékből más részére szándékosan megszerez vagy megszerezni törekszik, ha a nő életének még 20-ik évét be nem töltötte.

30. (44. §. Bn.) *Ki követi el a kerítés vétségét bordélyházak részére való kerítés által és mikor képez ez büntettet?*

Kerítés vétségét követi el, aki valamely tisztességes nőt szándékosan rábir, hogy nemi közösülés vagy fajtalanság céljára bordélyházba vagy hasonló üzletbe lépjen. E cselekmény büntett, ha a sértett életének 20-ik évét még nem töltötte be.

Kerítés büntettét követi el az is, aki valamely nőt bordélyházban vagy hasonló üzletben akarata ellenére bármely okból viszatart.

A kerítés
minősített
esetei.

(Bn. 45. §.) Büntettet képez még a kerítés, ha a tettes:
1. családsággal, erőszakkal vagy fenyegetéssel követi el;
2. a cselekményt hozzátartozója, nevelés, tanítás, vagy felügyelet végett rábizott vagy neki alárendelt nő ellen követi el;
3. a nőt külföldre szállítja vagy szállíttatja;
4. a kerítéssel üzletszerűleg foglalkozik, vagy kerítés miatt már egyszer büntetve volt és büntetésének kiállása óta tíz év még el nem telt.

A kettős
házasság.

(251. §.) Aki érvényes házassági kötelékben lévén, ismét házasságra lép, úgyszintén azon nem házas is, aki tudva oly egyénnel házasságot köt: a kettős házasság büntettét követi el.

31. (254. §.) *A családi állás elleni büntettet ki követi el?*

Aki valamely gyermeket más családba csempész, kicserél, elsikkaszt, eltitkol, rendszerint járt helyre kitesz, vagy bármely más módon családi állásától megfoszt, vagy ezen állását megváltoztatja; a családi állás elleni büntettet követi el.

32. (258. §.) *Rágalmazás vétségét ki követi el?*

A rágalmazás vétségét követi el az, aki valakiről, többek jelenlétében, vagy több, habár nem együtt lévő személy előtt olyan tényt állít, mely — valóságában — az ellen, akiről állítatott, a büntető eljárás megindításának okát képezné, vagy azt a közmegvetésnek tenné ki. A sértett fél indítványára üldözendő.

A hatóság
előtti rágalmazás.

(260. §.) A hatóság előtt való hamisan vádolás — ha a hamis vád büntette meg nem állapítható, — rágalmazást képez.

33. (261 és 268. §.) *A becsületsértés vétségét ki követi el?*

Aki más ellen meggyalázó kifejezést használ vagy meggyalázó cselekményt követ el, a becsületsértés vétségét követi el. A sértett fél indítványára üldözendő.

(270. §.) Ha a rágalmazás vagy becsületsértés a hatóság, vagy közhivatalnok, vagy a fegyveres erő önálló része ellen követetik el, az eljárás hivatalból indítandó meg.

34. (278. §.) *A gyilkosság büntettét ki követi el?*

Aki embert előre megfontolt szándékból megöl: a gyilkosság büntettét követi el és halállal büntetendő.

Előre megfontolt szándék, ha a tettes szándékolt cselekményét mielőtt végrehajtotta, alaposan átgondolta.

35. (279. §.) *A szándékos emberölés büntettét ki követi el?*

Aki embert szándékosan megöl, ha szándékát nem előre fontolta meg: a szándékos emberölés büntettét követi el.

Nem előre fontolta meg szándékát például az, akinek a cselekmény megfontolására elég ideje nem volt.

36. (284. §.) *A gyermekölés büntettét ki követi el?*

A gyermekölés büntettét követi el: azon anya, aki a házasságon kívül született gyermekét a szülés alatt, vagy közvetlenül a szülés után, szándékosan megöli.

37. (285. §.) *Magzatelhajtás büntettét ki követi el?*

A méhmagzatelhajtás büntettét követi el azon teherben levő nő, aki méhmagzatát szándékosan elhajtja, megöli vagy azt más által eszközölteti; ha házasságon kívül esett teherbe, enyhébben, ellenkező esetben pedig súlyosabban büntetetik. Az anyával azonos büntetés éri azt, aki a büntettet a teherben levő nő beleegyezésével követi el.

(287. §.) Gyermekkitétel büntettét követi el a szülő, aki önszegélyre képtelen gyermekét oly helyre teszi ki, vagy úgy hagyja el, hogy megmentése a mekkjét véletlentől függ. Ugyancsak büntetendő az, aki koránál, vagy állapotánál fogva és az önszegélyre képtelen személyt, kinek ápolására, felügyelésére kötelezve van; elhagyá kitesz, vagy elhagy.

38. (290. §.) *Emberölés vétségét ki követi el?*

Aki gondatlansága által embernek halálát okozta: az emberölés vétségét követi el.

rviadal (293. §.) Valakinek kihívása párviadalra, (párbajra) úgyszintén a kihívás isége. elfogadása: párviadal vétségét képezi.

39. (301. és 302. §.) *Testisértést ki követ el?*

Aki másnak testét szándékosan, de ölési szándék nélkül bántalmazza, vagy egészségét sérti, ha az ez által okozott sérülés, betegség vagy elmebaj 20 napnál hosszabb ideig tartott: a súlyos testisértés büntetést; ha 20 napot túl nem haladott, de 8 napnál tovább tartott: a súlyos testisértés vétségét; ha pedig 8 napnál tovább nem tartott: a könnyű testisértés vétségét követi el.

A könnyű testisértés vétsége a sértett fél indítványára üldözendő.

306. §. Ha a súlyos testi sértés folytán a megsértett halála következett be — a cselekmény súlyosabban büntetetik.

40. (310. §.) *A gondatlanságból okozott súlyos testisértés vétségét ki követi el?*

Aki gondatlanság által másnak súlyos testisértést okoz: a gondatlanságból okozott súlyos testisértés vétségét követi el.

41. (314. §.) *Ki követi el a közegészség elleni vétséget?*

Aki a közfogyasztás tárgyát képező, s elárúsításra vagy szétosztásra rendelt élelmi cikkek közé az egészségre ártalmas anyagot kever vagy kevertet; úgyszintén az, aki az ekként meghamisított vagy életveszélyes élelmi cikkeket árusítás, vagy szétosztás céljából boltjában vagy más áruhelyen vagy raktárban tartja: közegészség elleni vétséget követ el.

A 317., 320., 321., 323. §§. Gyermekrablást követ el: nélyes Aki tizennygy éven aluli gyermeket akarata ellenére szülője, gondnoka adtság vagy felügyelője hatalmából erőszakkal, fenyegetéssel, vagy ravaszsággal elvisz meg- vagy letartóztat. (Büntett) teg- Szöktetést követ el: tései.

Aki életkorának tizennygyedik évét még túl nem haladott leányt annak beleegyezésével, szülőjének, gondnokának, vagy felügyelőjének felügyelete alól azok akarata ellenére elvisz vagy letartóztat. (Vétség.)

Nőrablást követ el:

Aki fajtalanagra vagy házasságkötésre irányzott célból valamely nőszemélyt ennek akarata ellenére erőszakkal, fenyegetéssel vagy ravaszsággal hatalmába kerít, elvisz vagy letartóztat. (Büntett.)

Személyes szabadság, jogtalan korlátozását követi el:

Aki valakit törvényellenesen elfog, elfogat, letartóztat, vagy személyes szabadságától bármi más módon megfoszt, úgyszintén az, aki valakit a törvény által megengedett esetekben tartóztat le, azonban a cselekményét azonnal mihelyt lehetséges volt, a hatóságnak nem jelenti be. (Vétség.)

42. (330. §.) *A magánlak megsértés büntetést ki követi el?*

Aki másnak lakásába, üzlethelyiségébe, azokkal összeköttetésben levő vagy azokhoz tartozó helyiségbe, vagy kerített helyre az ott lakó, vagy a lakással rendelkező beleegyezése nélkül jogtalanul, erőszakkal, fenyegetéssel vagy hamis kulcsok használása által behatol — amennyiben súlyosabb cselekmény fenn nem forog — a magánlak megsértésének büntetést követi el.

43. (332. §.) *A magánlak megsértés vétségét ki követi el?*

Aki másnak lakásába üzlethelyiségébe, azokkal összeköttetésben levő, vagy azokhoz tartozó valamely helyiségbe jogos indok nélkül, cselszövényvel vagy az abban lakónak vagy a lakással rendelkezőnek akarata ellenére bemegy, vagy abban akarata ellenére benmarad: a magánlak megsértésének vétségét követi el. Csak a sértett fél indítványára üldözhető.

44. (333. és Bn. 48. §.) *Ki követ el lopást?*

Aki idegen ingó dolgot másnak birtokából vagy birtalatából annak beleegyezése nélkül azon célból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa: lopást követ el.

A lopás 200 korona értékig vétséget, ezen felül pedig büntetést képez.

A lopott dolog értékének az veendő, mellyel az a lopás idején birt.

Ingó dolog a könyv, pénz, butor, szóval amit egyik helyről a másikra át lehet tenni.

Ingatlan a ház, föld.

Ha veszek vagy kapok egy zsebórát — ez tulajdonom — s amíg ez az én kezeim között van úgy mondjuk *birtokom*. Ha ezt az órát másnak pl. kölcsön adom, az óra annak csak *birtalatában* lessz, mert ez nem az ő tulajdona.

335. §. Annak meghatározása végett, vajjon büntetett, vagy vétséget képez-e a lopás, mindazon dolgok értéke egybefoglalando, melyeket ugyanazon méghatározás a lopásnál. méghatározás a lopásnál.

45. (336., 337., 338. §§.) *Tekintet nélkül a lopott dolog értékére mikor képez a lopás büntettet?*

Tekintet nélkül a lopott dolog értékére, büntettet képez a lopás, ha:

1. valamely az állam által elismert vallás szertartásaira rendelt helyiségben, a vallás szertartásaihoz tartozó, vagy kegyes, vagy jótékony célra szánt tárgy tulajdonittatik el;

2. temetőben a holtak emlékére rendelt, vagy holttesten lévő, tárgy lopatik el;

3. épületben, bekerített helyen, vagy hajón követtetik el, hova a tolvaj betörés vagy bemászás által jutott, vagy ha a lopás céljából a zár, vagy a megőrzésére szolgáló egyéb készülék feltörtetett;

4. a felnyitásra hamis, vagy lopott kulcs használtatik;

5. csata, tűzvész, vízáradás vagy más közveszély színhelyén, vagy közelében követtetik el;

6. elkövetésénél rabló, vagy tolvaj szövetségnek két vagy több tagja működött közre;

7. szolgálatban álló személy azon, kinek szolgálatában áll, vagy annak házához tartozó személyen követi el;

8. a tolvajjal házközösségben vagy közös háztartásban élő személy ellen követtetik el;

9. a lopást közhivatalnok, közhivatalnoki jellegének felhasználásával követi el;

10. a tolvaj, vagy ha többen volnának, ezek egyike a lopás elkövetése végett közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbízást színel;

11. ha a tolvaj a lopás elkövetésekor fegyverf viselt, habár azt se nem használta, se nem mutatta;

12. ha a lopást olyan egyén követte el, aki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás, vagy orgazdaság büntette vagy vétsége miatt már két ízben meg volt büntetve és az utolsó büntetés kiállása óta 10 év még nem múlt el.

46. (339. §.) *Büntetendő-e a lopás vétségének kísérlete?*

A lopás vétségének kísérlete büntetendő.

A lopás magán-

342. 343. §§. A sértett fél indítványára üldözendő a lopás, ha az köndítványi zeli rokonok, vagy közösháztartásban élő rokonok között követtetik el, továbbá, esetei, ha a tolvaj attól lopott, akinek fizetésében vagy szolgálatában áll.

47. (344. §.) *A rablás büntettét ki követi el?*

Aki idegen ingó dolgot annak birtokosától, vagy birlalójától, ez vagy más jelenlő ellen alkalmazott erőszakkal vagy fenyegetéssel azon célból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa: a rablás büntettét követi el.

48. (345. 346. §§.) *Mikor tekintetik a lopás rablásnak?*

A lopás rablásnak tekintetik, ha a tetten kapott tolvaj a lopás véghezvitelére vagy a lopott tárgy megtartása végett erőszakot, vagy fenyegetést használ.

Rablásnak tekintetik a lopás akkor is, ha oly módon követtetik el, hogy véghezvitelére céljából valamely személy öntudatlan, vagy védelmére tehetetlen állapotba helyeztetik.

347. §. Fenyegetés alatt oly cselekmény közvetlen elkövetésével való Fenyegetés megfenyegetés értetik, mely által a fenyegetettnek vagy hozzátartozójának, vagy valamely jelenlőnek élete testi épsége vagy vagyona súlyos veszélynek határozása. tétetik ki.

49. (350., 351. és 352. §§.) *Zsarolást ki követ el?*

Aki azon célból, hogy magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen, valakit erőszakkal vagy fenyegetéssel valaminek cselekvésére, eltűrésére vagy elhagyására kényszerít, aeny nyiben cselekménye súlyosabban büntetendő cselekményt nem képez: a zsarolás vétségét követi el. Ezt a cselekményt követi el az is: aki azon célból, hogy magának vagy másnak vagyoni hasznot szerezzen, valakit rágalmozó vagy becsületsértő állításának nyomtatvány által való közzétételével fenyeget.

A zsarolás vétségének kísérlete is büntetendő.

353. §. Büntettet képez a zsarolás ha:

1. a zsaroló gyilkossággal súlyos testi sértéssel, gyujtogatással, vagy más súlyos vagyoni kár okozásával fenyeget, 2. közhivatalnoki minőség színlelésével vagy valamely hatóság hivatalos rendeletének ürügye alatt követtetett el. A zsarolás minősített esetei.

50. (355. §.) *Sikkasztást ki követ le?*

Sikkasztást követ el: aki a birtokában vagy birlalatában levő idegen ingó dolgot jogtalanul eltulajdonítja vagy elzalogosítja.

Az eltulajdonítás be van végezve, mihelyt a birtokos vagy birlaló a dolgot elidegeníti, elhasználja, a visszakövetelésre jogosított előtt eltagadja, vagy avval bármi más módon, mint sajátjával rendelkezik.

A birtoklás itt nem teljesen olyan értelmű mint a lopásnál, mert a helyettesíthető dolog (pénz, buza, stb.) kivételesen ha még másé is és nálam van — a jog szerint úgy tekintetik, mintha birtokomban lenne, bár tulajdonképpen csak birtalatomban van.

51. (357. §.) *Mikor képez a sikkasztás vétséget és mikor büntettet?*

Ha az elsikkasztott vagyron értéke nem tesz többet 200 koronánál: a sikkasztás vétséget, azonfelül pedig büntettet képez.

Büntettet képez még a sikkasztás az értékre való tekintet nélkül, ha azt olyan egyén követte el, aki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság büntette, vagy vétsége miatt már két ízben meg volt büntetve.

52. (365., 367. §§.) *A jogtalan elsajátítás vétségét ki követi el?*

Aki idegen dolgot talál és azt 8 nap alatt a hatóságnak, vagy annak, aki elvesztette, át nem adja: a talált dolog jogtalan elsajátításának vétségét követi el. A jogtalan elsajátítás vétségét követi el az is, aki másnak tulajdonát képező ingó dolgot, ha véletlenségből vagy tévedésből birtalatába jutott, jogtalanul elsajátítja.

Talált kincs jogt. 366. §. A talált kincs jogtalan elsajátításának vétségét követi el, aki régi kincset talál s azt a hatóságnak nyolc (bejelentett kutatás esetén pedig ha azt harminc) nap alatt be nem jelenti.

53. (370. §.) *Az orgazdaság büntettét és annak vétségét ki követi el?*

Aki olyan dolgot, melyről tudja, hogy lopás, sikkasztás, rablás vagy zsarolás büntette következtében jutott birtokosa, vagy birtalójának kezébe, vagyoni haszon végett megszerez, elrejt, vagy annak elidegenítésére közreműködik: az orgazdaság büntettét követi el.

Ha pedig a dolog lopás, zsarolás, sikkasztás vagy jogtalan elsajátítás vétsége következtében jutott birtokos vagy birtalója kezébe: az orgazdaság, vétséget képez.

Az orgazdaság 371. §. Büntettet képez az orgazdaság még akkor is, ha azt oly egyén követi el, aki rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás vagy orgazdaság miatt már minősített két ízben büntetve volt és utóbbi büntetésének kiállása óta tíz év még nem telt el.

54. (374. §.) *Ki követ el bűnpártolást?*

Aki büntetből vagy vétségéből származó előny biztosítására, közreműködik, ugyszintén az, aki valamely büntett vagy vétség részesének segítséget nyújt arra, hogy a hatóság üldözése elől meneküljön, a büntető eljárás sikerét megghiúsítsa, vagy büntetlenül maradjon, ha ez iránt nem a büntett, vagy vétség elkövetése előtt egyezett meg: bűnpártolást követ el.

Ha evégett a tett elkövetése előtt már megegyezett, úgy nem bűnpártoló, hanem az elkövetett bűncselekmény részese, mint bűnségéd. (Lásd: 5. kérdést.) Ha valaki a bűnpártolást valamely hozzátartozójának érdekében (anyagi haszon nélkül) követte el, nem büntethető.

55. (Bn. 50. §. és Btk. 380. §.) *Ki követi el a csalás büntettét vagy vétségét?*

Aki azon célból, hogy magának vagy másnak jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, valakit fondorlattal tévedésbe ejt, vagy tévedésben tart s ezáltal annak, vagy másnak vagyoni kárt okoz, csalást követ el.

A csalás 100 koronáig vétség, ellenkező esetben büntettet képez.

(A csalás vétségének kísérlete is büntetendő és a csalás rendszert hivataltól is üldözendő.

Fondorlat az, amivel valakit félrevezetnek (ámtítás, rászedés, ravaszság), feltéve, hogy ebből anyagi előny áll elő.

56. (381., 381. §§.) *Tekintet nélkül az okozott kár összegére, mikor képez a csalás büntettét?*

Tekintet nélkül az okozott kár összegére, büntettet képez, a csalás, ha:

1. a csaló annak elkövetése végett közhivatalnoki jelleget, vagy hatósági megbízást szinlel;
2. közhivatalnok, ügyvéd, meghatalmazott ügyvivő, vagy magánhivatalnok azt hivatala, vagy megbízása körében követte el;
3. csalás miatt már két ízben megbüntetve volt és utolsó büntetésének kiállása óta 10 év még nem telt el;
4. ha valaki azt saját biztosított vagyonának megsemmisítése vagy megrongálása által követi el.

A 4. alatt említett csalási módot leggyakrabban felgyújtás segélyével követik el.

57. (391. §.) *Ki követi el a közokirat hamisítás büntetettét?*

Aki hamis közokiratot készít, vagy a valódi közokiratot tartalmának megváltoztatása által meghamisít, ha ebből valakire jogsérelem háramlik vagy háramolhatik, akár belföldi, akár külföldi legyen azon közokirat: a közokirat hamisításának büntetettét követi el.

Közokirat például: járlat, a születési bizonyítvány, a telekkönyvi kivonat stb.

Közokiraton kívül még a magánokirat is meghamisítható és ez bizonyos esetekben büntethető. Magánokirat például: a számla, adásvevési szerződés stb.

Orvosi és közsé- 408., 411. §. Azon orvos, aki valamely egyén egészségi állapotáról hamis bizonyítványt a végett ad ki, hogy valamely hatóság vagy biztosító társaságnál használtassék, vétséget követ el.

Azon községi előljáró, aki valakinek erkölcsi viseletéről, vagy vagyoni állapotáról tudva, hamis tartalmu bizonyítványt ad ki, — szintén vétséget követ el.

Bélyeg- (1897. évi XXXVII. t.-c.) Aki az állam által kiadott és forgalomban levő hamisítás. bélyegyet, postajegyet vagy az adóbiztosítására szolgáló más jegyet, pecsétet, valamely edény úrtartalmának vagy a fémek természetének és beltartalmának biztosítására szolgáló állami vagy hatósági jegyet felhasználás, vagy forgalomba hozás végett utánoz vagy meghamisít, vagy aki ily bélyegyet, jegyet, pecsétet tudva felhasznál vagy forgalomba hoz: a bélyeg hamisítás vétségét követi el.

Hasonló külföldi cikkek meghamisítása is a fentiek szerint büntetendő.

58. (418., 419. §§.) *Más vagyona megrongálásának vétségét ki követi el és mikor képez az büntetettét?*

Aki idegen ingó dolgot szándékosan és jogtalanul megrongál vagy megsemmisít: vétséget követ el. Csak a sértett fél indítványára üldözendő. Kísérlet büntetendő.

Büntetett képez a cselekmény, ha az tanúk, szakértők, közhivatalnokok vagyonán, azok tanúzása, véleménye, vagy hivatalos eljárása miatt bosszúból követtetett el.

Szakértő például a bíróság előtt valamely betegségről, sérülésről véleményyt adó orvos.

Idegen ingatlan 421. §. Az idegen ingatlan vagyon jogtalan elfoglalása, szándékos és jogtalan megrongálása, ha az okozott kár 10 koronát meghalad: szintén vétségét képez, ez értéken alóli kár esetén csak kihágást.

59. (422. §.) *A gyújtogatás büntetettét ki követi el?*

A gyújtogatás büntetettét követi el az, aki:

1. olyan házat, kunyhót, malmot vagy bármely épületet vagy

helyiséget, mely emberek lakául szolgál vagy erre van rendelve, vagy pedig főbb ember összejövételére használtatik, olyan időben szándékosan gyújt fel, midőn abban senki sem tartózkodik;

2. raktárt, gazdasági épület, szabad téren fekvő nagyobb mennyiségű áru- vagy terménykészletet, a földtől el nem vált vagy garmadában vagy halomban lévő: gabonát, erdőt, nagyobb mennyiségű építési, vagy tüzelésre szolgáló anyagkészletet, hidat, hajót vagy bányát szándékosan felgyújt.

Nem büntetetik a cselekmény, ha a felgyújtott tárgy a felgyújtó tulajdona és annak minősége és fekvése olyan volt, hogy felgyújtása másnak sem személyére, sem vagyona nézve veszélyt nem okozott.

Nagyobb mennyiségűnek itt az az anyagkészlet, stb. tekintendő, aminek az értéke a 100 koronát meghaladja.

60. (425. §.) *Ki követi el a tűzvész okozásának vétségét?*

Aki a gyújtogatás tárgyait gondatlanságból gyújtja fel: az tűzvész okozásának vétségét követi el.

427. §. A gyújtogatás nem büntetetik, ha a tűz továbbterjedése előbb, mint a tett felfedeztetett és nagyobb kár okoztatott volna, a tettes által vagy az ő intézkedései következtében eloltatott.

Nem b
tette
gyujt
gatá

61. (429. §.) *Ki követi el a vízáradás okozásának büntetettét és ki annak vétségét?*

A vízáradás okozásának büntetettét követi el az, aki valamely töltést, gátat vagy zsilipet, szándékosan és jogtalanul átmetsz, megrongál vagy megnyit és másnak vagyonaiba vizet bocsátván, az áradás által azt megkárosítja.

432. §. Ha a vízáradás gondatlanságból okoztatott, akkor a cselekmény vétségét képez.

62. (434. §.) *Ki követi el a köveszélyű megrongálásnak büntetettét és ki annak vétségét?*

Aki a vaspályának, gőz- vagy más hajónak, vagy ezekhez tartozó tárgynak szándékos megrongálása által, a vastúton vagy a hajón lévő személyeket vagy árukat veszélynek teszi ki, a köveszélyű megrongálás büntetettét követi el.

437. §. Ha a veszély gondatlanságból keletkezett, a cselekmény vétségét képez.

Távíró- 439., 440. §§. Aki a távírdát (telephont) vagy annak valamely tartozékát készülék szándékosan megrongálja, vagy szándékosan oly cselekményt vagy mulasztást követ el, mely által a távírda használhatósága félbeszakítottatik, vagy gátoltatik, megrongálása. vétséget követ el.

Vétséget képez oly cselekmény, vagy mulasztás gondatlanságból való elkövetése is, melynek következtében a távírda használhatósága félbeszakad.

Marha- 1888. VII. t.-c. 146. §. (Bnv. 446. §. helyett).
vész ter- Aki a marhavész terjedése ellen a hatóság által elrendelt zár vagy jedése elleni sza- egyéb felügyeleti szabályokat megsérti, vétséget követ el.
bályok.
áthágása.

63. (447. §.) *Ki követi el a fogoly szöktetés büntettét és ki annak vétségét?*

Aki valamely fogolynak a fogságból vagy a hatósági őrizetből való megszökésére segítyt nyújt, büntettet követ el.

Aki pedig a fogoly megszökését gondatlansága által idézi elő, vétséget követ el.

Például fegyvert, kulcsot, reszelőt, stbit ad a fogolynak.

A fegyve- (1912. évi XXX. t.-c. a véderőről.) A fegyveres erő ellen vétséget követ el: 1. Aki fondórlattal törvényes hadkötelezettség alól magát kivonja;

2. aki magát megcsönkítja vagy más által megcsönkíttatja, egészségét megrongálja vagy más által megrongáltatja és ezáltal a törvényes hadkötelezettség teljesítésére szándékosan magát alkalmatlanná teszi;

3. aki más megcsönkít vagy annak egészségét megrongálja és ez által azt a törvényes hadkötelezettség teljesítésére szándékosan alkalmatlanná teszi.

(455. §.) Aki az állam hadi erejére és hadi védelmére vonatkozó intézkedéseket, tárgyakat, amelyekről tudja, vagy tudhatja, hogy titokban tartandók, valamely tilalom megszegésével, vagy félrevezetés, színlelés vagy másnemű fondórlat által béke idején és azon szándékból kémlel ki, hogy azokról más államot értesítsen: a hadi titok kikémlelését követi el.

Kivonat a kihágásokról szóló magyar büntető törvénykönyvből.

(1879. évi XL. törvénycikk.)

1. (1. §.) *Kihágást mely cselekmény képez?*

Kihágást képez azon cselekmény, melyet :

1. a törvény ;
2. a miniszteri rendelet ;
3. a törvényhatóság, vagy
4. a törvényhatósági joggal fel nem ruházott, szabad királyi város vagy rendezett tanáccsal bíró város által kiadott szabályrendelet kihágásnak nyilvánít.

Ugy a miniszteri rendelet, mint a szabályrendeletek csupán valamely rendőri tilalomnak vagy rendelkezésnek megszegését minősíthetik kihágásnak.

(2. §.) A kihágási büntetőtörvénykönyv ugyanazon területre és szemé- A törvénylyekre terjed ki, mint a büntettek és vétségekről szóló büntetőtörvénykönyv. hatálya.

(5. §.) A szabályrendelet rendszerint érvényességéhez belügyminiszteri A rendelet hozzájárulás szükséges. érvényes-

(7. §.) A törvénnyel nem ellenkezhet sem a miniszteri, sem a szabály- ságének rendelet; a miniszteri rendelettel viszont a szabályrendelet nem intézkedhetik feltételei. ellenkezően.

(9. §.) A rendeletek és szabályrendeletek érvénybelépésére a kihirdetés az irányadó.

2. (15. §.) *A kihágások büntetési nemei melyek?*

Kihágások büntetési a következők:

1. elzárás;
2. pénzbüntetés.

3. (26. §.) *Kihágás esetében büntetendők-e a részesei? Büntetendő-e a kihágás kísérlete?*

Kihágás esetében tettesen kívül a részesei is büntetendők.

A kihágás kísérlete nem büntetendők.

(27. §.) Amidőn a törvény a kihágásért a családfőt, vagy a munkaadót A családteszi felelőssé, a családtagok vagy munkások kihágásai miatt, az előbbieket vo- fő, munka-adó felelőssége.

natnak felelősségre; ha azonban a családtag vagy munkás kihágását valamely rendőri közeg figyelmeztetése előzte meg, önállóan is felelős lesz cselekményeért.

A gondatlanságból (28. §) A gondatlanságból elkövetett kihágások csak akkor büntethetők, ha a törvény azt kifejezetten megmondja.

elkövetett
kihágások
büntethe-
tősége.

4. (31. §.) *A büntető eljárás megindíthatása és a kiszabott büntetés mikor évül el?*

A büntető eljárás megindíthatása, amennyiben külön törvény ellenkezőt nem rendel, 6 hó alatt; a kiszabott büntetés pedig 1 év alatt évül el.

Elévülés alatt azt kell érteni, hogy a meghatározott idő elmultával az addig fel nem jelentett kihágásért a tettetést elítélni, a kiszabott büntetést pedig végrehajtani nem lehet. Így van ez a büntettek- és vétségeknél is, de ott hosszabb az elévülési idő.

5. (33. §.) *Államelleni kihágást valamely vár, stbi terének megszerzése által ki követ el?*

Az, aki valamely vár, vagy erőd vagy a védelem céljából létesített megerősített tábor ~~szekvéséről~~, erődítményeiről vagy ezeknek valamelyik részéről, az illetékes hatóság engedelmével nélkül, tervet vagy vázlatot készít vagy közzétesz, úgyszintén, aki hivatalos őrzet alatt lévő ilyen tervet vagy vázlatot magának vagy másnak megszerez, lemásol vagy lemásoltat.

Címer-,
zászló-
sértés.

(37. §.) Az ország, társaságok vagy az osztrák-magyar monarchia nyilvánosan kitűzött címerének vagy zászlójának, úgyszintén polgári vagy katonai hatóságok nyilvánosan használt zászlójának vagy címerének meggyalázása kihágást képez.

Pénzgyűjtés elítelt gyűjtésre felhívást kiadni kihágást képez. (39. §.) A pénzbüntetésre ítéltnek, büntetése fedezése céljából, pénzt gyűjtésre felhívást kiadni kihágást képez.

javára.

6. (40. §.) *Hatóság és közönség elleni kihágást hamis vészjelzés által ki követ el?*

Aki a harangok félreverése, vagy másnemű vészjelzés által, tudva, hogy erre ok nem forog fenn, a lakosok nyugalmát megzavarja, vagy aki a hatóságot valótlan vész hír vagy zavargás bejelentése által szándékosan félrevezeti: hatóság és közönség elleni kihágást követ el.

Veszélyes (41. §.) Nem zsarolás céljából közveszélyes bűntett elkövetésével — rá-
fenyege- galmazó vagy becsületsértő állításnak nyomtatvány útján való közzétételével
tés. fenyegetni — kihágást képez.

7. (42. §.) *Hatóság iránti engedetlenség által hatóság elleni kihágást ki követ el?*

Aki nyilvános csoportosulás vagy zavargás esetén a hatóság által a rend fenntartására, vagy helyreállítására tett intézkedéseknek nem engedelmessékedik.

(43—46. §.) Aki a hatósági személynek nevét, állását, lakhelyét annak Név, stbi hivatalos felszólítására meg nem mondja, vagy azt eltagadja, kihágást követ bemozdá-
el. Ugyazintén az is, aki ily személyt hivatalos eljárásában sértő kifejezéssel sának
illet. megtagadása.

(49—50. §.) Fáklyásmenetet utcán vagy nyilvános téren rendezni kihá- Fáklyás-
gás; kivilágítást hatóság tilalma ellenére rendezni szintén kihágás. menet és
kivilágítás rendezése.

8. (51. §.) *Vallás és annak szabad gyakorlata elleni kihágást ki követ el?*

Az, aki az állam által elismert valamely hitfelekezet vallásos tiszteletének tárgyát, a vallásos szertartásra rendelt helyiségen kívül és nem a vallásos szertartás alkalmával nyilvánosan meggyalázza és ezáltal közbofrányt okoz.

(52. §.) A törvénynek az ünnep- és vasárnapokra vonatkozó intézkedéseit aki megszegi, kihágást követ el. Így tilos oly munkát végezni, mely a val-
lási szertartást zavarná, azon műhelyekben, amelyekre a törvény kivételt nem tesz (gyár) ipari munkát végezni, stb. Ünne-
sértés.

9. (55. §.) *Pénzhamisítási kihágást ki követ el?*

Az, aki nem azon célból, hogy forgalomba tétessék nagyobb mennyiségben:

1. hamis fémpénzt vagy papírpénzt készít vagy készített;
2. valódi fém- vagy papírpénzen olyan változást eszközöl, vagy eszközöltet, hogy az nagyobb értékűnek látszassék;
3. a valódi fémpénz fémtartalmát csökkenti vagy, csökkenteti.

10. (61. §.) *Közbiztonság elleni kihágást fegyvertartás tilalmának megszegése által kik követnek el?*

Azok, akik hatóság vagy magánosok elleni erőszak, gyilkosság, rablás, zsarolás, lopás vagy két ízben elkövetett orvadászat miatt megbüntettetvén, büntetésük kiállása után, a hatóság által fegyverbírhathatástól eltiltattak — ha e tilalmat megszegik.

11. (62. §.) *Közbiztonság elleni kihágást csavargás által ki követ el?*

Az, akinek bizonyos lahelye nincs vagy azt elhagyja és foglalkozás vagy munka nélkül csavarok, ha a hatóság által kitűzött

határidő alatt sem a fenntartására szolgáló eszközöket, sem azt, hogy azok tisztességes megszerzésére törekszik, kimutatni nem képes.

12. (66. §.) *Közbiztonság elleni kihágást koldulás által ki követ el?*

Az, aki hatósági engedély nélkül nyilvános helyen, vagy házról-házra koldul, vagy aki 16 éven alóli gyermekeket a koldulásra biztat vagy koldulni küld, vagy e célból másnak rendelkezésére bocsát.

Hatósági engedéllyel is csak ott szabad koldulni, ahova az engedély szól.

Tiltott visszatérés. (70. §.) Ha valaki olyan területre tér, ahonnan ki van tiltva, kihágást követ el.

Igazolványok hamisítása. (71. §.) Iparkönyvét, cselédkönyvet, útlevelet, katonai elbocsátó levelet, stb., ha valaki azért hamisít, hogy azzal alkalmazást vagy segínyt nyerjen, kihágásban és nem okirathamisításban válik bűnössé.

13. (74. §.) *Kik követnek el közrend elleni kihágást záróra be nem tartása által?*

Azok a vendéglősök, korcsmárosok, vagy kávéháztulajdonosok, akik vendéglőjükben, korcsmájukban vagy kávéházaikban, a hatóságilag megállapított zárórákon túl vendégeket időzni engednek, úgyszintén akik a hatósági közegek azon meghagyásának, hogy helyiségeiket zárják be, nem engedelmessé válnak, valamint azok is, akik a hivatásában eljáró közeget be nem bocsátják, vagy eljárását akadályozzák, vagy pedig vendégeiket elrejtik. Elköveti ezen kihágást azon vendég is, aki a záróra után a vendéglős, korcsmáros, kávéháztulajdonos vagy ezek megbízottjának vagy a hatósági közegnek felhívására el nem távozik, vagy elrejtőzik.

14. (75. §.) *A verekedés mikor képez közrend elleni kihágást?*

Verekedés az utcán vagy nyilvános téren, korcsmában, vendéglőben vagy más nyilvános vagy a közönség használatának nyitva álló helyen, ha testisértés nem követte el: közrend elleni kihágást képez.

Hatósági intézkedések megszégése. (78. §.) Aki nyilvános ünnepek, körmenetek, stb. alkalmával a rend fenntartása céljából tett hatósági intézkedéseket megszegi, kihágást követ el.

Csalárd szemfényvesztés. (79. §.) Varazsolással, szellemek idézésével, kártyavetéssel, általában szemfényvesztéssel üzletszerűen foglalkozni, kihágást képez.

(80. §.) Sírnak, szobornak, művészeti tárgyaknak bemocskolása úgy- Nyilvános szintén közmetőnek, nyilvános sétánynak vagy ott felállított padnak, lámpának, nemkülönbön községi- vagy mérőföldjelzőnek szándékos megrongálása levő tárgyak meg- rongálása.

15. (83. §.) *Közszemérem elleni kihágást fürdés alkalmával ki követ el?*

Közszemérem elleni kihágást követ el: aki a közönség szemléletének kitétt helyen, szemérmét sértő módon, öltözet nélkül fürdik.

16. (84. §.) *Ki követ el közrend és közszemérem elleni kihágást részegség által?*

Aki nyilvános helyen botrányt okozó részeg állapotban jelen meg: közrend és közszemérem elleni kihágást követ el.

(85. §.) Valakinek korcsmában, vendéglőben, általában nyilvános helyen való lerészegítése, avagy részeg embernek korcsmából ital kiadása kihágást képez. Lerészegítés.

(86. §.) Az állatoknak nyilvánosan és botrányt okozó módon való kinzása állatkinzás.

17. (87. §.) *Szerencsejáték általi kihágást ki követ el?*

Az, aki nyilvános, vagy a közönségnek nyitva álló helyen szerencsejáték vállalatot tart, valamint az is, aki a vállalkozót a szerencsejáték üzésében segíti.

A közönségnek nyitva álló helynek tekintendő azon magánlak is, melybe azon célból, hogy a szerencsejátékban részt vegyen; bevezetés mellett vagy anélkül mindenki bebocsátatik.

(90. §.) Ily esetben úgy a szerencsejáték eszközei valamint a pénz lefoglalandó.

18. (91. §.) *Mi tekintetik szerencsejátéknak?*

Szerencsejátéknak tekintetik az, amelyben a nyereség vagy veszteség kizárólag a véletlentől függ.

Szerencsejáték például: a birbics, monakó, mariandli; ilyen kártyajáték a ferbli, huszonegy, stb.

(92. §.) 1. Az, aki szabályszerű jogositvány nélkül fizetésért, vagy jutalomért, orvosi, sebészi vagy pedig olyan helyen, ahol szülész vagy szülésznő van és ezek akadályozva nincsenek, szülészi teendőt végez, továbbá Kuruzslás.

2. aki szabályszerű jogositvány nélkül gyógyszerert betegek számára árul vagy elad, vagy bizonyos gyógyszerert hatósági tilalom ellenére, habár, ingyen, oszlogat vagy ad, kihágást követ el.

Járványos betegség (99. §.) Azon családfe, akinek családjában azon iparos, akinek műhelyében, gyárában munkásai között; úgyszintén azon nevelőtulajdonos, akinek intézetében valamely járványos vagy ragályos betegség kiütött ha 24 óra alatt orvosi segélyről nem gondoskodik, végül az az orvos is; aki valamely járvány vagy ragály kiütését, az erről szerzett tudomása után 24 óra alatt a hatóságnak fel nem jelenti, kihágást követ el.

Állati veszélyes állat (102. §.) Az, aki a felügyelete alatt levő állaton a veszélyesség vagy más állat az emberekre, akár az állatokra veszélyes betegség jelet észleli és azon állatot azonnal el nem különíti vagy másként ártalmatlanná nem teszi, egy-szersmind pedig az észlelt betegségről a hatóságnak jelentést nem tesz, kihágást követ el.

19. (105. §.) *Közegészség elleni kihágást ivóvíz meg-rongása által ki követ el?*

Az, aki az emberek használatára szolgáló kútba, vízvezetékbe vagy forrásba ronda vagy undorító tárgyat dob.

Ugyszintén az is, aki közhasználatban levő kútat, vízvezetékét vagy forrást szándékosan akként ront meg, hogy azok vize élvezhetetlenné válik, vagy használhatósága félbeszakad.

Dajka ragályos betegség (106. §.) Azon nőszemély, aki tudja, hogy ragályos betegségben vagy bujakorban szenved, mégis, mint dajka, szolgálatba lép, vagy, ha szolgálatba lépte után esik ragályos betegségbe vagy bujakorba, s ezen körülményt, mi-helyt annak tudomására jut, azonnal föl nem fedezi, kihágást követ el.

Robbanó anyagok (109. §.) Ha valaki megszegi azokat a szabályokat, melyek a robbanó, vagy könnyen gyúló anyagokra vonatkozólag megállapítottak, kihágást követ el.

Közlekedési eszközök (112. §.) A vaspályán vagy ehhez tartozó épületben vagy vonaton midőn valaki a vasúti személyzet tagja által figyelmeztettetik valamely rendeletet vagy intézkedés betartására, ha ennek nem engedelmessé válik, kihágást követ el.

Vonatok (113. §.) Aki valamely hid, komp vagy mélységek, árkok feletti átjárók fenntartására kötelezve van, ha az életbiztonság szempontjából kiadott ható-sági intézkedéseket megszegi kihágást követ el.

20. (114. §.) *Testi épség elleni kihágást közlekedési eszközökre vonatkozó szabályok be nem tartása által kikövetnek el?*

Azok, akik a közlekedést gőzhajón, gőzkompon, gőzsiklón, vagy lóvonatú vaspályán eszközlik és az ezekre nézve az életbiztonság szempontjából kiadott hatósági rendeleteknek nem felelnek meg.

21. (115. §.) *Testi épség elleni kihágást lövöldözés és a lőfegyverrel való gondatlan bánás által ki követ el?*

1. Az, aki a hatóság tilalma ellen valamely községben vagy ennek közvetlen közelébe lö;

2. az, aki lőfegyvert használatra vagy töltött lőfegyvert felügyeletre olyan egyénnek enged át, aki az erre szükséges jártassággal vagy értelmi tehetséggel nem bír.

(117., 118. §§.) Az építkezésre, az állványok felállítására kiadott szabályok megszegése — úgyszintén a szilárd anyagu tárgyaknak eldobása, ha ezáltal valaki megsérülhet, kihágást képez.

Építkezésre vonatkozó szab. megszegése.

(119., 120. §§.) A városban, vagy községben a közlekedést akadályozó cselekmények elkövetése, nemkülönbben figyelmeztető jelek eltávolítása, — továbbá minden sebes vagy vigyázatlan hajtás, lovaglás, mely a fennálló szabályokba ütközik, kihágást képez.

Ütrendőri szab. megszegése.

(121., 122. §§.) Az, akinek birtokában vagy felügyelete alatt veszélyes vadállat vagy olyan kutya vagy más olyan állat van, melyről tudja, hogy az ember életére, vagy testi épségére nézve veszélyes tulajdonsággal bír, s mindamellet a veszély megelőzésére és megakadályozására szükséges elővigyázati és oltalmi intézkedéseket nem alkalmaz, kihágást követ el.

Veszélyes állat gondatlan tartása.

(124., 125. §§.) Kihágást követ el, aki elhullott állatot udvarában tart, vagy onnan kidob, úgyszintén, aki udvarában szemetet, trágyát összegyűlni enged.

Tisztaságra vonatkozó szab. megszegése.

22. (Bn. 51. §.) *Tulajdon elleni kihágást 10 koronát felül nem haladó élelmi, élvezeti vagy egyéb életszükségleti cikk vagy tüzelőszer eltulajdonítása által ki követ el?*

Az, aki 10 korona értéket felül nem haladó élelmi vagy élvezeti cikket, tüzelőszert vagy egyéb életszükségleti tárgyat lop, elcsikaszt vagy jogtalanul elsajátít; de csak akkor, ha a cselekményt büntetné minősítő körülmény nem forog fenn. (A sértett fél indítványára üldözendő.)

Élvezeti cikk például a dohány, életszükségleti tárgy például télen a lábbeli stb.

23. (127. §.) *Tulajdon elleni kihágást idegen ingó dolog jogtalan használata és idegen ingatlan megrongálása által ki követ el?*

Az, aki idegen ingó dolgot tudva, jogtalanul használ és ezáltal azt megrongálja vagy értékében csökkenti vagy a jogtalan használat által egyéb módon kárt okoz.

Ugyanezen cselekményt követi el az is, aki másnak ingatlan vagyonát szándékosan és jogtalanul megrongálja vagy annak földtől el nem választott termékét felhasználja, amennyiben az okozott kár 10 korona értéket felül nem halad. (A sértett fél indítványára üldözendő.)

24. (129. §.) *Tulajdon elleni kihágást gyanus tárgyak megszerzése által ki követ el?*

Az, aki valamely dolgot megszerez olyan körülmények között, a melyekből gyanítható, hogy az lopás, sikkasztás, rablás, zsarolás vagy jogtalan elsajátítás következtében jutott birtokosa vagy birtalójának kezébe, vagy ugyanilyen körülmények között a dolog elidegenítésére közreműködik.

*Gyanus dolog eltitkolása. (132. §.) Ha valaki megtudja azt, hogy a hozzá került dolog büntetendő cselekmény folytán jutott előbbi birtokosa kezébe, s erről 48 óra alatt a hatóságnak jelentést nem tesz, kihágásban válik bűnössé.

Tiltott zárfelnyitás és kulcskészítés. (133., 135. §.) Azok a lakatosok vagy más iparosok, akik lakatokat vagy zárat készítenek vagy árulnak, ha valamely lakást, helyiséget, pénztárt vagy zárral ellátott bármely tartályt másnak rendeletéből nyitnak fel, mint akinek, a felnyitásra való jogosultságáról maguknak tudomást szereztek.

Ugyanezen cselekményt követik el akkor is, ha olyan kulcsot, mellyel valamely lakás, helyiség, pénztár vagy zárral ellátott más tartály felnyitható, másnak rendeletéből készítenek vagy másnak adnak át, mint annak, akiről tudják, hogy arra jogosultsággal bír.

25. (136. §.) *Mely kereskedő követ el kihágást a mértékek körüli használat vagy tartás által?*

Az a kereskedő, aki kereskedésében, raktárában, ipartüzletében vagy árudájában hatósági hitelesítéssel el nem látott súly-, hossz- vagy űrmértéket használ vagy ezeket a helyiségben bár használatlanul tartja.

26. (141. §.) *Tűzrendőri szabályok s a tűzvész esetén tett hatósági intézkedések megszegése által ki követ el tulajdon elleni kihágást?*

Aki a tűzvész kiütésének vagy terjedésének megállítására céljából kiadott szabályokat megszegi, továbbá a tűzvész kiütése esetén az oltásra, a rendre és biztonságra nézve kiadott szabályokat megszegi: tulajdon elleni kihágást követ el.

E szabályok hatósági szabályrendeletekkel vannak életbe léptetve, vagy a rendőrhatalóság által a tűzvész színhelyén adatnak ki.

Tűzrendőri szab. megszegése. (142. §.) Az, aki tűzvész, vagy vízáradás esetén nem engedelmeskedik a hatóság azon meghagyásának, hogy a fenyegető, vagy már bekövetkezett közveszély elhárítására, illetőleg megszüntetésére személyesen, vagy háznépének, cselédeknek, munkájával szekerének, vízfűrészeinek, avagy az oltalom szempontjából szükséges egyéb eszközeinek, nem különben hámos lovainak vagy vonó marháinak ideiglenesen a hatóság rendelkezése alá bocsátása által közreműködjenek, amennyiben abban alapos okok által nem akadályoztatott.

27. *Kihágás esetén miként indítandó meg az eljárás?*

A kihágási büntetőtörvénykönyv által felölelt kihágások esetén az eljárás rendszerint hivatalból indítandó meg; kivételt képez a lopás, sikkasztás és jogtalan elsajátítás (Bn. 51.) útján, továbbá a vagyonrongálás által elkövetett tulajdon elleni kihágás (127. §.), mert ezek csupán a sértet fél indítványára üldözendők.

Kivonat az erdőtörvényről szóló 1879. évi XXXI. t.-c.-ből.

(2., 4., 6., 8. §.) Az irtás, tarvágás, nemkülönb a tuskó, gyökérintás, alomgyűjtés tilva van azon erdőkben vagy erdőrészekben, melyek magasabb hegyek kőgörgöttein, havasok fensíkain kő- vagy hógörgöttek és vízmosások támaszkodásának, vagy sík talajon a futóhomok terjedésének megakadályozására szolgáltnak, mert ezek elpusztulása folytán alantabb fekvő területek termőképessége, vagy közlekedési utak biztonsága veszélyeztetnék, vagy szélvészeken rombolásának út nyitnának. Ezen erdők véderdőknek nevezetnek és V. E. jelű határjelzőkről ismerhetők fel.

1. (9. §.) *Az erdőben és azok közelében csak mikor szabad tüzet rakni?*

Az erdőben és azok közelében 100 méter távolságon belül csak az erdőégek megakadályozására szükséges övrendszabályok megtartása, idegeneknek még azon felül csak az erdőszeti személyzet engedélye mellett szabad tüzet rakni. Az erdőörök azonban az általuk őrzött területeken, favágók a vágásokban, kőfejtők a kőbányákban és a nyájukat legeltető pásztorok főzés és fölmelegedés végeti oly veszélytelen helyeken, melyeken az erdőbirtokos a tüngerjesztést világosan el nem tiltotta — rakhatnak tüzet. — Aki tüzet rak, tartozik azt minden esetben távozása előtt teljesen eloltani. Különösen száraz időjárás alkalmával az erdőrendészeti hatóság a tüzelést az erdőben egészen eltilthatja.

2. (11. §.) *Mit tartozik tenni, aki erdőben vagy annak közelében elhagyott tüzet talál?*

Aki erdőben vagy annak közelében elhagyott tüzet talál, tartozik azt lehetőleg eloltani; ha pedig azt eloltani már nem bírja, vagy ha erdőéget vesz észre, vagy annak tudomására jut, tartozik

zik azt az útjába eső legelső ház lakóainak tudtára adni, azok pedig tartoznak az erdőégésről az erdőbirtokost, vagy annak háznépét, vagy az erdőfelügyelettel megbízott személyzetet értesíteni, illetve a legközelebbi község előljáróságának azt (szolgabírónak vagy a mezei rendőrkapitánynak) bejelenteni.

Erdőőrök. (37., 40., 45. §.) Erdőőr -- ki egyttal vadászati felügyelő is lehet -- csak oly feddhetlen előéletű, 24 évet betöltött egyén lehet, ki az erdőőri szakvizsgálatot letette. Ezek közül azok, akik hatóságilag feleskettettek -- hatósági közegeknek tekintendők; fegyvert viselhetnek -- mely adómentes -- szolgálatban „Erdőőr” felirású jelvényt kötelesek viselni.

3. (69. §.) *Az erdőtörvényben meghatározott lopások és másnak erdejében elkövetett károsítások mikor képeznek erdei kihágást?*

Az erdőtörvényben meghatározott lopások és másnak erdejében elkövetett károsítások erdei kihágást képeznek, ha:

1. lopás esetében a lopott dolog értéke -- a külön megtérítendő kár beszámítása nélkül 60,

2. károsítás esetében pedig az okozott kár összege ugyan-
csak 60 koronát nem halad túl.

4. (73., 74. §§.) *Mikor képez az erdei lopás vagy erdei károsítás vétségei illetőleg büntetett?*

Ha a lopott dolog értéke vagy az okozott kár összege 60 koronát felülhalad, a cselekmény a büntetőtörvénykönyv értelmében vétségű, illetőleg büntetett képez.

Büntetett képez az erdei lopás, habár a lopott dolog értéke 60 koronát nem is halad túl -- ha erre vonatkozólag valamelyike azon körülményeknek forog fenn, melyeknél fogva a lopás, tekintet nélkül a lopott dolog értékére, a büntetőtörvények szerint büntettnék állapíttatik meg. -- A büntetőtörvényeknek a fegyverviselésre vonatkozó megállapítása erdei lopást illetőleg csakis löfegyverre értendő.

Az erdei kihágás kísérlete büntetendő. (80. §.) Az erdei lopás kísérlete büntetendő még akkor is, ha a lopás véghezvitele után csak kihágás létesülne is. Ez az egyedüli kihágás, melynek kísérlete is büntetettik.

5. (62., 82. §§.) *Erdei kihágások esetén mikor indítandó meg az eljárás hivatalból és mikor magánindítványra?*

Az erdei kihágások esetén hivatalból akkor kell az eljárást megindítani, ha a kihágás az erdőrendészeti szabályok áthágása

által lett elkövetve. (Pl. egy idegen ember erdőben engedély nélkül tüzet rak, -- vagy valaki a rakott tüzet eloltani elmulasztja, stb.)

Ha pedig a kihágás fa lopása vagy fák rongálása által elkövetett károsításból áll elő (pl. 1. 3. kérdést), az eljárás csak magánindítványra indítandó meg.

6. (86. §.) *Mennyi idő alatt évül el az erdei kihágások büntethetősége?*

Az erdei kihágásnak büntethetősége a kihágás elkövetésének napjától számított 2 év alatt évül el, -- eltérőleg más kihágásoktól, melyeknek elévülési ideje 6 hó.

(117--118. §.) A birói hatóságot elsőfokban, ha a lopás vagy károsítás összege 20 korona értékén alul van, a községi előljáróságok -- különben pedig a szolgabírák gyakorolják.

Erdei kihágás felett ifélni hivatott hatóság.

Kivonat a vadászatról szóló. 1883. évi XX. t.-c.-ből.

1. (1. §.) *A vadászati jog minek képezi tartozékát és mit jelent ez?*

A vadászati jog a földtulajdonnak képezi elválaszthatatlan tartozékát, ami annyit jelent, hogy akié a föld -- ha 200 holdnál nem kisebb -- azé a vadászati jog is azon a földterületen.

Akinek 200 holdnál kisebb földbirtoka van, a vadászati jogról, -- ha csak birtoka nincs bekerítve -- a törvény szerint tartozik a község javára lemondani. Az ily kisebb birtokból álló határt a községi előljáróság tartozik vadászatra bérbeadni s a bérjövédelmet a község javára fordítani.

Vadászatra bérbeadandó határ.

2. (2. §.) *Saját földbirtokán a tulajdonos mikor gyakorolhatja a vadászatot?*

Saját földbirtokán a tulajdonos vagy az, akinek az jogot vagy engedélyt adott, a vadászatot, a vadászatról szóló törvényben meghatározott korlátok között, szabadon gyakorolhatja, ha az:

1. egy tagban, egy összefüggésben álló részekben legalább 200 holdra terjed, holdját 1600 □-ölével számítva, habár több hártárban fekszik vagy utak, vasutak, csatornák, folyók vagy patakok által hasított is; vagy ha a földbirtok

2. 200 holdnál kisebb ugyan, de kertileg műveltetik és kerítéssel vagy árkolattal el van zárva, belső telket, szőlőt vagy állandó szigeteket képez;

3. az egy tagban legalább — holdját 1600 □-övel számítva 50 holdat tevő földbirtokok tulajdonosai összefüggésben levő földjükre nézve a vadászati jog gyakorlására egyesülhetnek, amennyiben az egyesített területek a 200 holdat megütik.

3. (9. §.) *Az általános vadászati tilalom mikor kezdődik és meddig tart?*

Az általános vadászati tilalom február hó 1-től kezdődik és augusztus hó 15-ig tart, mely idő alatt hajtó kutyákkal (kopó, fackó, agár, komondor vagy egyéb hajtóebbel) egyáltalán nem szabad vadászni.

Az ettől eltérő vadászati tilalmakat a vadász naptár mutatja, melyen eligazodni tudni minden próbacsendőr kötelessége.

4. (10. §.) *Tilalmi időszak alatt szabad-e vadat árulni?*

A tilalmi időszakban az első 15 napot kivéve, vadat általában vagy ha a tilalom csak némely vadra vonatkozik, ilyet árulni, venni vagy nyilvános helyiségekben étlapra jegyezni nem szabad.

5. (16. §.) *Miként gyakorolható a vadászat? A vadászat közben okozott kárért ki a felelős?*

A vadászat csak lőfegyverrel, vagy lőháton bárminemű vadász-ebek használatával gyakorolható.

A vadászat közben a vetésekben vagy ültetvényekben, gazdaságban vagy erdőkben okozott minden kárért, a vadászatot gyakorlók teljes kárpótlással tartoznak.

6. (16. §.) *A vadászterületre csak ki bocsájthatja kutyáját?*

A vadászterületre csak a vadászatra jogosított bocsájthatja kutyáját, kivéteven a nyájőrző ebek, de ezekre is olyan koloncot kell tenni, mely a kutyának első lába térdénél 3 cm.-el lejjebb ér.

zett (17. §.) A sebzett vadat idegen területre üzni nem szabad. Ha vadász- zése, kutya idegen területre megy, ezt az idegen terület tulajdonosa befoghatja. or Más kóbor kutya vagy macska, ha vadászterületen találtatik, a vadászatra jo- c le-gosított által szabadon el is pusztítható. ése.

7. (18. §.) *Miként gyakorolható a vadászat elzárt helyen?*

Kerítéssel kellőleg elzárt oly helyeken, a hol a vad ki nem válthat, a tulajdonos vagy vadászát bérle a vadászatot minden időben gyakorolhatja és megengedheti.

8. (26., 27., 29., 32. §§.) *Vadászati kihágást ki követ el?*

1. Aki a tulajdonosnak, vagy ha a vadászat bérbe van adva, a haszonbérlelőnek engedélye nélkül vadász;

2. ha az orvvadászat éjjel vagy kerített helyen, vagy tiltott eszközökkel történt, vagy ha az orv-vadász álcázva, avagy más- képpen ismeretlenné téve találtatik, vagy ha a nevét eltagadja, avagy álnévvel azt, ki tetten kapja, félrevezetni igyekszik, vagy azt veszélyesen fenyegeti, ellene fegyvert fog vagy erőszakot használ, ezenfelül, amennyiben az elszámolt esetek a büntető törvény értel- mében is tiltott cselekményt képeznek, a büntető eljárás külön megindítandó;

3. aki tiltott időben vadász;

4. aki ebét szándékosan valamely reá nézve tiltott vadászati térre viszi, úgyszintén az is, aki a nyájőrző ebekre vonatkozó in- tézkedés ellen vét.

(46—47. §.) A vadászati kihágást nem lehet büntetni, ha a tett elköve- tése napjától számított 3 hó alatt panasz vagy feljelentés nem tétetik. A ki- hágásban ítélezni a szolgabíró van első fokban hivatva. — A rendészet körébe vágó kihágások itt is hivatalból üldözendők.

A vadá- szati kihágás elévülése; eljárásra hivatott hatóság meg- jelölése.

Kivonat a fegyver és vadászati adóról szóló 1883. évi XXIII. t.-c.-ből.

1. (2. §.) *Ki fizet fegyveradót?*

Fegyveradót fizet mindenki a birtokában levő vadászatra hasz- nálható lőfegyverek után; úgyszintén azon fegyverek után, melyek családtagjai, vadászcselédjei, a vadak gondozására és erdőterületek őrzésére alkalmazott cselédjei, valamint mező-, szőlő- vagy erdő- gazdaságban alkalmazott csőszök, pásztorok és erdőkerülők birto- kában vagy használatában vannak.

2. (3. §.) *Ki fizet fegyveradón kívül vadászati adót?*

A fegyveradón kívül vadászati adót fizet az: aki a vadászatra jogosítva van és ezen joggal a törvény korlátai között akár saját földbirtokán, akár más földjén élni kíván.

Aki fegyvert nem tart, de lóháton és bárminemű ebekkel vadászik, csak vadászati adót fizet.

3. (4. §.) *A fegyveradó és a vadászati adó alól kik vannak kivéve?*

A fegyveradó és a vadászati adó fizetése alól az uralkodó család tagjai ki vannak véve.

(5. §.) A törvény szerint nem kell fegyveradót fizetni:

1. közbiztonságokban, nyilvános gyűjteményekben, közhatalosoknál őrzött fegyverek;
2. emlék vagy családi ereklyeként tartott fegyverek;
3. magánosok oly fegyvergyűjteményei, melyekben már használaton kívül levő, régi szerkezetű fegyverek tartatnak;
4. a kizárólag célővészetre használt fegyverek;
5. a csendőrök, az állami rendőröknek, törvényhatósági-, városi-, állandóan alkalmazott községi rendőröknek, fegyőröknek, pénzügyőröknek, a dohánybeváltó hivataloknál alkalmazott örök és a vasúti örök fegyverei;
6. a felesketett erdőtisztéknek és a kir. erdőfelügyelőségi személyzetnek szolgálati használatra rendelt fegyverei;
7. a felesketett erdőőrök fegyverei;
8. a közös hadsereg és a honvédség tisztjeinek és legénységének vadászatra nem használt fegyverei;
9. a puskaműveseknél és lőfegyverárusoknál eladásra szánt fegyverek után.

(6. §.) A törvény szerint nem fizetnek fegyveradót:

1. a vadászterületek tulajdonosainak vagy bérlőinek szolgálatában álló vadászcseléddek;
2. a vadak gondozására és vadászterületek őrzésére alkalmazott cseléddek;
3. a mező-, szőlő- és erdőgazdaságnál alkalmazott csöszök, pásztorok, erdőkezelők;
4. a hatóságilag felesketett erdőtiszték, erdőőrök és a kir. erdőfelügyelőség személyzete, stb.

(8., 9., 10. §.) A fegyveradó évi összege:

- a) egy csövű fegyver után 2 K;
- b) két vagy több csövű fegyver után 4 K.

A vadászati adó évi összege 24 K.
Aki csak egy hónapig akar vadászni, 12 K-ért kap erre engedélyt.
Az erdészeti szakiskolák hallgatói egész évre is csak 12 K vadászati adót fizetnek.

4. (11. §.) *A fegyveradóra-, valamint a vadászati adóra nézve az év mikor kezdődik és mikor végződik?*

A fegyveradóra, valamint a vadászati adóra nézve az adóév augusztus hó 1-ső napján kezdődik és a következő évi július hó 31-ik napján végződik.

5. (39. §.) *Kik kötelesek és kik jogosultak a vadászati gyakorlását ellenőrizni?*

Az állami csend- és rendőrök, törvényhatósági közbiztonsági közegek, valamint a pénzügyőrök kötelesek; — a vadászati jog tulajdonosai, haszonbérleti, gazdatisztjei és az erdők, szőlők és mezők felügyeletével megbízott személyek pedig *jogosítva* vannak azokat, kik akár lőfegyverrel, akár lóháton és bárminemű ebek használatával vadásznak, a vadászati jegy előmutatására felszólítani.

6. (40. §.) *Köteles-e a vadászó vadászati jegyét a csendőr felszólítására előmutatni?*

A csendőr felszólítására a vadászó a vadászati jegyét előmutatni köteles, aki pedig azt bármely okból elő nem mutatja, tartozik a vadászattal azonnal felhagyni és ha ismeretlen, a felszólító kívánatára nevét és lakását megmondani, sőt a célból, hogy ezek bizonyítására szorítható legyen, a csendőrt a legközelebbi község előjáróságához követni is köteles, hogy kiléte ott kideríthessék.

(42. §.) *Jövedéki kihágást követ el az:*

1. aki vadászati jeggyel bír, azt azonban a csendőr felszólítására elő nem mutatja;
2. aki a csendőr felszólítására a vadászattal azonnal fel nem hagy, annak sem nevét, sem lakását meg nem mondja, zálogot nem ad, őt a legközelebbi község előjáróságához követni nem akarja, vagy a felszólítónak hamis nevet vagy lakást mond be;
3. aki saját nevére szóló vadászati jegyét használat végett másnak átadja;
4. aki a nélkül, hogy vadászati jeggyel bírna, vagy másnak nevére szóló vagy érvényességére nézve lejárt vadászati jegy használata mellett vadászik;
5. aki meghamisított vadászati jegy mellett vadászik;
6. aki adóköteles fegyverét az adó elől elvonja, eltitkolja, vagy az adómentesnek nyilvánított lőfegyvereket vadászatra használja.

(43. §.) A jövedéki kihágás elévül, ha a tett elkövetése napjától számított 6 hónap alatt a jövedéki vizsgálat meg nem indítatik.

Kivonat a halászatról szóló 1888. évi t.-c.-ből.

(1—2. §.) A halászati jog a földtulajdon elválaszthatatlan tartozéka. Halászat jog.
Árvíz esetén a halat a víz által elborított területen minden földtulajdonos elfoghatja — de a halaknak — különösen apadás esetén — az eredeti mederbe való visszatérését megakadályozni tilos.

1. (8. §.) Mít köteles váltani az, aki halászni akar?

Aki halászni akar, az halászszyegyet váltani és azt halászás közben magával vinni köteles. A halászszyegyet a közigazgatási hatóság állítja ki, s azon világosan kiírandó annak neve, állása vagy foglalkozása és lakóhelye, akinek javára kiállítatik.

2. (8. §.) Mennyi a halászszyegy bélyegilletéke? Meddig érvényesek a halászszyegyek?

A halászszyegyek bélyegilletéke személyenkint 4 korona, a halászszyatra jogosítottak segédszemélyzete és munkásai részére pedig személyenkint 1 korona.

A halászszyegyek érvényének tartama egy év (május 1-től következő év április 30-ig) és azoknak alakját és szövegét a földművelésügyi miniszter rendeleti úton állapítja meg.

3. (9. §.) Kik kötelesek és kik jogosultak a halászszyegyek ellenőrzésére?

Az állami esend- és rendőrök, törvényhatósági közbiztonsági közegek, valamint a pénzügyőrök kötelesek: — a halászszyati jog tulajdonosai, hasznobérlői és alkalmazottai, valamint az erdők, szőlők, mezők és gátak felügyeletével megbízott személyek pedig jogosítva vannak azokat, akik halászszyati eszközökkel vizek partján járnak, a halászszyati jegy előmutatására felszólítani.

4. (10. §.) A esendőr felszólítására a halászó halászszyegyét köteles-e előmutatni?

A esendőr felszólítására a halászó a halászszyegyét előmutatni köteles; aki pedig ezt bármely okból elő nem mutatja, tartozik a halászszyatra azonnal felhagyni és ha ismeretlen, a felszólító kívánatára akár nevét és lakását megmondani, s a célból, hogy ezeknek bizonyítására szorítható legyen, a felszólítót a legközelebbi község előljáróságához követni, hogy kiléte ott kideríttessék.

part
irtokos
steles-
sege.

(12. §.) A parti birtokos tűrni tartozik, hogy földjén keresztül a halászszyatra jogosított a vízhez járjon, hálóját vagy egyéb halászszyati eszközét a parttól a vízbe vethesse és kihúzhassa. Ha a halászszyatra jogosított e közben kárt csinál, ezért felelős.

5. (13. §.) Mily vizek tekintendők zárt vizeknek s a halászszyat ott hogyan gyakorolható?

Zárt vizeknek tekintendők:

1. a mesterséges halastavak, akár állanak halas vízzel összeköttetésben, akár nem;

2. mindazon egyetlen vagy több birtokos osztatlan tulajdona között fekvő vizek, melyek más halat tartó vizekkel nincsenek oly összeköttetésben, hogy a halak az egyikből a másikba átmehetnek.

Zárt vizekben a halászszyat a halászszyatra jogosult által korlátlanul gyakorolható.

14. §. Minden más — tehát nyílt vizekben — a halászszyatot önállóan csak akkor lehet gyakorolni, ha a szomszéd birtokos ez által nem károsodik. Ha ez fennáll — vagy a halászszyatot így okszertően nem lehet üzni — a jogosítottak a halászszyati jogot csak társulatban gyakorolhatják.

(16., 17., 26. §.) Állandóan víz alatt lévő oly területek, a melyek a halak a kiméleti ivására s a halivadék fejlődésére alkalmasak, kiméleti terekké nyilváníthatók. terekről.

A kiméleti terek határai táblákkal jelölendők meg, amelyre egy hal van festve és reá van írva: *Kiméleti tér.*

Ily helyeken a halászszyat, vadászszyat, békafozás, csónakázás, fürdés, kavics-, iszapszedés — nemkülönböztetve minden oly művelet, mely a halak ivását (szaporodását), fejlődését hátráltatná — tiltva van.

Tilos továbbá ily helyre marhákat, kacsákat, lúdakat és egyéb állatokat vízbeereszteni.

6. (18. §.) A halászszyat nyílt vizekben mikor van megtiltva?

A halászszyat nyílt vizekben a tilalmi időszak alatt van megtiltva; ennek közelebbi részleteit a halászszyanaptár mutatja.

A halászszyanaptárban elgazodni tudni minden próbacsendőr kötelessége.

(20. §.) A törvényben az is meg van mondva, hogy legalább is hány centiméternek kell annak a halnak lenni, amit ki szabad fogni. Így pl. a pisztráng csak akkor fogható ki, ha legalább 20 cm., a kecsge, ha legalább 30 cm., a ponty, ha 30 cm., stb., az ezen méretnél kisebb halakat a vízbe vissza kell dobni.

(23. §.) Tilos:

1. a halikraszedés a halászszyatra jogosított engedélye nélkül;
2. minden oly halfogó eszköz, pl. halók, kosarak, varsák, továbbá minden oly készülék használata, amelyek nyílása (szemei) nedves állapotban mérve, négy centiméternél szűkebbek;
3. minden állandó halfogó-készülék, pl.: a rekesz, kosár zárható alkalmazása, mely közönséges vizállás mellett, a parttól derékszögben mérve, a vízfolyás felé felé többet elzár;
4. több állandó készülék, háló (eresztőháló) használata, ha egymástól legalább 50 méter távolságra nincsenek;
5. a halakat elkábitó, megmérgező és robbanó-szerek (maszlag, oltatlan mész, mérgefű, dinamit, stbi) használata;
6. az éjjeli halászszyat, napnyugtától napkelteig;
7. gátaktól, zsilipektől, hálépcsőktől és egyéb vízi műépítményektől harminc méternyire fölfelé vagy lefelé — horog kivételével halászni;
8. vizeket, a bennük lévő halak kifogása céljából, szakaszonként (duga) vagy egészben lecsapolni, vagy úgynevezett bányákban felfogni.

Tisztogatás céljából történő vízfolyások lecsapolásának idejéről az érdekelt halászszyati jogosítottak nyolc nappal előbb értesítendők.

Tiltott
halászszyati
cselekmények.

Halra-
káros
állatok
puszti-
tása.

(26. §.) A halászatra jogosítottak, ha vadászati jogosítvánnyal nem bírnak és, lőfegyverhasználat nélkül, elpusztíthatják a halakra nagyobb mértékben kártékony állatok közül a vidrát, a vidranyestet, a csonttöró sást, a halászó sást, a jégmadárt, valamint a gémekeket, rucákat és lúdféléket; a vadászati terület tulajdonosának, esetleg bérelőjének azonban azily módon befogott vagy elejtett vad iránt való tulajdonjoga fentartatik.

7. (28. §.) *Aki a tilalmi idő beállta előtt fogott vagy zárt vizekből származó halakat vagy rákot a tilalmi idő alatt szállít vagy elad, mit tartozik igazolni?*

Aki a tilalmi idő beállta előtt fogott, vagy zárt vizekből származó halakat vagy rákot a tilalmi idő alatt szállít vagy elad, az tartozik származásukat s a befogatási időt minden egyes esetben a község előjáróságától kiállított bizonyítvánnyal igazolni.

8. (62. §.) *Ki követ el halászati kihágást?*

Halászati kihágást követ el:

1. aki kábító, mérgező és robbanó szerekkel halász;
2. aki a halászat gyakorlására jogosítva nincs, ha a halászatot éjjel, tilalmi időben, kijelölt kiméleti helyen vagy tiltott esz-közzel űzi; vagy pedig, ha a halászatot álcázva vagy magát felismerhetetlenné téve űzi vagy a tetten érőt veszélyesen fenyegeti, ellene fegyvert fog vagy erőszakot használ, amennyiben a veszélyes fenyegetés, fegyverfogás, vagy erőszak súlyosabb büntetés alá eső cselekményt nem képez.

(60. §.) Ha valaki halászati kihágást követ el, azt a főszolgabíróhoz kell feljelenteni.

Kivonat a közútak és vámokról szóló 1890. évi I. t.-c.-ből.

Az utak el-
nevezése.

(1. §.) A közutakat a törvény a szerint nevezte el, hogy ki tartja azokat fenn, — s minő fontosságuk azok; így van *állami út*, mely az állam költségén épül, mert országos fontosságú. Van továbbá *törvényhatósági út*, *községi közlekedési út*, *tiszán községi út*, *vasúti állomásokhoz vezető út* stb.

1. (107. §.) *A közúton való hajtás és kitérés szabályozására minő szabályok vannak megállapítva?*

A közúton való hajtás és kitérés szabályozására a következő szabályok vannak megállapítva:

1. minden járművel balra kell hajtani, szemben jövő járműnek balra kell kitérni, az előtte haladónak pedig jobbról kell eléje kerülni;

2. hidakon más járműnek eléje hajtani tilos;

3. udvari, katonai, posta és tűzoltó, valamint mentő járműveknek minden más, akár szembe jövő, akár azokkal egy irányban haladó jármű feltétlenül kitérni tartozik;

4. oly utakon, melyeken akár az útpálya keskenysége, akár más okból csak egy járt nyom létezik, üres jármű a személyszállítónak, vagy terheltnek, — személyszállító a súlyosan terheltnek, egyenlő járművek közül a lejtőről lefele jövő a felmenőnek egészen, végre egyenlő minőségűek és sík pályán egymásnak félyomszélességnyire kitérni tartoznak.

(109. §.) Szabadon hajtott állatcsoportokkal (nyájak, csordákkal, falkákkal, stb.) való találkozásnál minden járművel lépésben kell hajtani mindaddig, állatcsoportokig az állatcsoport mellett elhalad, annak tulajdonosa és hajcsárjai pedig kötelesek akár szembe jövő, akár hátuk mögött előre hajtó járműveknek megállás nélküli elhaladhatására, az útpályán elégséges utat nyitni és ennek gyors eszközzésére az állatcsoport mellett elégséges vezetőt, hajcsárt, stb. alkalmazni.

Kisebb állatcsoportokkal csak az út felelését szabad elfoglalni; egyes állatok pedig féken vagy pányván vezetendők.

(110. §.) Üres vagy terhelt járműveket az útpályán hagyni, vagy vonóállatokkal ellátottakkal az úton álldogálni nem szabad.

Azon járművekkel, melyekkel a hosszabb ideig való megállás elkerülhetetlenül szükséges, az út egyik oldalára kell állani úgy, hogy mellettük két egymással szembe jövő járműnek az útpályán közlekedhetésére kellő tér maradjon.

(112. §.) Minden járműnek éjjel és sötét időben feltűnő helyen vagy lámpával világítva kell lennie, vagy a vonó-állatok legalább egyike csengővel látandó el.

2. (113. §.) *A járművekhez hány állatot szabad utánkötni? A rakomány mily szélességben rakható?*

A járművekhez hátulról kettőnél több állatot, vagy a vonóállatok mellé szintén két állatnál többet kötni tilos, sőt (egy sorba fogott) hármassal csak egy köthető.

A járművekre a rakomány három métert meghaladó szélességben nem rakható.

(114. §.) A némely vidéken szokásban lévő (a község bejáratánál felállított u. n.) vetéskapu csak úgy engedhető meg, ha annak a kezelésére éjjelre is kirendeltetik valaki — s ez díjtalanul fogatosítottak.

(119. §.) Kö-, kavics-, föld- vagy homokbánya utak mellett csak hatóság engedéllyel és csak akkor tartható fenn, ha a közlekedést ez nem hátráltatja.

3. (121. §.) *Hol tilos ostorral cserdíteni, löni, robbanó töltényeket eldurantani?*

Községek belterületén általában, községeken kívül pedig járművek, illetőleg szabadon hajtott állatok közelében ostorral cserdíteni, löni vagy robbanó töltényeket eldurantani tilos.

4. (122. §.) *Az út mellett levő épületek útfelőli oldalán vagy úton haladó járműveken mily tárgyakat nem szabad felagatni? Mit tilos az út úrkába dobni?*

Út mellett fekvő épületeknek útfelőli oldalán, vagy az út mellett közvetlenül levő helyeken, vagy az úton haladó járműveken oly tárgyakat, melyektől az igavonó és más állatok megrémülhetnek, továbbá nyers húst állatbőröket, stb. takaró nélkül felagatni vagy szállítani nem szabad.

Az útarokba állati hullákat vagy egyéb undort, vagy ijedelmet okozó tárgyakat dobni nem szabad, azoknak eltávolításáról pedig a község előljárói gondoskodni tartoznak.

(123. §.) Höfúvás, hegyomlás, árvíz alkalmával a községek lakosai díj-talanul tartoznak minden utat a forgalomra alkalmassá tenni. Akár a hatóság ily irányú felhívásának nem engedelmessé, kihágást követ el.

125., 126. §§. Az úttestnek, az azok mellett levő árkoknak, átereszeknek, útfelevezőknek — s általában ezek minden tartozékainak akár szándékos, akár gondatlanságból történő rongálása kihágást képez.

127. §. Az úttesten, tartozékain magáncélokot szolgáló csatornákat, át-ereszeket stb. csak hatósági engedély mellett szabad építeni.

128. §. Tilos az utakon tárgyakat oly módon szállítani (pl. szálát, fátörzset kocsí után kölni stb.) vagy oly eszközökkel közlekedni (pl. a kocsí kerekéből kijálló szög, vas borona) melyek az úttestet megrongálják.

129., 131., 132. §§. Az úttestet magáncélokra elfoglalni még ideiglenesen is tiltva van. (Pl. utra követ, fát, téglát stb. lerakni.) Ha valamely gyárnak vagy telepnek az út mellett ily helyre szüksége van, erről gondoskodni kell terület biztosítás által. Állóhelyeket a községi előljáróság tartozik kijelölni. Minden kocsmáros, gyáros stb. kötelezve van, hogy egy táblát állítson kocsmája stb. elé, miszerint az úton áldogálni, etetni tiltva van.

135. §. Ha valaki egy út mellett építkezés, vagy más célból állványokat akar felállítani, vagy út mellé szántást építeni — engedélyt kell erre kérnie. Ha ezt engedély nélkül teszi, vagy a nyert engedély részleteit áthágja kihágásban válik bűnössé.

136., 137. §§. Az utak árkait azért betönni, hogy azon kocsival vagy másképpen átmenni lehessen — nem szabad. Az utak arkaiban, padkáin legeltetni, vagy azokat felturálni — kihágás.

140. §. Utakon vámot szedni csak annak szabad, akinek a hatóság — a törvény szerint — erre engedélyt adott. (Pl. az útfenntartónak.)

Kivonat az állategészségügy rendezéséről szóló 1888. évi VII. t.-c.-ből.

4. §. Ragadós betegségben (lépfene, sertésvész, száj és körömfájás stb.) szenvedő állatot az országban, vagy ország határán nem szabad hajtani, vagy szállítani. A megbetegedett állatot azonnal el kell különíteni s az esetet a hatóságnak bejelenteni.

Ragadós betegségben levő állatokkal való bánásmód.

1. (8., 9. §§.) *A marhalevél mire való s ki állítja azt ki?*

A marhalevél arra való, hogy azzal a tulajdonos az állatra vonatkozó tulajdonjogát igazolja.

A marhalevelet azon község állítja ki, amelyből a marha elhajtatik.

Ha a marhát valaki (pl. vásáron) eladja, a tulajdonjog megváltozását a hatóság a marhalevelel rávezeti.

2. (8. §.) *Milyen állatokra és mikor kell marha levelet váltani?*

Ha valaki lovat, szarvasmarhát, juhot, kecskét, sertést, szamarat, vagy öszvért elad vagy szállít — ezekre marhalevelet kell váltania.

Ha azonban az ily állatokat csak azért szállítja valaki, hogy másutt levő saját gazdaságába átvigye, vagy oda legeltetés céljából áthajtsa vagy úsztassa, marhalevél nem szükséges.

(9. §.) Csikórá, borjura, malacokra stb. szintén marhalevél kell. A marhalevél a községi előljáróság mindig tartozik igazolni, hogy a község területében, valamint tudomása szerint a szomszéd községekben sem uralkodik az illető állatfajra veszélyes ragadós betegség.

A marhalevél kisebb (fiók) állatokra szintén szükséges.

11. §. Állatvásárokon a vidéki szarvasmarhák elkülönítve a helybeliektől állítandók ki. Állatvásárra marhalevél nélkül állatot vinni tilos.

16. §. Vendégfogadók, csárdák előtti helyek vagy istállók s általában mindazon helyek, hol állatok átmenetileg vagy állandóan tartózkodnak — időnkint fertőtlenítenedők.

Vásári állattrendtartás.

3. (18. §.) *Vágómarha, vagy kereskedésre szánt szarvasmarha milyen utakon hajtható, s ez kik által ellenőrizhető?*

Vágómarha és kereskedésre szánt szarvasmarha — vasuton és hajon kívül — az ország területén csak oly utakon szállítható, illetve hajtható, melyet a hatóság e célra kijelölt.

Az ily lábon hajtott marhacapatokat a csendőrség, pénzügyőrség, nemkülönben a községi előljárók ellenőrzik és a megfelelő marhalevelek előmutatását bármikor kívánhatják.

Az ellenőrzés abban áll, hogy a csendőr a marhaleveleket előkéri, megvizsgálja, hogy az állatok azonosak-e a marhalevéiben jegyzettekkel, — a marhalevélen jelzett utírány be van e tartva, — van-e az állatok között — különösen ragadós beteg állat. Ha valami nincs rendben az állatokat fel kell tartani, elkülönített helyre terelni s a községi előljáróságot értesíteni.

Ragadós állatbetegségek, — eljárás.

(24 - 123. §§.) Hogy melyek a ragadós állatbetegségek, a törvényben (24. §.) van felsorolva. Ha ezek valamelyét a csendőr észleli, azt a községi előljáróságnak jelentse. Ha pedig ily járvány esetén a hatóság zár vagy felügyeleti szabályokat adott ki, a csendőr gondoskodjék ezek pontos betartásáról s aki ezt megszegi, azt jelentse fel.

A Honvédelmi miniszter 1888. évi 6846/XVI. sz. rendeletével elrendelte, hogy a csendőrség minden alkalommal, midőn állampolgárok élete veszélyeztetve van, vagy egy pillanatnyi veszély elhárítandó a veszett eb ellen fegyverét bárhol használni köteles.

125. §. Az állategészségügyi rendeletek áthágóit a főszolgabíróhoz kell feljelenteni.

Kivonat a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-c.-ből.

(1. §.) Mezei földbirtokát gazdaságilag mindenki szabadon használhatja. (Vadászatra, halászára azonban csak a törvény korlátai között.)

A földbirtok megváltatósága.

1. (17. §.) Kendert és lent csak hol szabad áztatni?

Kendert és lent áztatni csak a hatóság által e célra kijelölt helyeken és megállapított módozatok mellett szabad. Egyáltalán nem engedhető meg az áztatás: 1. a községek belterületén; vagy közvetlen közelében levő vizekben; 2. azon vizekben, melyek rendszeren ivásra vagy állatok itatására használtak; 3. azon vizekben, melyekben rendszeres halászat vagy haltenyésztés üzetik.

2. (18. §.) Miképen szabad legeltetni?

Legeltetni csak kellő felügyelet mellett szabad. Bekerített helyeken az állatok felvigyázó nélkül is legelhetnek.

3. (50. §.) Mire köteles a birtokos a fák rügyeinek fakadása előtt?

Minden birtokos köteles a fák rügyeinek fakadása előtt, legkésőbbben azonban március hó végéig, a belsőségeken, majorok-

ban, szőlőkben, gyümölcsösökben és kertekben lévő fáit és bokrait a kártékony hernyóktól, illetőleg hernyófészkektől és lepketojásoktól megtisztítani s az összegyűjtött hernyófészkeket és hernyótojásokat elégetni.

A később mutatkozó kártékony hernyók, valamint a cserebogarak tömeges megjelenésük alkalmával is, megfelelő módon pusztítandók.

4. (51. §.) Mikor köteles a birtokos a szerbtövist és arankát kiirtani?

Minden birtokos köteles birtoka egész területén a szerbtövist virágzása előtt, az arankát pedig megjelenése után azonnal alkalmas módon irtani.

5. (52. §.) A szerbtövist, továbbá egyéb gyomot és gázt az utak mentén, valamint az úttesteken ki tartozik kiirtani?

Az utak mentén, valamint az úttesteken a szerbtövist, gyomot és gázt az útfenntartó tartozik kiirtani; a gyümölcsfákat pedig a kártékony hernyóktól megtisztítani a gyümölcsfa-birtokos köteles.

Aki a kártékony állatokat és növényeket irtani elmulasztja, helyette az irtást — a mulasztó költségére — a községi előljáróság köteles végeztetni.

6. (57. §.) Szabad-e hasznos madarakat pusztítani, valamint azok tojásait elszedni?

A hasznos madarak pusztítása tilos. Azok fészkeinek és tojásainak elszedése, valamint a hasznos madarak és tojásainak forgalomba hozása hatósági engedély nélkül szintén tilos. Ezen tilalom a lakóházakon levő madárfészkekre nem terjed ki.

7. (59. §.) Kirepült méhrajt a tulajdonos más telken elfoghatja-e? Ha 2 nap nem kereste, kié a méhraj?

Kirepült méhrajt a tulajdonos, ha a keresést nyomban eszközli, másnak telkén, szükség esetén a községi előljáróság közbejötté mellett is, keresheti és elfoghatja, tartozik azonban a netán okozott károkat megtéríteni.

Ha a méhraj tulajdonosa raját két nap alatt nem kereste s el nem fogja, a raj annak tulajdonává válik, kinek birtokán letelepült, vagy ki azt két napon túl elfogta.

zöőr— (74., 77., 78. §§.) A községek kötelezve vannak a mezők felügyeletére egyör. — mezőőröket, a hegyközség pedig felesketett hegyőrt és pedig megfelelő számban alkalmazni.

Mezőőr vagy hegyőr gyanánt azt lehet felesketni, aki magyar állampolgár, büntett vagy nyereségvágyból eredő vétség miatt elítélve nem volt stb. Aki írni olvassni tud, előnybe helyezendő.

Az esküt a főszolgabíró veszi ki, — s erről bizonyítványt ad, — s egyidejűleg kiadja szolgálati jelvényét, melyre a magyar korona mellett a „Mezőőr” vagy „Hegyőr” felírás van.

8. (81. §.) *A felesketett mezőőr szolgálata gyakorlásában minék tekintendő? Milyen fegyverrel van ellátva?*

A felesketett mezőőr szolgálata gyakorlásában nyilvános örnek tekintetik s a törvényen alapuló mindazon jogokat élvezi, melyek a közbiztonsági közegeket megilletik. A mezőőrök rendesen forgópisztollyal vannak ellátva, melyet szolgálatban mindig magukkal vinni kötelesek.

zöőr— 83–86. §§. A mezőőr hatáskörébe tartozó felhívásának mindenki tar- gai. — tozik engedelmessé. Akit mezei lopáson tetten ér, ha az előtte ismeretlen, a községi előjárósághoz bekiserheti; de más egyént is letartóztathat, ha az neki ellenszegül, őt gyalázó szavakkal illeti, vagy jelentékeny kárt okozott. Ily menekülőt üldözöbe is vehet. Mezei kihágást elkövetett egyenektől a bünjeleket is őrizet alá veheti.

omfi, 90. §. A tilosba talált baromfi — ha behajtása nehézségekbe ütközik — tilos- megölhető. A kóbor ebeket és macskákat saját birtokán mindenki elpusztí- van, hatja. — isztí- ató.

9. (93. §.) *Ki követ el mezőrendőri kihágást gazdasági termények ellopása, magán határ- és tilalmi jelek, gazdasági termények, fák, csemeték, stbi megrongálása által?*

Mezőrendőri kihágást követ el az:

Aki gazdasági terményeket gyümölcsös kertből, szőlőből, faskolából vagy a mezőről lop, vagy aki másnak lábán levő gabonáját, takarmányát vagy fán levő gyümölcsöt jogosulatlanul leszedi, levágja vagy ellopja, amennyiben a dolog értéke 60 koronát meg nem halad, de csak akkor, ha a lopás a büntetőtörvénykönyv 336. §-a szerint — tekintet nélkül a lopott dolog értékére — büntetett nem képez, kivéve a bemászás által elkövetett lopást, mely ez esetben is csak kihágásnak minősül.

zö- (93. §.) Ugyanezen kihágásban válik bűnössé az is, aki magán határ- időri és tilalmi jeleket jogosulatlanul szándékosan megsemmisít, elvisz, megrongál, ágas más helyre átesz vagy kiás, vagy aki gazdasági terményeket, fákat és cseme- yéb téket vagy gyümölcsöt jogosulatlanul rongálja levágja, kitordeleli, legalyazza ztei. vagy kiássa, amennyiben az okozott kár a 60 koronánál nem nagyobb. Ezen esetekben az eljárás csak a károsult fél indítványára indítandó meg. Ez utolsó esetben azonban az eljárás, ha a kihágás köztereken vagy közutakon levő fákön és csemetéken követtetett el, hivatalból indítandó meg.

(94. 95. §§.) Hivatalból üldözendő és súlyosabban büntetendő mezőrendőri kihágást követ el az:

1. aki a gazdasági célra szolgáló megfigyelő eszközöket, hatósági jeleket vagy mérnöki jelvényeket jogosulatlanul rongál, megsemmisít, elvisz vagy más helyre átesz, amennyiben az okozott kár 60 koronát meg nem halad;

2. aki jogos zálogolást meghiúsítani törekszik, amennyiben cselekménye hatóság elleni erőszak büntetettét vagy jogtalan elcsapítás vétségét nem képezi;

3. aki mezei közös dülő-utat jogosulatlanul megszükit, másfelé irányít, elszánt vagy megrongál;

4. aki apaállatot, tenyész-igazolvány megszerzése nélkül másoknak tenyésztési célokra átenged, vagy aki ily állatot másnemű állatokkal együtt közös legelőre hajt;

5. aki a vetés forgóra és a legeltetésre nézve megállapított rendelkezéseket nem tartja meg;

6. aki a nem arankamentes lucerna- vagy löhere-magot termelés céljából forgalomba hoz;

7. aki a kendert vagy lent nem a hatóság által kijelölt helyen és megállapított módozatok mellett áztat;

8. aki állatokat felügyelet nélkül legeltet;

9. aki a hasznos madarakat pusztítja, azok fészkeit tojásait elszedi, stb.

(102., 103. §§.) A mezőrendőri kihágást elkövetőt — ha a kár 40 kor. értéket meg nem halad, a községi előjárósághoz — különben pedig a főszolgabíróhoz kell feljelenteni.

Kivonat a munkaadók és mezőgazdasági munkások közötti jogviszony szabályozásáról szóló 1898. évi II. t.-c.-ből.

1., 2–37. §§. Mindenki, aki nem cseléd minőségben gazdasági munka teljesítésére szerződik, munkás igazolvánnyal kell bírnia, melyet a községi előjáróság állít ki. Ha ily munkások a munka helyén igazolatlanul meg nem jelennek, vagy onnan jogtalanul eltávoznak, ezeket a főszolgabíró felhívására a munka helyére a csendőrség elővezetni tartozik.

Munkás-igazolvány.

Kivonat a kivándorlásról szóló 1909. évi II. t.-c.-ből.

(1. §.) Aki tartós kereset céljából külföldre távozik, kivándorlónak nevezük. Aki tehát csak szórakozás, üzlet stb. végett megy külföldre, az nem kivándorló.

Kivándorló.

1. (2. §.) *Kiknek nem szabad kivándorolni?*

Nem szabad kivándorolni azoknak:

1. akik kiskorúak, ha a kivándorlásba azok törvényes képviselője (anya, gyám) bele nem egyezik. Kiskorú nők és 16 éven

alóli férfiak ezenkívül még beigazolni tartoznak azt is, hogy rendeltetési helyükig megbízható felnőtt személyek kíséretében utaznak,

2. 17 éven alóli férfiszemélyek, mert védkötelezettség alatt állanak. Ezek kivándorlását csak a minister engedheti meg,

3. azok, aki kiskorú, vagy keresetképtelen személyeket gondoskodás nélkül hagynának hátra.

Kivándorlási szállító. (6., 14., 19., 37. §§.) Kivándorlók szállításával csak az foglalkozhat, aki erre a belügyministertől engedélyt nyert. Sem ezeknek, sem másnak nem szabad a kivándorlásra csábítani, sőt a kivándorlással kapcsolatosan csak a menetirányra, az ut alatti elszállásolásra szabad tájékoztatót, hirdetményt közzétenni.

Illetékes hatóság. (49. §.) A kivándorlással kapcsolatos kihágásokat a főszolgabíróhoz, — sajtó útján elkövetett kivándorlási kihágást, — vétséget vagy büntetést pedig a törvényszékhez kell feljelenteni.

Kivonat az útlevelügyről szóló 1903. évi VI. t.-c.-ből.

Útlevel szükség. (1—6. 12. §§.) Magyarország területén való utazáshoz, valamint az államhatár átlépéséhez útlevel rendszerint nem szükséges, de ha mozgalmas, haborús idők vannak, az útlevelkényszer az állam életbeléptetheti.

Útlevel — különösen külföldi utazásoknál — mégis azért célszerű, hogy az utas magát ezzel igazolhassa. Ennek kiállítását (melyet megyékben az alispán végez) meg lehet tagadni, ha a kérelmező még védkötelezettség alatt áll, vagy ellene bünvádi eljárás van folyamatban. A kiadott útlevel 1 évig érvényes.

Kivonat a Házalási Szabályzatból.

1. Kinek adható házalási engedély?

Házalási engedély csak olyan egyénnek adható, aki életkorának 30-ik évét már betöltötte, nyereségvágyból származó bűncselekményért büntetve nem volt és undorító vagy ragályos betegségben nem szenved.

2. A házalási engedély másnak átengedhető-e?

A házalási engedély csak azon személyre nézve érvényes, kinek a nevére ki lett állítva; a házalási okmány másnak sem át nem engedhető, sem más személyre ki nem terjeszhető.

3. Engedély mellett is — csak mikor gyakorolható a házalás?

A házaló kereskedés — a kapott engedély mellett is — csak akkor gyakorolható, ha a házaló azon városban vagy községben, melyben házalni akar, házalási okmányát a rendőrkapitányság, illetve községi előljárósággal láttamoztatta.

4. Mely ország területére érvényes a házalási engedély?

A házalási engedély csupán azon ország területére érvényes, amelyben az kiadott.

5. Ha a házaló más országba lép, hol s mely esetben házalhat?

Ha a házaló más országba lép, 10 napon belül jelentkezni köteles; a házalási engedély csak azon helységekre nézve érvényes, melyekre nézve a házalási okmánya az ottani hatóság által láttamoztatott. Ausztriából érkező házaló vármegyékben a vármegye alispánjánál, törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitánynál tartozik e jelentkezést teljesíteni.

6. Mily árukkal szabad házalni?

Házalni csak oly árukkal szabad, amelyek az osztrák-magyar monarchia területéről származnak; ez az árukon levő árubélyeggel, valamint a vételi kimutatással igazoltatik.

7. Mily árukkal nem szabad házalni?

A következő árukkal még ha azok az osztrák-magyar monarchia területéről származnak is, házalni nem szabad:

1. szesz, fűszerárúk és lepárolt olajok;
2. italul szolgáló minden folyadék;
3. cukor, cukorművek és árúk, csokoládé, mézeskalács, mindennemű csemege;
4. kenőcsök, tapaszok s általában emberek és állatok részére való gyógyszer;
5. minden méreg;
6. higany-, ólom-készítmények;
7. minden durranó és robbanó anyag;

8. drágakövek, arany és ezüst; úgy új, mint régi, feldolgozott, vert vagy veretlen állapotban ércben vagy kiolvasztva; bármínemű fémből való váltó pénzek;

9. egyházi ékszerek és díszítmények;

10. katonai egyenruhák és mindennemű fegyver;

11. sorsjegyek, irodalmi és művészeti művek, u. m.: könyvek, naptárak, képek, szobrok és végre

12. egyedárusági cikkek: dohány, só, lőpor, szesz és bélyeg, stb.

8. Milyen árumennyiséggel tilos a házalás?

Oly árumennyiséggel tilos a házalás, melynek továbbvitelére szekérfogat vagy teherhordó állat kívántatik.

9. Mennyi időre állíttatik ki a házalási engedély?

A házalási engedély egy év tartamára állíttatik ki, s ha az letelt és ha a házaló-kereskedés továbbüzése szándékoltatik, úgy azt ismét érvényesíttetni kell.

10. Házalási kihágást ki követ el?

Házalási kihágást követ el:

1. minden külföldi, ha házal, továbbá azon belföldi, ki házalási engedély nélkül, lejárt, érvénytelen vagy más nevére szóló engedéllyel házal;

2. aki oly árukkal házal, melyeknek az osztrák-magyar monarchia területéről való származását igazolni nem tudja;

3. aki tiltott árukkal házal;

4. aki házalási okmányát másnak átengedi;

5. aki más országban, mint amelyre házalási okmánya kiállítatott — házal;

6. aki valamely városban vagy községben, mielőtt jelentkezett volna — házal;

7. aki a házalásnál segédet, szekeret, vagy teherhordó állatot használ anélkül, hogy erre világosan feljogosítva lenne.

Kivonat a külföldieknek a magyar korona országai területén való lakhatásáról szóló 1903. évi V. t.-c.-ből.

(1—10. §§.) Bárha külföldi a magyar korona országainak bármelyikén tartózkodhat, mégis az, aki szállást ad, a külföldit tartozik a községi előjárásnál bejelenteni. Ha pedig a külföldi itt megtelepedni akar, e szándékát 15 nap alatt tartozik bejelenteni, amikor személyazonossága igazolása mellett ki kell mutatnia, hogy magát és családját képes fenntartani.

Aki ezt kimutatni nem tudja, az a hatóság által kiutasítható.

Külföldi köteleiségei.

Kivonat a gépjárművekről szóló 1910. évi 57000 sz. belügyministeri rendeletről.

Gépjármű alatt a közutakon smpálya nélkül közlekedő gépeket (automobilokat) értjük. Ilyennel közlekedni csak akkor szabad, ha annak forgalmi engedélye és rendszáma van. Gépjárművet csak az vezethet, aki ebből vizsgát tett. Ha köd vagy sötétség áll be a járművön elői két, hátul egy lámpát kell alkalmazni. Ezen kívül alkalmas kürtöt is kell a gépre szerelni — de sivító fülsértő készüléket városban csak a tűzoltók, mentők, rendőrök gépeire szabad alkalmazni.

Gépjármű fogalma, közlekedési szabályai.

A menetbességet lassítani kell útkeresztezéseknél, egyik utcából a másikba kanyarodásnál, csordákkal való találkozásnál stb.

Ha a csendőr a jármű vezetőjét megállásra inti, az azt foganatosítani tartozik, s kívánatra forgalmi engedélyét és vezetői igazolványát is köteles elomtatni.

A gépen levő számból és betűjelből bármelyik gépről meg lehet tudni, kinek a tulajdonát képezi.

Általános szolgálati határozványok

a m. kir. csendőrség számára című szolgálati könyv
kivonata.

Bevezetés.

1. (1. p.) Általában milyen egyén legyen a csendőr?

A csendőr általában kiváló egyén legyen, hogy állása köteleinek és fontos hivatásának minden körülmények között megfelelhessen, miért is *értelmesség* s ebből folyó *tapintat*, *erkölcsösség*, *rendszeretet*, *férfias komolyság*, *erély*, *igazságszeretet* és *törvénytisztelet*, végül rendíthetetlen *megvesztegethellenesség* azon *sarkalatos* tulajdonságok, melyek nélkül jó csendőr nem is képzelhető.

Az előnyös — megbecsülését és tiszteletét; ez szolgálatát is könnyíteni fogja. Fennhéjzás, henccegés, gorombaság, erőszakoskodásra való hajlam értelmiség hiányra mutatnak; ily hátrányos tulajdonságokkal bíró egyén a szolgálatot helyesen nem láthatja el és a testületben sem maradhat meg.

2. (11. p.) Zseborára és pecsétnyomóra van-e szüksége a csendőrnek?

Minden altisztnek és csendőrnek 1 zseborára és pecsétnyomóra, illetve pecsétnyomó gyűrűre szüksége van. Elvárható, hogy ezekkel magát ellássa és azokat szolgálatba mindig magával vigye.

3. (12. p.) Szabad-e feleslegesen kijárni a foglalkozás ideje alatt?

Foglalkozás ideje alatt a laktanyából való minden felesleges kijárás tilos.

4. (13. p.) Takarékosagra szüksége van-e a csendőrnek? Ennek hiánya mire mutat?

Minden csendőr köteles pénzével takarékoskodni. Minden két éven felül szolgáló csendőrnek már megtakarított pénzének is kell lenni, melyet legcélszerűbb a postatakarékpénztárba elhelyezni.

Ha valamely két éven felül szolgáló csendőrnek megtakarított pénze nincsen — úgy az rosszul gazdálkodik. Az ilyen csendőr csakhamar adósságba keveredik, s előbb-utóbb tönkremegy.

I. FEJEZET.

A csendőr személyes magatartása.

5. (1. p.) Milyen legyen a csendőr magatartása?

A csendőrnek magatartása minden irányban és minden viszonyok között komoly és katonás legyen.

6. (2. p.) Ha a csendőr szolgálaton kívül megjelen, hogyan viselkedjék?

Ha a csendőr szolgálaton kívül valahol megjelen ép úgy tekintse magát, mint más tisztességes ember; nincsen tehát arra feljogosítva, hogy bárki irányában henccegjen vagy parancsoló, sértő modort tanúsítson, esetleg erőszakoskodást alkalmazzon, hanem mindenki irányában előzőkenyen, tisztességesen és önértzetesen viselkedjék.

7. (3. p.) Szabad-e a csendőrnek fecsegőnek, közlékenynek lennie? Tréfáló beszédet folytathat-e?

A bőbeszéd, az üres fecsegés nem egyezik meg a katoná, de még kevésbé a csendőr állásával: „keveset beszélni, sokat tenni” legyen jelszava minden csendőrnek.

A csendőr ne legyen ennek folytán közlékeny, hanem minden szavát, nyilatkozatát eleve jól fontolja meg s a közönséggel, jelesen idegenekkel szemben legyen tartózkodó; tréfáló, helytelen, gondatlan beszédet pedig egyáltalán ne folytasson.

8. (3. p.) *A csendőr jelentése min alapuljon és feljelen-
tésekben mi emelendő ki?*

A csendőr jelentése — akár előljárójának, akár a hatóságnak teszi azt — az igazságon alapuljon. A feljelentésében mindig kiemelendő, hogy abból mit látott vagy hallott önmaga és mit tudott meg mások elmondásából.

9. (4.) *Szabad-e a csendőrnek politikai vitákba vagy
szolgálati ügyeknek megbeszélésébe bocsátkozni?*

Politikai vitákba vagy szolgálati vagy ezt érintő ügyeknek, különösen avatatlank előtt megbeszélésébe bocsátkozni, valamint bajtársiatlan nyilatkozatokkal a jó egyetértést zavarni, tilos.

10. (5. p.) *Előljárók kérdéseire miként kell felelni? Ha
rendreutasítatnék, mit tegyen a csendőr?*

Az előljárók kérdéseire katonás rövidséggel és értelmesen kell felelni. Ha előljárói a csendőrt rendreutasítanak, úgy ne mentegetődzék, hanem a vett kifogásokat jövőre nézve irányadókul vegye.

11. (6. p.) *Szórakozás céljából milyen helyiségeket ke-
reshet fel a csendőr? Miképen viselkedjék? Adható-e mul-
tás céljából kimaradási engedély?*

Kávéházak és korcsmák látogatása esetén csak tisztességes ily helyiségeket keressen fel a csendőr s itt is csak jó társaságban forogjon és illedelmes magaviseletet tanusítson.

Alsóbb rendű ily helyiségek látogatása, miután a csendőr az ott megjelenő népség minden sértegetésének esetleg megtámadásának is ki van téve, mellőzendő.

Tisztességes helyeken is sokáig tartózkodni, esetleg egész éjen át vesztegelni vagy épen zajosan mulatni, a csendőr állásával össze nem fér.

Korcsmában való mulatás céljából — kivéve tisztességes nyilvános táncvigalmakat, színházi előadásokat, zene- és dalestélyeket vagy egyéb hasonló szórakozásokat — kimaradási engedély megadásának nincs helye.

12. (7. p.) *Kötelező-e a korcsmai záróra betartása a
csendőr legénységre is?*

A korcsmai záróra betartása a csendőr legénységre is éppen úgy kötelező, mint bármely más polgári egyénre. A záróra betartására figyelmeztető községi közzeggel kikötni tilos.

13. (8. p.) *Csőselék-néppel szabad-e nyilvánosan mu-
tatkozni?*

Csőselék-néppel vagy korhely egyénnel bárhol nyilvánosan megjelenni tilos. Általában az ily egyénnel való minden érintkezés a csendőr állásának méltóságát sérti, ez tehát nem türendő.

14. (9. p.) *Utcán dohányzáshoz mit használhat a
csendőr; sétáláskor pálcát, korbácsot használhat-e?*

Sétálás alkalmával a csendőr dohányzáshoz kizárólag csak szivart vagy cigarettát használ, s általában korbáccsal, vagy pálcával járni tilos.

15. (10. p.) *Sétálás alkalmával is szem előtt tartandó-e
a szolgálat érdeke?*

Közönséges sétálás alkalmával is mindig a szolgálat érdeke tartandó szem előtt és éber figyelemmel kísérendő ekkor is minden előforduló esemény vagy gyanus jelenség s minden ez irányban tett észleletről — a tárgy fontosságához képest a sétának esetleg azonnali megszüntetésével — az őrsparancsnoknak jelentés teendő.

II. FEJEZET.

Egészségápolás.

A csendőr megbetegedését őrsparancsnokának jelentse. Kisebb baj esetén, ha előljárói azt megengedik, az őrsön gyógykezelteheti magát, de ilyenkor az összes gyógykezelési költségeket sajátjából tartozik fedezni. Ha erre nem hajlandó, vagy a beteg természete ezt megkívánja, — így nem betegségeknel mindig, — a csendőrt kórházba küldik. Ilyenkor a csendőr zsoldját levonják.

Szolgálatban történt megsérülése esetén a csendőr minden illetékét megkapja és a kincstár fizeti gyógykezelési költségeit.

Eljárás megbetegedés esetén.

III. FEJEZET.

Ruházat.

16. (1. p.) *A csendőr köteles-e ruházatát rendben tar-
tani?*

Köteles ruházatát tisztán, jókarban és rendben tartani. Pecsét, zsírfolt vagy egyébként talált szenny esetén a mulasztó csendőr felelősségre vonatik.

Tisztító- (13.) A tisztításhoz minden örsön közös használatra, jó házi szappan és szerek be-tiszta szesz tartandó készletben és pedig olyan helyen, hogy mindenki könny-szerzése. nyen hozzá férhessen.

17. (2. p.) *A csizmákat hogyan kell gondozni?*

A csizmak fejbőrét vaselin-zsiradékkal nyáron hetenként egyszerűen, télen pedig a szükséghez képest akként kell bekenni, hogy mindég puhák legyenek s így a csendőr lábát ne sérthessék.

18. (3. p.) *Milyen állapotban legyen a csendőr ruházata?*

A csendőr ruházatának — legyen ő akár szolgálatban, akár otthon a laktanyában, vagy szabadságon, stbi — mindig kifogástalan tiszta, jó állapotban kell lennie.

19. (4. p.) *Mi legyen minden ruhadarabra felírva?*

Minden egyes ruhadarabon a tulajdonos neve felírva legyen. A fehérnemű megfelelő jelzéssel látandó el,

A zubbonyokra a név nem lévén ily módon rá írható, az a zubbony 3. és 4. gombja közötti távolság hosszának megfelelő és 2 cm. szélességű fehér vászondarabra írható vagy nyomandó s az említett gombok között a bélésvászatra varrandó.

20. (5. p.) *Fesléssel, szakadással mi a teendő?*

A ruházaton észlelt minden legkisebb feslés vagy szakadás azonnal kijavítandó, mert ruhát nem teljes jó állapotban viselni, szekrényben vagy bárhol is elhelyezni tilos.

21. (7. p.) *Miből áll, s hol őrzendő a csendőr dísz ruházata?*

A csendőr díszöltözete áll:

- 1 darab dolmány,
- 1 „ kalap,
- 1 „ posztó-nadrág,
- 1 pár keztyű,
- 1 darab nyakra való,
- 1 „ jelsipzsinór,
- 1 „ kardbojtból és lovasoknál 1 pár talpalóból.

E díszöltözet az örs díszruhaládájában — megfelelően nagy, zöld vászontartóba gyűrődésmentesen becsomagolva — őrzendő meg. A kalapok, csomagolás nélkül, a ruhák fölé helyezendők.

22. (7. p.) *A díszöltözetet a csendőr mikor használhatja?*

A díszöltözetet a csendőr csakis díszben való kivonulásakor, egyéb ünnepélyes alkalmakkor használhatja; ünnep- és vasárnapokon csak akkor, ha rendes kimenő ruhája a csendőrnek nem lenne.

23. (10. p.) *Ruházat tekintetében minő kedvezmények illetik meg a csendőrt?*

Meg van engedve, hogy — szolgálaton kívül — finomabb anyagból készült, teljesen szabályszerű, magánegyenruhát hordhasson, továbbá, hogy magán- (extra) sapkát, celulooid-csillagot, s a laktanyába — belszolgálatot teljesítők kivételével — zsávolny zubbonyt, végül zsávolynadrágot bel- és helyi szolgálatban is viselhessen.

Selyemcsillag viselése tilos.

24. (14.) *Milyen legyen a csendőr tollbokrétája?*

A csendőr tollbokrétája lapos iv alakjában legyen kötve és úgy illesztendő a kalapra, hogy a tollbokréta legmagasabb része 6–10 cm-re emelkedjék a kalap teteje fölé, míg annak vége a kalapkarimán alul ne érjen.

(16., 17., 19.) Ruhát vagy egyéb tárgyat csak az erre meghatározott helyen szabad tartani. Ruházat elhelyezése.

Állóruhafogason a ruha csak eddig tartható, ameddig az takarítás vagy szárítás végett szükséges.

A szennyes ruha, egy erre a célra szolgáló közös ládában tartandó. A lábon nem levő lábbelik kamrában, vagy üres szobában tartandók.

25. (20. p.) *Óralánc mikénti viselése tilos?*

Az óraláncot, ehhez való függeléket, gummi vagy egyéb zsinórt a ruhán vagy ez alól kilátszóan viselni tilos.

26. (21. p.) *A kincstári ruházatot eladni vagy elcserélni szabad-e?*

A kincstári ruházathoz bármit is és bárkinek adni, eladni vagy bárkivel elcserélni szigorúan tilos; ép úgy tilos a csendőrnek a

testületből fogyatékbá jött egyénéktől kincstári ruházati és felszerelési cikkeket vásárolni.

IV. FEJEZET

Fegyverzet, felszerelés.

27. (1. p.) *Felelős-e a csendőr fegyverzetéért?*

A csendőr összes fegyverzete épsége és jókarban tartásáért személyesen — esetleg fenyítés terhe alatt — felelős, sőt estenként kártérítéssel tartozik.

28. (2., 3. p.) *Tilos-e a fegyverrel való játszás, lövöldözés?*

A fegyverrel való minden játszás, pajkoskodás, annak — különösen töltött állapotban való — mutogatása, továbbá minden nem szolgálati eljárás által igazolt lövöldözés, fenyítés terhe alatt tilos.

29. (4. p.) *Szabad-e a fegyvercsőtorkolatát beduga-szolni?*

A fegyvercsőtorkolatát akár szolgálatban, akár a laktanyában vagy bármikor is, soha semmi szín s ürügy alatt sem szabad beduga-szolni, vagy betömni.

30. (5. p.) *Mikor tartatik az őrsön fegyver-, ruha- és szerelék vizsga?*

Az őrsön minden szombaton részletes fegyver-, ruha- és szerelék vizsga tartatik.

V. FEJEZET

Oktatás és kiképzés.

A csendőr (2., 3., 4. és 5. p.) A csendőrnél a tudatlanság ép oly nagy baj, mint ismeret- az erkölcstelenség, mert a tudatlan csendőr nem tud kötelességeinek eleget köre- tenni.

A csendőrnek ismernie kell a polgári életben érvényes, a közbiztonság-, a csend- és rend fenntartására vonatkozó törvényeket és rendeleteket; mert ezeket köteles betartani s az ellenök vétőkkel szemben eljárni.

E szolgálatában azonban nem járhat el kénye-kedve szerint, hanem minden lépését és cselekvését, jogait ép úgy mint kötelességeit a szolgálati utasítások írják elő. Ezeket tehát nemcsak elméletileg kell ismernie, hanem a gyakorlatban is helyesen kell tudnia alkalmazni.

Ha a csendőr ezen ismeretekkel nem rendelkezik, szolgálatát helyesen el nem láthatja, törvény- és szabályellenességeket fog elkövetni és büntetésbe jut.

Minden csendőrnek tehát nemcsak becsületbeli kötelessége, hanem érdeke is, magát szakadatlanul képezni és ismereteti bővíteni.

VII. FEJEZET

Szolgálat és annak kezelése.

(9. p.) Rendkívüli események, zavarok, bűntények előfordultával a helyszínerre való gyors odajutás, vagy az üldözés gyors fogamatba vétele céljából, a csendőrség vasutat, gőzhajót vagy előfogatot is használhat.

Minden ily segédeszköz használatáról azonban — a szolgálat befejeztével — az őrsparancsnokságnak jelentés teendő.

(14. p.) Szolgálateljesítés közben a csendőr, ha szükséges lesállást is tart. Lesállásnak célja: megfigyelés, rajtaérés, ellenőrzés. Lesállásokat úgy éjjel, mint nappal lehet tartani, különösen ajánlatos ezek tartása büntettes-, gyanus- és rendőri felügyelet alatt levő egyének lakásai, továbbá lebujok közelében, nem különben csempészutak, tanyák mellett s más alkalmas helyen. Lesálláson csendesen kell viselkedni, mindenre kell figyelni; beszélgetni, dohányozni nem szabad. Lesállás.

(16. p.) Minden járőr a szolgálati kivezenlyésnél őrzárati lapot kap mely a szolgálati meghagyást tartalmazza. Ezt az őrzárati lapot a járőrvezető viszi magával és a tereplárgyakon az odaérkezés és az onnan való elindulás idejét abba pontosan bejegyzi. Őrzárati lap.

(24. és 30 p.) A szolgálat sikeresebb végzéséhez a csendőrnek szüksége van olyan emberekre akik közbiztonsági és egyéb ügyekben neki bizalmasan felvilágosításokat adnak. Ezeket besugóknak nevezzük. Minden csendőr igyekezzék magának besugót szerezni. Ennek kilétét titokban kell tartani. Besugó.

(31. p.) A két felből álló járőr tagjainak egymástól rendszerint nem szabad elválni. Kivételesen csak akkor válhatnak el, ha a szolgálat miatt egyiknek vagy segítségért kell mennie, vagy hirt kell adni, például: hidleszakadásnál, vasúti balesetnél, stbi. Járőrök elvállása.

31. (42. p.) *Részeg egyénekkel szemben csak mikor szabad fellépni?*

Részeg egyénekkel szemben, ha egyébként büntettet vagy vétséget nem követtek el, csak akkor szabad szolgálatilag fellépni, ha a fellépés mellőzése által nagyobb botrány, veszély vagy érzékeny kár állhatna be, miért is ilyen egyénekkel — szükség nélkül

— tárgyalásokba vagy szóvitába bocsátkozni tilos. Ilyen egyénekre a csendőr csak közvetve rokonaik, barátai vagy polgártársaik által igyekeznek hatni, hogy oly helyre vezettessenek, ahol közbotrányt vagy veszélyt nem idézhetnek elő.

32. (43. p.) *Gorombáskodás, erőszakoskodás által mi- nek teszi ki magát a csendőr?*

Bárki irányában is bármi célból gorombáskodni, valakit ütni, verni, lökdödni szigorúan tilos; a csendőr ily erőszakoskodás által szigoru felelősségre vonatásnak, sőt a körülményekhez képest hadi-törvénytörési eljárásnak teszi ki magát.

33. (49. p.) *Mikor alkalmazandók a „törvény nevében“ szavak?*

A „törvény nevében“ szavak csak nagyobb fontossággal bíró, vagy veszéllyel járó esetekben alkalmazandók, nehogy a gyakori hangoztatás által hatóértéküket veszítsék, esetleg csöcselék, vagy gyermekek által gúnyolódásul használtassanak.

VIII. FEJEZET.

Vasúti felügyelet.

A vasút-ügyeletés lenseg és veszélyt vagy kárt okozható cselekmény megakadályoztassék. A vasút-ügyeletés vasúti rendhez mindenki alkalmazkodjék. Evégből a vonatok érkezése és indulása idején tartózkodjék a pályaudvaron.

A vasút-ügyeletés valónál, továbbá minisztereknél és államtitkároknál magát jelenteni, illetve bejelentkezéseit mutatni tartozik.

XVII. FEJEZET.

Jelentkezések és bemutatások.

34. (1., 2. p.) *Mikor kötelező a díszben való megjelenés?*

A csendőr legénységre nézve a díszben való megjelenés a következő alkalmakkor kötelező:

1. ha Ő Felsége a király, a királyi ház valamely tagja, idegen uralkodó vagy ezek valamely családtagja, a honvédség főparancsnoka vagy ennek adlátusa (helyettese) érkeznek az őrsállomásra;

2. ha az őrsállomásra bármely miniszter, vagy államtitkár hivatalból vagy, valamely előljáró szemlevizsgára érkezik;

3. végül Szent István király napján és Ő Felsége a király születése napján, mely napokon különben az isten-tiszteleten is résztvesz.

Különleges határozványok a m. kir. lovas csendőrök számára című (Cs. 6.) szolgálati könyv kivonata.

Nyergelés, málházás, lótáp és kantározás.

(17. p.) A patkós táskában elviendő: nyáron egy mellő és egy hátsó A patkós- patára pontosan igazított tartalékpátkó, 24 darab bezsirozott patkószeg, pata- táska- tisztítófa, télen pedig ezekhez jön még 8 tompa és 8 eles csavartámszeg a málhá- csavarkulcszal együtt, vászonzacskóba téve és lehetőleg laposan fektetve. zása.

A patkók vászonrongyba tekerendők, a patkószegek pedig kis szalma- tekercsbe szurandók.

(18., 19. p.) Rendes körülmények között a járőr csak egy napi lótápot A lótáp- vizsgával. pótlása

Ha előre nem látott okoknál fogva a járőrnek a nagával vitt lótápjá elfogyott, úgy a lótáp a községtől vagy annak közbenjárásával magánosoktól szabályszerűen kiállított nyugta alapján veendő fel; mely nyugta azután az őrsparancsnokságnak átadandó. latban.

(25., 26., 27. p.) A nyergelésnél legelőször is a ló hátát szörmentében A nyer- tisztán le kell törölni, s azután a négyrét összehajtott pokrócot a ló marjától gelés. hátrafelé akként a ló hátára húzni, hogy a pokróc első vége a ló marjára. közepe pedig a ló hátgerincére jusson. Ezután a nyereglapok, (nyeregtalp) első végén a ló lapockái mögé fektetendők, a pokróc elől és hátul az ágasok közé emelendő, hogy a lónak hátgerincét a levegő érinthesse és a nyereg megcsatlása után a pokróc ne feszüljön, mert máskülönben a ló mozgásánál szerfölötti surlódás idéztetnék elő, mi által a ló hátán gyulladások, vagyis nyeregnyomások keletkezhetnek. A lópokróc eme felhúzása az ágasok közé, főleg a meleg évszakban, a legnagyobb fontossággal bír.

Az alsó hevedernek oly hosszúnak kell lenni, hogy csattjai a nyeregtalp alól kiálló pokrócra jussanak, a ló testét azonban soha se érintsék. Az alsó hevedert szerfelett meghúzni nem szabad.

A felső hevedert soha sem szabad az alsó hevedernél jobban vagy épen akként meghúzni, hogy az utóbbi ráncokat kapjon; mert ez mindenesetre nyereg- vagy heveder nyomást okozna.

Helyes kantározás nélkül a lovat nem lehet a karatunkhoz képest lova- Akantáro- zás. zni.

(29., 32., 35. p.) A feszítő-zabla rúdjának (szájvasnak) úgy kell a ló szájában feküdni, hogy az az állgödörrel egy vonalban legyen és a ló agyarárt ne érje.

A csikó-zabla a csikófék-pofaszíjakra oly magasan csatoltatik, hogy a ló szája szélét érje, de feltétel ne húzza.

Az álladzóláncnak az állgödörben laposan kell feküdnie s azt akként kell beakasztani, hogy ha a kantárszárak micsenek meghúzva, alája két ujját könnyen be lehessen dugni.

A lovak gondozása és ápolása.

A lőtápmennyiség és minősége. (39., 40., 41. p.) A napi lőtáp 4200 gr. zab, 3400 gr. széna és alom- szalmából áll, mely okt. 1.—márc. végéig 2800 gr., apr. 1.—szept. végéig 2000 gr.

A jó zab száraz, tiszta, dohosszag nélküli legyen; poros és idegen maggal vegyített zab a szállítónak visszaütandó. A szénának egészséges, száraz, iszapnélküli, jószagu, por- és dohnelkülinek kell lennie.

A lovak megkötése. (51 p.) A lovat, hogy bármikor kényelmesen lefekhessék, elegendő hosszúra kell megkötni. E végre a vaskarikán keresztül húzandó kötőfékszár végére 80 cm. átmérőjű fagyolyó kötendő, mely azonban se éles szögű, se igen nehéz ne legyen, mert különben annak a ló első lábaihoz való ütődése által könnyen sérülés okoztatnék. A rövidre kötés tilos, mert ezáltal a legerősebb ló is hamar tönkretétetik.

A jártatás. (60. p.) Ha a ló nagyon megizzadva érkezik haza, akkor meleg és csendes időben: megereszett hevederrel és kivetett álladzóláncsal a szabadban addig vezetgetendő, míg teljesen le nem hűlt; ellenben rossz időben azonnal az istállóba vezetendő, lenyergelendő, szalmával teljesen szárazra dörzsölendő s azután tisztára kefelendő.

A nyereg- és heveder-nyomás gyógyítása. (64. p.) A nyereg- és heveder-nyomásnál 36 órán át szakadatlanul — tehát éjjel és nappal — négyrét, vagy többször összehajtott, hideg vízzel nedvesített vászondarabbal való borogatások vagy ecetes hideg vízzel meglocsoltt friss gyepszeletek alkalmazandók. A vászondarab, valamint a friss gyepszelet, melynek mindig hidegnek és nedvesnek kell lennie, a felső hevederrel erősítetik a nyereg-, illetőleg heveder-nyomásra. Ha a daganat a legszorgalmasabb borogatások dacára sem múlik el 36 óra alatt, akkor a ló azonnal állatorvosilag gyógykezelendő.

A ló-elhullás bejelentése. (66. p.) Ha az őrsön egy ló elhullott, az eset azonnal a szakaszparancsnokságnak táviratilag jelentendő. A hulla egyelőre az istállóból egy fedett helyre viendő, hol mindaddig marad, míg a szakaszparancsnok meg nem érkezik.

Szolgálat.

A menet- és portyázás. (102., 111. p.) A lovas-járőr menetüteme rendes viszonyok között mindig a lépés.

A lovas csendőrnek szolgálata teljesítésénél elvül szolgáljon, hogy minden terepet, melyet a gyalogszendőr át bír kutatni, azt leportyázní ő is képes legyen. Ha lováról leszállni és azt másra bízni kénytelen, azt csak ismert és megbízható egyénekre szabad bízni.

A járőr alakja és elővigyázata. (114. p., 1., 2. és 3. alp.) A járőr mindkét lovasa egy vonalban, egymás mellett halad, akadályok esetén egyik a másik után lovagol, mindkét esetben azonban oly távolságnyra egymástól, hogy halk hangon beszélve, értekezhesse nek és hogy esetleg kardjuk használatában egymást ne gátolják;

hogy tehát eme két követelménynek megfelelhessen: 2 lépésnyi távközökkel lovagol, egymás mellett, a járőr két lovasa.

Portyázás lóháton rendszerint kivont karddal történik; ha azonban a járőr községek, házcsoportokat nem érint, nagyobb számu néppel nem találkozik és löképen, ha a közbiztonsági viszonyok nagyobb elővigyázatot nem követelnek — a kard elrejtethető; magától értetődik azonban, hogy ily helyzetben bárkinek a megállítása, illetve igazolásra való felszólítása tilos, miért is ezt megelőzőleg a helyzethez viszonyított fegyver megragadandó.

Veszélyes viszonyok között és olyan helyeken, ahol az elővigyázat fokozatos mérvben szükséges — továbbá veszélyes foglyok kísérésekor vagy üldözések alkalmával, a lovas járőr megragadott forgó-(ismétlő)-pisztollyal teljesíti szolgálatait.

(114. p. 4. alp.) Községek leportyázása mindég gyalog történjek. E célból a járőr a lovakat a község házában, vagy bírónál, vagy e célra biztosított istállóba beállítja, lekantározza, kötőfékszíjjal megkötí és a hevedert megereszti. Ennek bevégeztével a csendőrök a karabélyt megragadják, a szuronyt felhúzzák és a fegyvert a gyalogszendőr számára előírt hordmód szerint vállra véve, a községet gyalog leportyázzák. A portyázás bevégeztével magukat ismét az előbbeni állapotban helyezik. Ily alkalommal a lovascendőr töltött forgó-(ismétlő)-pisztolyát mindig magával viszi, minél fogva annak ügy megtöltése, mint kiürítése, a tárkarabélyhoz előírt módon és időben történik.

(114. p. 5. alp.) Puszták, nagyobb tanyak, szállások, stb. átvizsgálásánál a lovas-járőr, feltéve, hogy annak tulajdonosában vagy gazdatisztjében teljesen megbízhatik, éppen úgy jár el, mint valamely község leportyázása alkalmával és a lovakat a tanyának egy tiszta istállójába állítva, azokat egy megbízható egyén felügyelete alá helyezi.

Ha azonban e puszták lakói előtte teljesen ismeretlenek; vagy a környéken gyakrabban fordultak elő közbiztonsági zavarok, vagy éppen rablók, gonosztevők és egyéb közártalmuak otléte feltételezhető, akkor a járőr lovaft vagy már a legközelebbi megbízható pusztán visszahagyva, ezen helyiséget gyalog portyázza le, vagy pedig, ha ez már nem volna lehetséges, akkor a jelzett gyanús pusztát, csárdát, tanyát, stb. a legnagyobb elővigyázattal megközelíti, a lovakat fedezett helyre állítja, megnyűgözi, lehetőleg még egy tárgyhöz köti s azután mint gyalog járőr folytatja működését.

(114. p. 6. alp.) A lovascendőr az erdőt is lóháton portyázza át. Gyalog csak azon esetben, ha annak sűrű alfája, vagy szakadékos terepe az alapos átkutatást lóháton lehetetlenné tenné vagy biztos tudomás szerint ott fegyveres csavargók, vagy rablók tanyáznak.

(114. p. 7., 8., 9. alp.) Ha a két tagból álló lovas járőr gyanús egyént megállít a másodcendőr kivont karddal, vagy megragadott pisztollyal a meg-szólított oldalról féken tartja, a járőrvezető pedig annak igazolványait átvizsgálja. A járőrvezető ez időre az esetleg kezében volt pisztolyt baltenyerebe áthelyezi, avagy kardját csuklójára leereszti.

Ha a megállítást kivételosen egy csendőr által történik, ez úgy viselkedik, mint előző esetekben a járőrvezető.

Ha a járőrnek egyszerre több egyént kell megállítani, akkor a járőrvezető a megállítottakat háttal maga felé fordíttatja, az igazolvány átvizsgálása végett őket egyenkint szólítja elő; a másodcendőr pedig minden körülmények között forgó-(ismétlő)-pisztolyt ragad és az illetők minden mozdulatát a legéberebb figyelemmel kísérve, őket oldalt véve féken tartja.

Ha az elfogás szabadban történik és tekintettel a vidék jellegére, vala-mint az illetők veszélyességére, az elfogottak megbilincselése náluk szükségessé, úgy ez a következőképp eszközözendő: az alatt míg a másodcendőr az elfogottakat megragadott fegyverrel féken tartja, a járőrvezető fegyverét elrejtí a lóról leszáll és a csikózáblaszárát a ló nyakáról lehúzva, azt a másodcend-

Községek leportyázása.

Puszták, stb. átvizsgálása és meg-lépése.

Erdők át-vizsgálása.

Gyanús egyén megállítása.

ömök átadja és a megbilincselést eszközl, megjegyztetik, hogy kettőnél többet megbilincselni szabadban nem lehet, hanem ily esetben az elfogottak megragadott forgó-(ismétlő)-pisztollyal a legközelebbi helységhez kísérendők, ahol azután megbilincselendők.

Az elfogott és megbilincselte egyének kivont karddal kísérendők, meg nem bilincseltek pedig megragadott forgó-(ismétlő)-pisztollyal.

Szolgálati Szabályzat I. r. a m. kir. honvédség számára című (A—32. a.) szolgálati könyv kivonata.

1. (4. p.) *A fegyveres hatalom legfelsőbb hadura kicsoda?*

Az összes fegyveres hatalom legfelsőbb hadura Ő császári és apostoli királyi Felsége I. Ferencz József.

2. (4. p.) *A csendőrtől milyen katonai erényeket lehet megkövetelni?*

A szeretett uralkodója és hazája iránti engedelmisséget, hűséget és állhatatosságot. Hivatásbeli kötelmeinek teljesítésében pedig az önmegtágadást és vitézséget.

Hivatás és kötelmek. (5-10. p.) Kötelességérzet, becsületesség és becsvágy vezéreljék a csendőrt minden körülmények között. Mint katoná királyáért és hazájáért bármely áldozatra legyen készen. Éljen hivatásának. Komolysággal, buzgalommal fejlessze tehetségeit és ismereteit, hogy azokat a szolgálat javára értékesíteni tudja.

A csendőr hivatása és szolgálata fárasztó és nehéz. Ezt csak úgy vehet, ha egészséges. Óvja tehát egészségét, fordítson annak fenntartására gondot, mert fáradalmakkal és nélkülözésekkel teljes szolgálatát csak egészséges szervezettel bírja elviselni.

Erkölcösség. (15-17. p.) A csendőrnek erkölcsösségre is szüksége van. Mint katonának nyílt, becsületos és jellemes férfiúnak kell lennie és képmutatástól, beteges nagyravágyástól órizkednie kell. Kötelességét teljesítse hűséggel és ezúton törekedjék kitüntetésre és dicsőségre.

3. (20. p.) *Mire kötelezi a csendőrt az a kitüntetés, hogy az oldalfegyvert szolgálaton kívül is viselheti?*

A csendőr azon jogát, hogy oldalfegyverét szolgálaton kívül is viselheti, vegye kitüntetésnek, de egyuttal ne feledje, hogy ez a

kitüntetés őt arra kötelezi, hogy minden kihágást és erőszakoskodást kerüljön, ne hogy fegyverével visszaélve, a legszigorubb büntetésnek tegye ki magát.

(5. §.) A csendőrség, mint a fegyveres hatalom része, más fegyvernembeli bajtársaival, valamint egymás között is közszellemben és egyetértésben éljen. A közszellem folytán leli minden egyes ember dicsőségét az egészségnek dicsőségében, az egyetértés pedig a legfelsőbb szolgálat javát — egyesült erővel — mozditja elő. Közszellem és egyetértés.

4. (43. p.) *Szabad-e politikai egyletekben résztvenni?*

A csendőrnek politikai egyletekben, körökben, társulatokban résztvenni nem szabad. Nem politikai társaskörökben (kaszinókban) való beléphetéshez engedélyt kell kérnie.

5. (51. p.) *Ki a feljebbvaló?*

A fegyveres hatalom és a csendőrség minden tagja *feljebbvaló* mindazokkal szemben, kik nálánál alsóbb rendfokozatban vannak.

6. (53. p.) *Ki az előljáró, s ki az alárendelt?*

Előljáró az, akit a parancsadás joga megillet, akik pedig parancsaihoz utalva vannak, azok az *alárendelt*. Az előljáró rendszerint rendfokozatban magasabb avagy rangban idősebb legyen azoknál, kik parancsainak alárendeltetnek. De kivételesen feljebbvalók és rangbnn idősebbek is engedelmisséggel tartoznak annak, aki előljárónak kinevezve, vagy megjelölve van.

(58-59. p.) Hogy a szolgálati ügyködés pontos és célirányos legyen, minden csendőr teljesítse azt, amit neki kötelességévé tettek. Ezt a *szolgálati rend* kívánja így. A *szolgálati rend* megkívánja azt is, hogy minden csendőr jelentését, kérelmét, panaszát őrsparancsnokánál kezdve, fokozatosan terjessze elő, döntésre hivatott előljárójának. Ezt az eljárást szolgálati úton való előterjesztésnek nevezzük. A szolgálati rend és a szolgálati út.

7. (62. p.) *Mi a függelem?*

A függelem a föltétlen engedelmisségre való kötelezettség, mellyel a szolgálat érdekében minden alárendelt előljáróinak és minden alantos feljebbvalóinak tartozik, mihelyt azok a parancsadást átveszik.

8. (64. p.) *A függelem mit követel az alárendelttől?*

A függelem megköveteli, hogy az alárendelt előljárójának minden parancsát feltétlenül, készséggel, a kellő időben, amint ez

erejéből kitélik és a fennforgó körülmények között csak lehetséges, jól teljesítse.

9. (65. p.) *A parancs teljesítése előtt mikor szabad ellenészrevételeket tenni?*

A parancs teljesítése előtt ellenészrevételeket tenni csak akkor szabad, ha ezt az alárendelt nézete szerint, a szolgálat érdeke sürgősen megköveteli, vagy ha a parancs teljesítésének oly el nem hárrítható akadályok állanak útjában, melyeket az előljáró a parancskiadásakor nem ismert. Ha az ellenvetések el nem fogadtatnak, a parancsot minden további vonakodás nélkül végre kell hajtani.

10. (66. p.) *Mikor tagadható meg az engedelmesség?*

Csak akkor, ha a parancs világosan és nyilvánvalóan az esküvel fogadott kötelesség, az állam vagy a szolgálat érdeke ellen irányulna, hasonlóképen, ha a büntetőtörvény értelmében tiltott cselekményt követelne, lehet az alárendeltnek — miután mindent jól megfontolt — az engedelmisséget megtagadni, de erről a legközelebbi előljárónál azonnal jelentést kell tennie.

11. (67. p.) *Ha egy előljárótól vett meghagyás teljesítése egy más előljárónak személyes rendelkezése folytán egészben vagy részben akadályoztatik: mi a teendő?*

Ilyen esetben az alárendelt az előbb vett meghagyásokat a később megjelent előljárónak bejelenteni tartozik. Mihelyt azonban az utóbbi rendelkezéseinek végrehajtását tovább is követeli, az alárendelt azoknak teljesítésére kötelezve van.

12. (68. p.) *Mit tegyen az alárendelt, ha parancs teljesítése közben oly viszonyokra bukkan, melyeket az előljáró a parancs kiadásakor előre nem látott, új parancs kikérésére pedig sem idő, sem alkalom nincsen és a vett parancsnak betűszerinti végrehajtásából szemlátomást hátrányok erednének, akkor kötelessége belátása szerint és a körülményeknek megfelelőleg, de lehetőleg a vett meghagyás szellemében cselekedni. Ilyenkor eljárásáért teljes felelősséget vállal és*

előljárójának lehetőleg gyorsan jelentést tartozik tenni eljárása módjáról és annak okairól.

(69. p.) Minden alárendelt előljárója és minden alattos feljebbvalója iránt; nemkülönbön egyenlő rendfokozatban állóknál a fiatalabb a rangban idősebbek iránt akár szolgálatban, akár szolgálaton kívül tiszteletteljes és illedelmes magaviselettel tartozik. Tiszteletteljes magaviselet.

13. (70. p.) *Szabad-e előljárókról vagy feljebbvalókról rosszat beszélni?*

Előljárókról vagy feljebbvalókról rosszat beszélni, cselekedteket bíráló alá vonni, vagy épen azokat kigúnyolni, minden körülmények között tiltva van.

14. (71. p.) *A büntetést hogyan kell fogadni?*

A csendörnek a rászabott büntetést vonakodás nélkül el kell fogadni és önmegadással viselni.

15. (72. p.) *A fenyítés enyhítése érdekében mi van megengedve annak, aki fegyelmileg fenyítve lett?*

Aki fegyelmi úton fenyítve lett, annak meg van engedve, hogy oly körülményeket, amelyek véleménye szerint a fenyítést elrendelő előljáró előtt ismeretlenek voltak és egyuttal alkalmasak arra, hogy a fenyítés enyhítését indokolják, a fogság megkezdése, vagy a fenyítés kihirdetése után következő első 48 óra lefolyása alatt, két bajtársa által szolgálati úton előterjeszthesse és kérhesse, hogy ama körülmények figyelembe vétnessenek.

(73. p.) A fogság letelte után a csendör közvetlen előljárójánál azonnal jelentkezik és 48 óra lefolyása alatt szolgálati úton a kihallgatásnál azon előljárónál jelentkezik, aki a büntetést elrendelte. Ha utóbbinál a jelentkezés az elhelyezési viszonyok miatt nem lehetséges, akkor azt az állomáson jelenlevő legmagasabb közötte előljárónál kell teljesíteni. Jelenléte után.

16. (75., 76. p.) *A csendörnek meg kell-e fontolnia kérelmét és hol adja azt elő?*

Minden kérelmet jól meg kell fontolni, hogy az előljáróknak céltalan zaklatását elkerülje. Minden kérelmet a közvetlen előljárónál kell előadni. Ha ez és a közötte magasabb előljárók kérését nem teljesíthetik, akkor azt a szárnyparancsnokságnál adhatja elő.

17. (79. p.) *Közös kérelmet hogyan kell előterjeszteni?*

Többeknek valamely közös ügyre vonatkozó kérelmét csak azok sorába tartozó két legfőbbvalónak vagy rangban leíró-

sebbnek — rendfokozat nélküli egyéneknél csak a kérelmezők közül való két egyénnek — szabad előterjeszteni, de erről előbb a közöttes előjáróknak jelentést tenni.

Felség-
folyamod-
ványok. (80. p.) Minden csendőrnek meg van engedve, hogy magánügyben a kerületi parancsnokság engedélyével, akár felségfolyamodvánnyal írásban, akár kihallgatás útján Ő cs. és kir. apostoli királyi Felsége kegyelméhez fordulhasson.

18. (82. p.) *Fel van-e jogositva a csendőr, hogy panaszt tegyen? szabad-e közös panaszra összebeszélni?*

Minden csendőr fel van jogositva, hogy az őt ért igazságtalanság miatt panaszt tegyen. Panaszát magának kell megindokolni és önállóan képviselni. Közös panaszra összebeszélni, vagy panaszt többek nevében küldöttség útján előadni tilos.

19. (83. p.) *Panaszszemelésre mi a határidő?*

Panaszokat az okul szolgáló esetet követő napnál korábban emelni nem szabad, viszont a sérelmet követő három napon belül azokat elő kell adni. Vett parancs, vagy kiszabott fegyelmi fenyítés miatt csak a végrehajtás után szabad panaszt tenni.

20. (84. p.) *Hol adja elő a csendőr panaszát?*

A csendőr panaszát személyesen és közvetlenül az alosztály kihallgatásnál adja elő. Ily alkalommal nem szükséges az előirt szolgálati út betartása. Olyan csendőr aki panaszát valamely okból közvetlenül az alosztály kihallgatásnál nem adhatja elő, azt a jelenlevő legmagasabb előjárójának jelenti. Ez köteles az ekként bejelentett panasz elintézésének folyamatba tételéről haladéknélkül gondoskodni.

21. (90. p.) *Milyen esetben fenyítendő meg a panaszt tevő?*

Ha tudatosan alaptalan panaszt ad elő, vagy alaptalannak nyilvánított panaszt ismételt kioktatás dacára nyakasságból, vagy pajkosságból folytat, továbbá, ha a panaszszemelés határidejét be nem tartotta. Utóbbi esetben azonban fenyítést nem von maga után, ha a késedelmet oly körülmények okozták, melyek panaszos hibáján kívül esnek.

22. (92. p.) *Előjárókkal és feljebbvalókkal szemben a szóbeli érintkezés alkalmával mit kell teljesíteni?*

Előjárókkal vagy feljebbvalókkal szemben a szóbeli érintkezés megkezdése előtt, valamint befejezése után a katonai tiszteletadást kell teljesíteni.

23. (93. p.) *Előjárókat és feljebbvalókat hogyan kell megszólítani és milyen cím illeti meg a cs. és kir. altábornagyokat és ezeknél magasabb rangú katonai egyéneket?*

Minden előjárót és feljebbvalót rendfokozatának említése mellett — úr szóval kell megszólítani, ha csak őt a Felség, cs. és kir. Fenség, Fenség, Hercegség, vagy Nagyméltóságú cím meg nem illeti.

Fenség és Hercegség cím szolgálatban csak a tábornokot és tengernagyot illeti meg.

Cs. és kir. altábornagyok (altengernagyok) vagy magasabb rendfokozatban álló katonai egyének, ha őket Felség, cs. és kir. Fenség, Fenség, Hercegség címek egyike meg nem illeti, a csendőrség egyéni részéről „nagyméltóságú“ címmel szólítandók meg.

24. (94. p.) *Olyan egyéneknek, akiket az előjáró nem ismer, miként kell jelentésüket megkezdni? Milyen szó használandó általában az előjáróval való szóbeli érintkezésnél?*

Olyan egyéneknek, akiket az előjáró (feljebbvaló) nem ismer, jelentéseket, kérelmeket az előirt megszólítás után mindig nevük és rendfokozatuk előrebocsátásával kell megkezdni. Előjárókkal és katonaaállományú feljebbvalókkal való szóbeli érintkezés alkalmával az „alázatosan“ szó használandó.

25. (98. p.) *Mit értünk fegyelem alatt? Mit követel ez?*

A fegyelem alatt a csapatban létező függelem, kötelesség-érzet és rend összfogalmát értjük. A fegyelem az előjáró részéről a rend kezelésében és a parancsok végrehajtásában hajthatatlan erőt, az alárendelt részéről pontos engedelmisséget, mindkét részről a törvényes kötelesség iránti tiszteletet követeli.

A fegyelem éppen úgy, mint a függelem a fegyveres hatalom és a csendőrség, valamint a hadierő egész szervezetére kiterjed.

Fegyelem a katonai szervezetekben.

foga- (324. p.) Minden előjárónak, valamint a katoná-állományhoz (csendör-
sok. séghez) tartozó minden feljebbvalónak jogában áll, valamely alárendeltnek vagy
alattosnak elfogását saját felelőségére elrendelni, vagy eszközölni. Ez akkor
lesz kötelessége, ha az illetőt büntetlen vagy súlyos kihágáson rajtakapja, vagy
abban súlyos gyanu terheli, továbbá, ha a jelenlevő legénységnek rossz példát
adna, vagy nyilvános botrányra alkalmat szolgáltatna.

26. (326. p.) *A csendőrjárőrök, mely esetekben vannak kötelezve zászlósnál alsóbb rendfokozatban levő katonai egyéneket elfogni?*

A csendőrjárőrök kötelezve vannak zászlósnál alsóbb rendfokozatban álló egyéneket elfogni:

1. ha ezen egyéneket büntetteken vagy súlyos vétségeken érik;
2. ha ily eseményben őket súlyos gyanú terheli;
3. ha garázda magaviseletük által nyilvános botrányt idéznek elő;
4. ha a csendőrjárőrök hatáskörébe eső utasításaikban nem engedelmessé válnak, valamint ha ezen közegeket szidalmaznak vagy tettelesen megtámadják;
5. ha az elfogásra nézve különös parancs lett kiadva;
6. ha a fegyveres hatalomhoz vagy a csendőrséghez tartozó ellenszegülő és garázdálkodó egyének elfogására hozzájuk a körülmények által igazolt felszólítás intéztetik.

27. (326. p.) *Mikor jogosultak a csendőrjárőrök tisztet (tisztjelölteket) önállóan elfogni?*

A csendőrjárőrök tisztet (tisztjelölteket) lelkészeket és tisztviselőket csak abban az esetben jogosultak elfogni:

1. ha azokat büntetteken vagy súlyos vétségeken rajta érik;
2. ha a csendőrjárőr hatáskörébe eső utasításainak nem engedelmessé válnak, a járőrt szidalmaznak vagy tettelesen megtámadják, s végre
3. ha elfogásukra nézve parancs lett kiadva.

28. (328. p.) *Elfogott katoná egyéntől mikor veendő el a fegyver?*

Tisztéktől s tisztjelöltektől elfogatásuk alkalmával csak akkor veendő el a fegyver, ha ez okvetlenül szükséges, a többi egyénektől azonban minden esetben.

29. (348. p.) *A rendben és sorban nem álló csendőr mikor tartozik tiszteletadással?*

A csendőr, ha rendben és sorban nem áll, találkozásnál, valamint a szóbeli érintkezés kezdete előtt és befejezése után tiszteletadással tartozik:

- Ő felségeik;
- a legfelsőbb uralkodóház tagjai;
- idegen uralkodók és ezek családtagjai;
- előjárók és feljebbvalók iránt.

A fegyveres hatalom zászlói és az örök iránt hasonló tiszteletadásra van kötelezve a csendőr.

Oltári szentséggel való találkozásakor a katolikus vallásúak szertartásuk szerint, más vallásúak hasonló alkalmaknál saját feleketük szokása szerint viselkednek.

30. (352. p.) *Sétatereken való találkozásnál a tisztelgés mikor teljesítendő? Betégek, sebesültek mely esetben nem tisztelgnek?*

Sétatereken és más nyilvános helyeken, ahol egyének rövid időközben ismételve találkoznak, elég a tisztelgést az első találkozásnál megadni.

Betégek és sebesültek csak akkor nem tisztelgnek, ha ebben állapotuk gátolja őket.

31. *Miről szólnak a hadi cikkek?*

A hadi cikkek részben katonai, részben közönséges büntetésekről és vétségekről szólnak.

32. (I. hde.) *Függelemsértést ki követ el?*

Aki szolgálatban vagy vett szolgálati parancs alkalmával, az előjárónak fegyverrel vagy kezének erőszakos rátevésével ellenszegül; aki előjárója ellen gyilkos szándékból — bár sikertelenül is — támadást intéz: béke és háború idején agyonlövés által halállal büntetetik.

Aki a háború idején valamely szolgálati parancs teljesítését habár csak heveskedő vagy sértő módon megtagadja, vagy valamely, az ellenség előtti szolgálatra vonatkozó fontos parancsot nem teljesít, szintén agyonlövés általi halállal büntetendő.

Háború idején, a körülményekhez képest, ezen büntetéssel sújtandó az is, aki erőszakosan oly parancsnak szegül ellen, mely nem a tulajdonképeni katonai szolgálatra vonatkozik, hanem, melynek tárgyát, az állam vagy fegyveres hatalom javára szolgáló más oly működés képezi, amelyhez a csendőr a megkívántató ügyességgel bír.

A függelék-sértés egyéb esetei is, súlyosan büntetettek.

Zendülés
és
láadás.

(II–III. h. cz.) Csendőrök, kik másokkal előjáróknak, feljebbvalóknak vagy ezek parancsainak ellenszegülnek, vagy erre csak összebeszélnek is; valamint az a csendőr, aki egymagában lázító nyilatkozatra, vagy cselekményre vetemedik, mely által ily ellenszegülés támadhatna, a zendülésben válnak, illetve válik bűnössé.

Ha a zendülők miatt a rend és engedelmisség helyreállítására fegyveres ellenerőt kell igénybe venni, akkor láadás büntetése forog fenn.

33. (IV. h. cz.) *A katonai őrségek iránti ellenszegülést és tiszteletellenes magaviseletet ki követi el?*

Aki valamely katonai őrségnek (csendőr-járőrnek) öldöklő fegyverrel ellenszegül és azt megsebesíti, továbbá, aki valamely fontos szolgálati parancs teljesítésében eljáró őrségnek (csendőr-járőrnek) azon szándékkal, hogy a véghezvitelt meghiusítsa, kezének erőszakos rátevésével vagy veszélyes fenyegetéssel ellenszegül, agyonlövés általi halállal büntetetik.

Aki pedig az őt elfogni akaró őrséget (csendőr-járórt) bár erőszakos ellenszegülés nélkül követni vonakodik, valamely őrség közelében zajong, vagy azt bármiképen sértegeti, szintén súlyosan büntetendő.

34. (V. h. cz.) *Szökésben ki válik bűnössé?*

A honvéd (csendőr), ki azon szándékkal, hogy magát véd-kötelezettségétől mindenkorra kivonja, csapattestét elhagyja vagy ahhoz be nem vonul, szökésben válik bűnössé.

Az ellenséghez való szökés közteli halállal büntetendő.

35. (VI. h. cz.) *Mely cselekmény képez önkényű eltávozást?*

Önkényű eltávozás az, mely nem azon szándékkal követtetik el, hogy az illető magát a katonai szolgálat alól mindenkorra kivonja, valamint a szolgálattételre elkésett bevonulás vagy a szabadság önkényű túlhágása.

36. (VIII. h. cz.) *Őrszolgálatbeli kötelességsértést ki követi el?*

Az őrszolgálatbeli kötelességsértést elköveti a csendőr:

1. ha valamely észrevett bűncselekményt vagy rendetlenséget, amelyet megakadályozni kötelessége és megakadályozhat, azt megtörténni enged, vagy maga idézi elő;

2. ha valamely letartóztatott egyén szökését gondatlanságból vagy szándékosan elősegíti.

De őrszolgálatbeli kötelességsértést követ el az a csendőr is, aki mint őr, mielőtt szabályszerűen felváltatnék, őrhelyét otthagyja, őrhelyén vagy járőr-szolgálatában megittasodik, alapos ok nélkül nem az előirt helyen pihen és alszik, a pihenésre szabott időt túlhágja, az előirt tereptárgyokat alapos ok nélkül le nem portyázza, vagy az előirt portyázási iránytól ok nélkül eltér, általában, ki őrszolgálatát szabályszerűen nem teljesíti.

37. (XXII. h. cz.) *Ki követi el a hivatalos és szolgálati hatalommal való visszaélést?*

Elköveti az, aki a ráruházott szolgálati hatalmával az állam vagy más valaki kárára, hasonlesés, szenvedély vagy más mellékszándékból bármiképen visszaél, továbbá, aki kötelességszerűleg jár ugyan el, de azért, hogy azt teljesíti, ajándékot fogad el, vagy egyébként abból magának előnyt szerez, vagy végül magát bármilyen módon részrehajlásra csábíttatja.

Laktanya Szabályok a m. kir. csendőrség számára című (Cs—4) szolgálati könyv kivonata.

1. (7. p.) *A laktanya mely helyiségeiben nem szabad dohányozni vagy fődetlen világgal járni? Ha tűz támad, mi a teendő?*

Padlásokon, faszínben és más tűzveszélyes helyiségekben dohányozni vagy fődetlen világgal járni tilos.

Ha a laktanyába tűz támad, a ruházat, fegyverzet, ágynemű, szolgálati irományok, stb. azonnai a szabadba hordandók; lovas

őrsökön elsősorban a lovak helyezendők biztonságba s azután mentendők meg a többi kincstári tárgyak. Mindezek után a tűz minden lehető eszközzel eloltandó.

2. (10. p.) *Szabad-e a legénységnek kincstári fegyverei kívül más lőfegyvert tartani? A fegyverek megtöltése- és kiürítése hol történik?*

A legénységnek kincstári fegyvereken kívül más lőfegyvert tartani nem szabad. A laktanyába löni tilos.

A fegyverek megtöltése és kiürítése — és pedig mindig az őrsparancsnok vagy helyettese jelenlétében — csak az e célra kijelölt helyen történhetik.

3. (11. p.) *Csendőr- és más tisztek, továbbá tisztviselők elszállásolhatók-e a laktanyában?*

Csendőrségi tiszt urak és a velük utazó szolgák a laktanyában elszállásolhatók. Más csapatbeli tiszteknek, közigazgatási és bírósági tisztviselőknek csak abban az esetben van megengedve az elszállásolás ha hivatalosan utaznak és ha a községben más férhely nincs, de ha 24 óránál a laktanyában tovább tartózkodnának, a kerületi parancsnokságnak az őrsparancsnok által közvetlenül jelentés teendő.

4. (12. p.) *Dözsölés, kártyázás meg van-e engedve?*

A csendőrségi laktanyában dözsölni, különösen más őrsokról érkező csendőrökkel kártyázni, zene mellett táncolni szigorúan tiltatik.

5. (13. p.) *Kijárhat-e a szolgálatmentes legénység?*

Szolgálatmentes csendőröknek kimenni szabad, de mielőtt kimennek, jelenteni tartoznak, hogy hová mennek, hogy szükség esetén feltalálhatók legyenek.

6. (14. p.) *A laktanya kapuja mikor zárandó és nyitandó? A laktanya felügyelet nélkül hagyható-e?*

A laktanya kapuját takarodókor be kell zárni és csak ébresztő idején ismét kinyitni. A laktanya rendszerint felügyelet nélkül nem hagyható; legalább is egy csendőrnek otthon kell maradnia, aki aztán tartozik a saját, valamint távollevő bajtársainak fegyverzete-, ruházata- és szerelékeire felügyelni.

7. (19. p.) *Hol tartandók az étkezési és ivóeszközök, valamint a takarításhoz szükséges tárgyak?*

Az étkezési és ivóeszközök, mosdótálak, valamint a szobák takarítására megkívántató tárgyak is a konyhába tartandók.

8. (20. p.) *A csendőrök zárt bőröndjei hol őrizendők?*

A csendőrnek zárt bőröndjei a padláson, vagy kamrában őrizendők.

9. (21. p.) *Macska és kutya tartható-e?*

Macskát a szobákon kívül, kutyát pedig csakis az egészen magánosan álló laktanyában szabad tartani és pedig nappal állandóan láncra kötve.

10. (23. és 25. p.) *Ki a szobaparancsnok és miért felelős?*

Ha valamely szobában két vagy több ember van elhelyezve, a rangban legidősebb altiszt, vagy csendőr a szobaparancsnok, aki mint ilyen a fegyelem, rend és tisztaság fenntartásáért, továbbá a szobában levő berendezési tárgyak jókarban tartásáért felelős.

(26. p.) A csendőr fekhelyét csakis az őrsparancsnok engedélyével változtathatja.

Fekhely-
változta-
tása.

(28. p.) Az ágyneműt gondosan kell kimélni, mindig tisztán tartani, gyakran szellőztetni és kiporoítani.

Lepedők és vánkoshéjak időnkint változtatandók, a szalmazsákok pedig szükséghez képest megtömendők.

Ágynemű
tisztán-
tartása.

Az ágyban semmit sem szabad tartani.

11. (29. p.) *A saját párna használata a nőtlen legénységnek meg van-e engedve?*

A nőtlen legénységnek egy-egy saját, fehér vászonból készült héjjal borított fejkendőnek használata meg van engedve.

(30. p.) A szolgálatból éjfélkor, vagy később bevonuló csendőröknek az ágyakon való fekvés nappal is megvan engedve, de a lábhelet le kell vetni.

(32. p.) A polcos fegyver és ruhafogason a szerelék és egyéb tárgyak elhelyezése a következő:

A polcos
fegyver és
ruhafogas
rendje.

a) *gyalogcsendőrnél*: a polc közepére a kalap, tokkal letakarva, ettől jobbra a tábori sapka, balra esetleg a kenyér, asztalkendőbe kötve.

A jobboldali szegre, a karabély befelé fordított szíjjal, a baloldali szegre pedig a járortáska akasztandó. A fogason jobbról számítva az első szegre

10–10 db. tölténnyel ellátott tölténytáskák egy sodronyból készült horogra a fedelével kifelé, a 2. és 4-ik fogra a jelsip, zsinórra ráerősítve úgy, hogy a bojtlabdák és jelsip egy magasságban lógnak. A köpeny szíjjal összekötve, hátszalaggal kifelé az 5-ik fogra jut, végre a hüvelybe rejtett kard az 1-ső fogra derékszíjnál fogva a tölténytáskák fölé, úgy, hogy a kardhüvely a fal és a fogas lába keresztkötevé között szabadon lógjon. A hüvelybe rejtett szurony pedig akként fektetendő a fogásra, hogy a hüvely-gomb a tárkarabély felől a fogas lábát trintse.

b) *a lovascsendőrnél*: a fegyver a jobboldali, a járőrtáska és a tokba rejtett forgópisztoly két hordszíjánál fogva a baloldali szegre akasztandó. A hüvelybe rejtett kard szíjánál fogva az 1-ső, a derékszíj, melyre a tölténytáskák is felhuzva vannak, a 2. és 4-ik fogra jut úgy, hogy a tölténytáskák lefelé és a fedelei kifelé legyenek. A hüvelybe rejtett szurony a felhuzott szuronytáskájánál fogva a 2-ik fogra akasztandó. A jelsip zsinór és köppeney úgy, mint a gyalogescsendőrnél, helyezendő el.

Lábbelik elhelyezése. (34. p.) A csizmák és a papucskok az ágy fejrésze alatt, sarkukkal a fal felé helyeztessenek el, ha e célra külön helyiség rendelkezésre nem áll.

Könyv- s papírneműek elhelyezése. (35. p.) Írófüzetek, tintatartó, könyvek, térképek, stbi az írószekrény fiókjában tartandók.

12. (36. p.) *Szekrényének kulcsát a csendőr hol őrizze?*

A csendőr szekrényének kulcsát saját belátása szerint őrizze meg.

13. (43. p.) *A szobák tisztántartására nézve minő szabályok állanak fenn?*

A szobák naponta s általában valahányszor szükséges, kisép- rendők és szellőztetendők. Por, pókhálók eltávolítandók és minden butor gyakran megmosandó.

Fűtés. (45. p.) A kályhák fűtése elővigyázattal történjék. Mielőtt a csendőrök lefeküsznek a szellentyű készülékek eltávolítva vagy kinyitva legyenek.

14. (46. p.) *Az őrsön éjjelre miről legyen gondoskodva?*

Az őrsön éjjelre gondoskodni kell, hogy rögtön világot lehessen gyújtani, ha szükséges.

(48. 53. p.) *Mi az ügyeleti, illelve a készülségi csendőr kötelessége s hogy legyen a készülségi csendőr felszerelve?*

Az ügyeleti, illetve a készülségi csendőrök a laktanyaparancsnoknak közegei, s kötelességük a belsejüknak kezelése, valamint a laktanya- és szoba-rend fentartása.

A készülségi csendőr nappal fel van öltözve, kardját s tölténytáskáját azonban csak akkor vegye s kalapját akkor tegye fel,

ha valamely küldönc szolgálatot kell teljesítenie, vagy ha vizsgáló előljáró érkezett a laktanyába.

15. (60. p.) *Ha tiszt lép egy szobába, ahol több csendőr van jelen, mi a teendő?*

Ha egyenruhába öltözött és oldalfegyverrel ellátott tiszt lép oly szobába melyben több csendőr van jelen, az őt legelőbb megpillantó „vigyázz!”-t vezényel. A legénység, ahol ép van, a belépő felé fordul, szabályos állásba helyezkedik; a szobaparancsnok a tiszt elé megy s ezen minőségben jelentkezik anélkül, hogy előbb oldalfegyverét felvenné vagy kalapját feltenné.

16. (61, 62. és 63. p.) *Ha a laktanya-parancsnoknál magasabb rendfokozatú előljáró váratlanul jön a laktanyába, mi a teendő és mi akkor, ha ilyen esetben a csendőrnél magasabb rangú egyén nincsen hon?*

Ha a laktanyaparancsnoknál magasabb előljáró váratlanul jön a laktanyába, akkor az ügyeleti, vagy készülségi csendőr nála jelentkezővén a további parancsokat kéri és a laktanyaparancsnokot (helyettesét) értesíti. Ha pedig ilyenkor a csendőrnél magasabb rangú egyén nincsen hon, akkor helyettesi minőségben jelentkezik, a jelen- és távollevők felől jelentést tesz és a legelső alkalmat felhasználja arra, hogy a kalapot felvehesse és kardot köthessen.

(65. p.) Ha valamely előljáró éjjel érkezik a laktanyába, akkor a laktanya készülségi jelentést tesz annak a hon levő csendőrök felől, kik ha az előljáró másként nem intézkedik — tovább nyughatnak. Az előljáró érkezéséről az őrs- illetve laktanyaparancsnoknak jelentést kell tenni. Előljáró érkezése éjjel.

17. (74—77. p.) *Orvosi szemlék alá kik s mikor vonandók?*

Azok a próbacsendőrök, akik csendőri rendfokozattal nem bírnak, hogy valamely betegségük már keletkezésükor gyógyíttassék, lehetőleg minden hónapban orvosi szemle alá vonandók. Ez csak ott történik, ahol honvéd vagy katonaoorvos van, vagy polgári orvos ezen szemléket díjtalanul elvállalja. Ilyen állomásokon a szomszédos őrsöknek szolgálati alkalmakkor megforduló próba-csendőrei is orvosilag megvizsgálhatók.

(104. p.) Ébresztő nyáron d. e. 6, télen d. e. 7 órakor van.

Ébresztő.

(105. p.) A takarodó nyáron d. u. 10, télen d. u. 9 órakor van.

Takarodó

Külszolgálatban állókra sem az ébresztő, sem a takarodó nem kötelező, hanem egyedül a szolgálati meghagyás.

Takarodón túl kimaradhatnak. (106. p.) Csendőrök rendes körülmények között a takarodón túl 2 órával kimaradhatnak.

Az eltávozás ki- maradás. (109. p.) Az őrsparancsnok fel van hatalmazva, hogy a jelentkezőknek tekintettel azok minőségükre és a szolgálat érdekeire a meghatározott időn túl, de legfeljebb az ébresztőig terjedő kimaradásra engedélyt adjon. Ilyen engedély csak az őrsállomásra vagy a vele összeépült más községekre érvényes.

Az eltávozás engedély. Az őrsparancsnok havonta egyszer 16 órára való eltávozásra jogosító engedélyt is adhat, mely arra jogosít, hogy az engedéllyel bíró az ország határában belül bárhova eltávozhasson, ahonnan 16 órán belül állomására visszatérhet.

Utasítás az egészségápolás tanítására

(tervezet) című E—3 szolgálati könyv **kivonata**.*

A nemi betegségekről.

1. (X.) Milyen a kankó?

A kankó vagy húgycsőfolyás 3—8 nappal az e betegségben szenvedő nővel való közösülés után jelentkezik. Csiklandozó érzéssel kezdődik, amely vizeléskor heves égető érzéssé fokozódik. Nemsokára sárgás, zöldessárga váladék ürül a húgycsőből. Az orvosilag nem kezelt kankó átterjedhet a herékre, húgyhólyagra, vesére, az ízületekre, esetleg a szívre; ragályozza azt, akivel a beteg közösül, sokszor a férfi terméketlenségét okozza.

A kankóváladékkal beszennyezett kéz e betegséget a szemekre is átviheti. A szemkankó sokszor vaktságot okoz.

2. (X.) Milyen a lágyfekély?

Ez a ragályozás után 1—2 nap múlva keletkezik. Apró fekélyekkel kezdődik, amelyek fájdalmasak, gyorsan terjednek, úgy, hogy a makk és fityma nagyrésze elpusztulhat.

* Olvasás tárgyává teendő ezen kívül az E—3. jelzetű utasítás II—X. fejezete.

Ha a beteg nem kiméli magát, lágyékhajlataiban elgenyese-
dések (dob) keletkezhetnek.

3. (X.) Milyen a bujakór?

Ez a legveszedelmesebb nemi betegség. Körülbelül 21 napra a ragályozás után a ragályozás helyén gyorsan növekvő gőb támad (kemény fekély, sánker), a bujakóros mérge a vérbe is átme-
gy, s 7 hét múlva a bőrön kiütéseket okoz, később gyakori a torok-
gyulladás, fekélyek a test különböző helyein. A betegség végső
következményei, ha nem gyógykezeltek: a terméketlenség, az agy-
lágylás, gerincagy sorvadás.

4. (X.) Gyógyulnak-e a nemi betegségek? Nemi beteg- ség észlelésekor mi a teendő?

A nemi betegségek mind gyógyíthatók és gyógyulnak. Ezért ha horzsolás, folyást, fekélyt vagy effélét vesz észre nemi szervein a csendőr, annál inkább azonnal orvost vegyen igénybe, mert a betegséget kezdete szakában gyorsabban lehet gyógyítani.

A bujakórosbeteg társait is ragályozhatja, ha azok evőeszkö-
zeit, stbi használja. Ezért a nemi betegségek eltitkolása büntetendő.

5. (X.) Miképen védekezhetünk a nemi betegségekkel szemben?

Hajléktalan csavargó, tisztátlan vagy kiütésekben szenvedő
nőkkel nem szabad közösülni.

Ittas állapotban sem szabad közösülni, mert a tapasztalat
szerint legtöbbször ilyen állapotban szerzik a nemi betegséget.

Minden közösülés után vizelni kell és a nemi szerveket szap-
panal alaposan megmosni.

Igen célszerű a laktanyában rendelkezésre álló gyógyszert
alkalmazni (profilaktikon készülék).

Az egészség leggyakoribb zavarai.

6. (XII.) Mit tegyen a csendőr ha rosszul érzi magát?

Ha a csendőr rosszul érzi magát, csak keveset egyen szeszes
italt ne igyon, melegen öltözködjön és a házi szereket, kerülje.
Sokszor a kisebb foku rosszullétet már a szabad levegőn való
mozgás is megszünteti.

Ha a rosszullét nagyobbokú, orvosnak — amennyiben lehet — azonnal bejelentendő.

7. (XII.) *Mi okoz fejfájást?*

Fejfájást okozhat a gyomor túlterhelése, az erős fűtés, szorító ruhák, (nyakravalók), szeszes italok, stbi. Ha a fejfájás hideg borogatás és nyugalom által el nem múlik, orvosi segély veendő igénybe.

8. (XII.) *A szemgyulladás mi által idéztetik elő és hogyan gyógykezelendő?*

A szemgyulladás, tisztatlanság, por, vakító fény, stbi által idéztetik elő. A szemek gyenge verességénél elégséges a hideg vízzel való mosás, de a szemeket dörzsölni nem szabad. Ha fokozottabb vörösödés, szemégetés vagy nagyobb könnyezés áll be, úgy azonnal orvos hívandó.

A szembeteg törülközőjét használni nem szabad.

Orrvérzésnél eljárás.

Orrvérzés esetén nyugodtan kell maradni és a szoros ruhát meg kell oldani. A homlokra és az orra hideg borogatást kell rakni.

Köhögésnél eljárás.

Erősebb köhögés esetén melegebben kell öltözni, nem szabad sokat beszélni és dohányozni. Ha a köhögéshez még láz (forróság) társul, de különösen ha légzési nehézség is csatlakozik, — orvoshoz kell fordulni.

9. (XII.) *A gyomorbántalmak mitől keletkeznek?*

A gyomorbántalmak rendszerint a gyomor túlterheléséből, vagy romlott ételtől keletkeznek. Leggyakrabban hányás követi, mitől a beteg megkönnyebül.

Ilyen esetben legjobb, ha a csendőr koplal s tiszta levest vagy vizet vesz magához. Ha azonban a hányás tovább tart és a gyomorban éles fájdalom áll be, orvosi segínyt vegyen igénybe.

10. (XII.) *Hasmenés, bélgöres és székrekedés esetén mit kell tenni?*

Hasmenés esetén, csak levest együnk, sok vizet ne igyunk és testünket, különösen lábunkat tartjuk melegen.

Ha bélgöresöket érzünk és ezek gyorsan meg nem szűnnek avagy lázzal járnak, orvost kell hivatni.

Székrekedés esetén hashajtót kell bevenni.

11. (XII.) *Bőrkérgesedést és tyúkszemképződést mi okoz?*

A bőr egyes részeire gyakorolt állandó nyomás, bőrkérgesedést és tyúkszemet okoz, melyek néha igen fájdalmasak. Ezeket langyos lábfürdő használatával vagy salicyltapasznak (turista tapasz) 24 órai alkalmazásával felpuhítjuk és azután egy tompa késsel kivakarjuk. A tyúkszemet éles késsel kivágni, a vele járó veszély miatt nem tanácsos.

12. (XII.) *Lábizzadásban szenvedő mit tegyen?*

Mossa meg minél gyakrabban a lábait, használjon minél többször hideg fürdőt, változtassa naponkint kapcáit, ha teheti, cipőit is, hogy azok jól kiszáradhassanak. Ha ezen egyszerű kezelés mellett a baj csakhamar el nem múlik, orvosi segélyhez kell folyamodni.

A menetbetegségek.

13. (XIII.) *Mivel kerülhető el a lábfeltörés, hólyagképződés?*

Tiszta, lábhoz simuló kapca (harisnya) és a lábhoz illő lábbeli viselésével lehet ezt a bajt elkerülni. Használjunk menet előtt lábfürdőt, kurtítsuk meg a körmöket, távolítsuk el a bőrkeményedéseket és tyúkszemeket, a kapcák belsejét zsírozzuk be jól, s a lábbelieket is puhán tartjuk. A piszkos, megkeményedett kapca (harisnya) vagy a lábhoz nem illő lábbeli igen könnyen okoz lábfeltörést.

14. (XIII.) *Mi a teendő, ha lábfeltörés bekövetkezett?*

Ha a csendőr menetközben lábában fájdalmat érez, nézzen utána, hogy annak mi az oka. Kapcáját igazítsa meg, lábának megvörösödött részeire zsíros vászondarabkákat tegyen vagy zsírozza azokat be.

Ha már hólyagok képződtek, azokat menetközben nem szabad kifakasztani, hanem rájuk zsíros vászondarabkákat kell takarni, s erre zsirtalan gyapotot (vattát) rakni. Menet után, ha szükséges, orvost vegyünk igénybe.

15. (XIII.) *A segpofák kisebesülése és a herezacskók feldörzsölése ellen hogy kell védekezni?*

Meleg időjárásnál némelyek, különösen a kövér, testes emberek, segpofáik között könnyen kisebesednek, vagy combjaik és herezacskóik feldörzsölődnek, ennek elkerülésére naponként hideg vízzel mossák meg az illető részeket és azokat zsirozzák be.

A fellovogolás által okozott fájdalmakat hasonlóan lehet könnyíteni.

16. (XIII.) *Ha valakin a höguta, napszúrás, vagy ájulás jelenségei vagy előjelei mutatkoznak, mi a teendő?*

Akármelyik eset előfordultakor orvosi segílyt kell keresni. Addig is, högutánál vigyük a beteget árnyékos helyre s magasabbra emelt fejjel fektessük le; fejére hidegborogatást kell rakni, testét meg kell mosni és legyezzünk reá friss levegőt. Itassunk vele friss vizet vagy gyengén citromos vizet.

Napszúrás és ájulás esetén a beteget vízszintesen fektessük le, vegyük le szerelékét, lazítsuk meg ruháját és csapjunk friss vizet az arcába, s mellére, amíg nem vesz mélyen lélekzetet vagy nem sóhajt. Szükség esetén mesterséges lélegzést alkalmazunk.

17. (XIV.) *Miképen alkalmazzuk a mesterséges lélegzést?*

A csipőig levetkőztetett tetszhalott hátára fektetendő és alá ruhái úgy teendő, hogy a mell magasabban feküdjék, mint a fej, s a végtagok. Térdeit behajlítjuk; szoros nadrágot kinyitjuk. Most kezeinket a gyomorgödörre helyezzük és hátra és felfelé gyorsan fokozódó nyomást gyakorolunk a hasra, s ez által a tüdőből a levegőt kihajítjuk. A nyomás oly erős legyen, hogy a levegő kitódulása hallható legyen, de a beleket mégse sértse meg. E mesterséges *kilégzés* után kezeinket felemeljük, mire a levegő magától a tüdőbe tódul és így létrejön most a mesterséges *belégzés*.

Ezeket a mozgásokat percenként 16—20-szor ismétljük, s addig folytatjuk, míg a szerencsétlenül járt egyén magától és rendszeren nem lélegzik.

A mesterséges lélegzés alatt a beteg fejére, mellére, arcára vizet önthetünk, vagy azt erősen testéhez csapjuk, s azután gyorsan leszárítjuk. Amint a beteg nyelni tud, kevés bort, pálinkát, teát vagy meleg levest itatunk vele.

Fegyver és Lövőútasítás a m. kir. csendőrség számára című (Cs.—3.) szolgálati könyv kivonata.

Fegyverutasítás.

1. (Bev.) *A m. kir. csendőrségnek milyen fegyverei vannak?*

A 95. mintájú csendőrségi ismétlő karabély szuronnal,
a Frommer-féle ismétlőpisztoly,
a gyalogtiszti kard,
a gyalogcsendőr kard és
a lovascsendőr kard.

A) A 95. mintájú csendőrségi ismétlő karabély.

2. (Bev.) *Milyen fegyvere van a gyalog- és lovascsendőrnek és milyen a törzsőrmesternek?*

A gyalogcsendőrnek szuronyos ismétlő karabélyja és gyalogcsendőr kardja, a lovascsendőrnek szuronyos ismétlő karabélyja, Frommer-féle ismétlő pisztolya és lovascsendőr kardja, a járásőrmesternek szuronyos ismétlő karabélyja, Frommer-féle ismétlő pisztolya és gyalog tiszti kardja, a törzsőrmesternek pedig a gyalogtiszti kardja van.

3. (1. §.) *Sorolja fel a 95. mintájú csendőrségi ismétlő karabély főrészeit!*

- I. a cső,
- II. az irányzék,
- III. a zár
- IV. a szekrény az adogatóval.
- V. az ágy a felsőággal,
- VI. a foglaltvány,
- VII. a szurony a hüvellyel,
- VIII. a szerelék.

4. (1. §. I. f.) *Hogy készül a cső? Mit különböztetünk meg a csőben?*

A cső hosszában való átfúrással készült. A furat elől levő nyílását *torkolatnak*, középvonalát *csőtengelynek* nevezzük.

A furatban a *töltényürt* és *barázdás részt* különböztetjük meg.

A töltényür sima és a töltény alakjával bír.

A barázdás rész a lövedék vezetése végett csavarszerűen hajlított barázdákkal van ellátva. A furatnak a barázdák között kiemelkedő részét *ormózatoknak*, a furatnak az ormózatok közé eső átmérőjét pedig *öbölnek* (kalibernek) hívjuk. Karabélyunk öble 8 m/m.

5. (1. §. I. f.) *Hogyan függ össze a cső a tokkal, s mi emelkedik ki a csőfelszínéből?*

A cső a tokkal egybe van csavarva. A cső felszínéből a torkolat közelében a *célgömbtőke* emelkedik ki, melybe a *célgömb* van betolva.

6. (1. §. II. f.) *Sorolja fel az irányzék főrészeit!*

Az irányzék főrészei:

1. az *irányzékkeret*,
2. az *irányzéktooló*,
3. az *irányzékugró*.

7. (1. §. II. f.) *Hol van a legmélyebb és hol a legmagasabb irányzékállításhoz való nézőke? Melyik az alapirányzék állás?*

Az irányzékkeret középső kivágásának alsó részébe a legmélyebb (300 lépésre), a keret felső részébe a legmagasabb (2400 lépésre) távolságra megfelelő nézőke van bevágva. Az alapirányzékállás az 500 lépésnek megfelelő irányzékállás. Ennek nézőkéje a keret rövidebb karjába van bevágva.

8. (1. §. II. f.) *Az irányzékkeret oldalain minő beosztások vannak? Miként történik itt az irányzék beigazítása?*

Az irányzékkeret mindkét oldalán a 600 lépéstől 2200 lépésig terjedő távolságokra való beosztások vannak bevésve. Ezekhez az irányzéktoólón levő nézőke tartozik.

Az irányzéknek a kívánt távolságra való beigazítása úgy történik, hogy a tolót a jobbkez hüvelyk és mutatóujjával jobbról-balra megfogjuk, azután a keretet annyira emeljük, hogy a balkéz hüvelykujját alája dughassuk, azután a tolót megfelelő állásba csusztatjuk és a keretet felállítjuk.

9. (1. §. III. f.) *Sorolja fel a zár főrészeit!*

A zár főrészei:

1. a *tok az elsütő készülékkel és*
2. a *záródugattyú*.

10. (1. §. III. f.) *A tok mihez van erősítve, középsőrésze mit alkot és miben végződik?*

A tok nöcsavar metszeteinél fogva a csőhöz van erősítve.

A tok áttört középrésze a *tölténymedencét* alkotja.

A tok hátsó részét *tokfarknak* nevezzük, mely felső részén a záródugattyú vezetésére csatornával bír, alsó részén pedig az elcsattantó készülék egyes részei számára hosszúkás kivágás van. Baloldalán egy kis mélyedés a *zárcsapónyugaszt* képezi.

11. (1. §. III. f.) *Sorolja fel az elsütőkészülék főrészeit!*

Az elsütőkészülék főrészei: a *ravasz*, az *elsütő emeltyű*, az *elsütő csap*, a *kivető*, a *kivető szeg*, az *elsütő rugó* és az *elsütő szeg*.

12. (1. §. III. f.) *Sorolja fel a záródugattyú részzeit!*

A záródugattyú részei a zárcsapóval és a zárcsapócsavarral ellátott *fogantyúrész*, a *zároló*, a *zárolócsavar*, a *töltényvonó*, az *ütőszeg*, az *ütőszegnöcsavar* és az *ütörugó*.

A zár kinyitása végett a fogantyú gombját jobb kézzel megfogjuk s a fogantyú részt egy erős huzással a végtámszegig hátra húzzuk. Ez által az ütörugó megfeszül és a töltény medencebe egy töltött tárt bevezethetünk. A závarzat becsukása végett a záródugattyút a fogantyú gombjának megtaszításával teljesen előre kell tolni. Ekkor a legfelső töltény a tárt elhagyja és a töltény ürbe nyomul, az ütörugó pedig megfeszítve marad. A fegyver így lővésre kész állapotban van. Ha a ravaszt most hátra húzzuk, az ütörugó kiterjeszkehdhetik, előre rugja az ütőszeg, az ezen levő gyújtószeg a töltény csappantyujára üt, mitől a csappantyú gyúelegye; ettől a puskapor töltet meggyulad. Az elégsből keletkező gázok adják meg a lövedéknek a hajtóerőt.

A zárhatás-módja.

13. (1. §. V. i.) *Mire szolgál a szekrény? Mi a szekrényfenék és mi van a szekrény hátsó falába erősítve?*

A szekrény a töltényekkel megrakott tárnak és az adogatónak befogadására szolgál; alsó részén van a ravaszkenygel. A szekrény az ágy fáján keresztül csavarral a tokhoz van erősítve. A szekrényfenék, melyet a szekrényvel a szekrényfenécsavar köt össze, egy alacsony, fent nyitott szekrényke, mely, a szekrény oldalpofái közé pontosan beillik. A szekrény hátsó falába a tártartó van a tártartócsavarral erősítve.

A tartórugót a tartórugócsavar erősíti a tártartó felső karjához.

14. (1. §. IV. i.) *Mire szolgál az adogató és milyen részekből áll?*

Az adogató a tárban levő töltények adogatására szolgál és az adogatólemezről, az adogatóemeltyűből, az adogatórugóból és a támasztórugóból áll.

15. (1. §. V. i.) *Milyen részei vannak az ágynak?*

Az ágy részei: az előágy, melyben a cső, a középpágy, melyben a závarzat és a szekrény fekszik, továbbá a tusanyak és a tusa, valamint a csövet takaró felsőágy.

16. (1. §. VI. f.) *Mire szolgál a foglaltvány és mi tartozik hozzá?*

A foglaltvány a csőnek az ágyval való egybekapcsolására, az ágy megóvására, valamint a karabélyszíj odaerősítésére szolgál.

A foglaltványhoz tartozik: a felső és alsó karabély-karika, a két szíjkenygel, a fülessín (a lovascsendőr-karabélynál a fülesszeg) és a tusaborító.

A felső karabély-karika alsó lapjából a szuronyfoglalék nyulik ki, baloldalába pedig atüske vanbecsavarva, mely a karabélynak gúlába rakására szolgál.

17. (1. §. VII. i.) *Sorolja fel a szurony főrészeit!*

A szurony főrészei: a penge, a védővas és a markolat.

18. (1. §. VII. i.) *Miből áll a markolat?*

A markolat áll: a markolathüvelyből, a két markolathéjből és a nyomógombból.

19. (1. §. VII. i.) *Miből készült a szuronyhüvely?*

A szuronyhüvely acélbádugból készült és feketére van lakkozva; alsó végére egy gomb, felső nyitott végének oldalára pedig a tartókampó van odaforrasztva. A szuronyhüvely felső nyílásába a szájkarika van beillesztve, melynek a hüvelybe lenyúló és rugódó két nyelve a szuronynak a hüvelyben való megtartására szolgál. A szuronyhüvely aljába egy parafadugó van beillesztve, hogy a bele helyezett szurony ne lötyögjön.

20. (1. §. VIII. i.) *Mire szolgál a szerelék és milyen részek tartoznak hozzá?*

A szerelék a karabély jókarbantartására, valamint annak szétzedésére és összerakására szolgál.

A szerelékhez tartozik: a tisztítóvessző, a csavarhúzó és a torkolatfedő.

21. (2. §. a) *Mikor szedje szét a csendőr a karabélyt?*

A karabélyt a csendőr csak akkor szedje szét, ha tisztítani vagy megvizsgálni kell.

A csendőrnek külön rendelet nélkül csakis a záródugattyút szabad szét szedni.

22. (2. §. a) *Mire kell vigyázni a karabély szétszedésénél? Vizsgálathoz vagy tisztításhoz mit elég eltávolítani?*

A karabély szétszedésénél az egyes részeket a levevés sorrendjében az asztalra vagy padra egymás mellé tegyük és vigyázzunk arra, hogy azok semmivel, de különösen földdel vagy homokkal be ne mocskoltassanak; a csavarokat, nehogy kicserélődjenek, fészkükben tartsuk.

Rendszerint elégséges, ha csak a záródugattyút és a szekrényfeneket az adogatóval távolítjuk el.

23. (2. §. a) *Milyen rendben kell a karabélyt szétszedni?*

1. a záródugattyút,
2. a szekrényt,
3. felső és alsó karabély-karikát,
4. a felső ágyat,
5. a csövet.

24. (2. §. a) *A karabély mely részeit tilos a csendőrnek levenni vagy szétszedni?*

A csendőrnek általában tilos levenni vagy szétszedni: az irányzékot, a célgömböt, a zárócsapót, az elsütő készüléket, az adogatót, a támasztó rugót, a szíjkengyeleket, a fülessint (fülesszeget) és a tusaborítót; e műveleteket szükség esetén csak a fegyvermeszternek szabad végezni.

25. (2. §. b) *A szétszedett karabélyt minő sorrendben kell összerakni?*

A szétszedett karabély összerakása általában a szétszedésnek megfordított sorrendjében történik.

26. 3. §.) *A karabély jó karban tartásának mi a célja?*

A karabély jókarbantartásának célja az, hogy a karabély megsérülésektől és időelőtti elkopásoktól megóvassék.

A karabély és főrészeinek gyakori szétszedése: megsérülésekre és időelőtti elkopásokra vezet.

Az ismételt céltalan tisztítás, de különösen tilos tisztítószer használata következtében a karabély rövid idő alatt elkopik, sőt használhatatlanná válik.

27. 3. §.) *Hogyan kell a karabélyt megőrizni s a laktanyában valamint szolgálatban hogy kell elhelyezni?*

A megőrzendő karabélyok ütőrugója leeresztve, a zárócsapójuk becsukva, irányzékuk pedig az alapállásba igazítva legyen.

Laktanyában a karabélyok a szobában az erre való fogásokra akként akasztassanak fel a szíjnál fogva, hogy a torkolat-védővel bezárt torkolat fölfelé jusson és fogantyúgomb a faltól elfordítva legyen.

Járőrszolgálatban pihenők alkalmával a karabélyokat oly helyen kell tartani, hogy azokat sem a nap, sem a kályha heve vagy nedves kigőzölgés ne érje.

28. 3. §.) *Hogy kell bánni a karabéllyal használat közben és a rongálódásnak elkerülése végett mire kell figyelni?*

A karabéllyal használat közben mindig a legnagyobb gondal és óvatossággal kell bánni. Figyelmünket főleg az irányzékra,

a célgömbre, a csőfuratra fordítsuk, mert e részek a legkönnyebben megrongálódhatnak.

A karabély használhatóságát csökkentheti annak földre-ejtése, falhoz állítása, a csőfurat bedugaszolása s a szekrény falainak esetleges benyomása is.

29. 3. §.) *Mikor kell a karabélyt tisztítani s ahhoz mit használhatunk? A petróleum csak mire használható?*

A karabélyt használat után mindig haladék nélkül meg kell tisztítani.

A tisztításhoz, tisztítóvesszőn kívül még fadarabkák, kőc, kender, vászon valamint gyapotrongyok, tiszta víz, petróleum, fuolaj, fegyverkenőcs és kenőszappan használhatók.

Más tisztítószer használata tiltva van.

Petróleum csak szerfölött megkeményedett mocsok, meggyantásodott olaj, vagy rozsa feloldására használható. A petróleumnak a vasrészek bekenésére vagy rozsa ellen óvszerűl való használata tilos.

30. (3. §.) *Különböző időjárásnál való használat után hogyan történik a karabély tisztítása?*

Száraz időjáráskor való használat után a karabélyt a portól, a mocsoktól; esős időben való használat után pedig a nedvességtől is megtisztítjuk, azután a vasrészeket bezsírozott ronggyal átöröljük.

Ha nedvesség hatolt volna a szekrénybe, akkor annak feneke kivethető, egyébként csak a szekrényt az alsó nyílásánál benyúlva tisztítjuk meg.

Időnként a csőfuratot is száraz kőccel ki kell törölni és fegyverkenőccsel bekenni.

Nedves időben a tisztítást általában behatóbban teljesítjük, mint száraz időjáráskor.

Ha a karabély nagy és hosszabb ideig tartó esőben átázott, vagy ha azt a lövések után nem lehetne hamarosan megtisztítani, akkor bevonulás után a karabélyt és főrészeit annyira szétszedjük, amennyire a szétszedés általában meg van engedve. (L! 23. kérdést.)

31. (3. §.) *Lövés után hogyan kell a karabélyt megtisztítani?*

A csőfurat lövés után lehetőleg hat órán belül megtisztítandó.

A csőfurat kitisztításához a záródugattyút és a szekrényfenéket az adogatóval együtt kivesszük.

A zár részeit előbb bezsírozott, aztán száraz ronggyal kell letörölni, végre ismét bezsírozni.

A csőfurat tisztítását következő módon végezzük:

A tisztítóvessző rovatkás részére annyi kócot, kendert, vászon- vagy gyapotrongyot csavarunk, hogy a csőfuratban *húzósan* legyen ide s oda húzható, ezt a csombolekót szappanos vízbe mártjuk, s azzal, a csombolekónak esetleg többször tisztával való pótlása mellett, a csőfuratot megtisztítjuk.

A csombolekónak húzgalás közben úgy elől, mint hátul, mindenkor egy kissé ki kell hatolnia, hogy az egész csövet tisztítsa.

Ha a csőfuratot megkeményedett mocsok vagy rozsdá lepte el, akkor a tisztítóvessző csombolekóját petróleumba mártjuk és azzal a csőfuratot jól bekenjük.

A tiszta csőfuratot, nemkülönbén a cső tiszta felszínét zsíros ronggyal leheletszerűen bezsírozzuk.

A karabély megvizsgálása.

(4. §) A karabély megvizsgálása azért történik, hogy annak használható állapotáról meggyőződni lehessen. Minden vasrész ép, egész és rozsdamentes legyen. A barmitás ne legyen tulságosan ledörzsölve. Minden rész mocsoktalan, a vasreszek leheletszerűen bezsírozva, azok a részek pedig, melyek surlódnak, beolajozva legyenek. Az ágyon szakadás, repedés, törés ne legyen. Minden csavar tövig be legyen csavarva, fejük ne legyen kopott.

A csőfurat és a töltényür vékonyan zsírozva, mocsok, rozsdá és rongálás nélküli legyen. A célgömb ep legyen és szorosan álljon. Az irányzék ne legyen megrongálódva.

A zár és az adogató készülék kifogástalanul működjön. A feltűzőtt szurony szilárdan álljon a csövön, de nagyobb erő kifejtés nélkül legyen leemelhető és feltűzhető.

32. (5. §.) *Miből áll a lövészer?*

A lövészer a 93. mintájú éles töltényekből, a tölténytárból és tárdobozokból áll.

33. (5. §.) *Melyek az éles töltény alkatrészei?*

1. a töltényhüvely,
2. a csappantyú,
3. a puskaportöltet,
4. a lövedék.

(6. §.) A lövészer jókarban tartására nagy gond fordítandó. Nevezetesen: a teli tölténytárak mindig tárdobozokban tartandók és azokat csak közvetlenül a töltés előtt szabad a tárdobozokból kivenni. A tölténytárakat mindig óvatosan kell megtölteni és kiüríteni. Járőrszolgálatban a töltény lövedékét és tárból az elrozsdásodástól akként óvjuk meg, hogy azokat időnként fegyverkenőccsel itatott ronggyal áttöröljük. Ha tele tölténytárakat földre ejtenénk, akkor azokat a töltés előtt a portól és homoktól meg kell tisztítani.

A lövészer jókarban tartása.

(8. §.) *B) A Frommer-féle ismétlő pisztoly.*

A Frommer-féle ismétlő pisztoly főrészei:

- I. A cső és a zártok,
- II. a zár,
- III. az elsütő szerkezet,
- IV. a biztosító szerkezet,
- V. az adogató.
- VI. a tok, a tokfedél, s a markolatfák.
- VII. a szerelék.

A főrészek.

Az ismétlőpisztoly, mint ahogy alapos tisztításhoz szükséges, csavarhúzó használata nélkül kézzel szétszedhető és ugyanugy össze is rakható. A legcsekélyebb erőszakosságot is kerülni kell.

A szétzedés.

Szétszedés céljából következőképen járunk el:

1. kivesszük a tölténytárt,
2. a kakast felhuzzuk,
3. a rugós biztosítóval ellátott csavart balra fordítva kicsavarjuk, — ennek végével
4. a rögzítő szeget kinyomjuk,
5. a szabaddá vált határoló a zárórugó hatása folytán hátra nyomul: kiemeljük, végül
6. hátrafelé kihuzzuk a zártömböt (záródugattyu és tartozékai) és a zárolót.

Ha a határoló a pisztolyból ki van véve, a kakast elcsattantani nem szabad, A pisztolyt tovább szétszedni csak a fegyvermesternek szabad.

A pisztoly összerakása a szétszedésnek fordított sorrendjében történik. Ügyelni kell arra, hogy a rugós biztosítóval ellátott csavar teljesen be legyen csavarva és a biztosító a cső irányában vízszintesen álljon.

Az összerakás.

Kerülendő a pisztoly ok nélküli szétszedése és céltalan tisztítása, különösen pedig a tiltott (maró) tisztítóeszközök használata.

A pisztoly gondozása.

Ha ználatban a pisztoly a hozzátartozó táskában tartandó; ha ez meg nedvesedett, alaposan meg kell szárítani. A zárt, hogy a pisztoly a piszkolástól megóvassék, csakis közvetlenül a töltés és ürítés előtt nyissuk fel.

Az ismétlőpisztoly leejtése, a csőtorkolat eldugulása, a fegyvernek hidegről meleg helyiségbe való átvitele — ha a felületére rakódott nedvesség szorgosan le nem törültetnék — rongálásnak szolgáltat okot.

A pisztolyt használat után haladéktalanul és alaposan meg kell tisztítani.

C) A csendőrségi kardok.

34. (19. §.) *A kardpenge miből van gyártva és milyen főrészekből áll a kard?*

Úgy a gyalog, mint a lovas csendőrkard: a mérsékelt hajlítot, kétszer finomított *rugóacélból* van gyártva és súlyának csökkentése végett mindkét lapján homorúan kiköszörült; mindkét kard a *pengéből, a markolatból*, (ennek részei: kosár, fogantyú, markolathüvely, fogantyúkarika és szegecstok) és a *hüvelyből* áll.

35. (19. §.) *A gyalogcsendőr kardhüvelye miből készült?*

A gyalogcsendőr kardhüvely acélbádogból készült és feketére van lakkozva. Az alsó végére egy gomb, felső végére pedig a *tartókampó* van odaforrasztva. A kardhüvely felső nyílásába a *szájkarika*, míg a kardhüvelybe a kardpenge lötyögésének meggátlása végett, két *faszilánk* van beillesztve.

36. (19. §.) *A lovascsendőr kardhüvelye miből készült?*

A lovascsendőr kardhüvely acélbádogból van gyártva, belsejébe a rugódó nyelvekkel bíró *szájkarika* és két fenyőfaszilánk van betéve, a hüvely alsó vége pedig *csúztatóvassal* van elzárva. A szájkarika rugói a penge lötyögésének meggátlására, míg a fenyőszilánkok a penge és hüvely közt levő űr kitöltésére szolgálnak.

A kardok gondozása. (20. §.) A kardok gondozására a karabélyra vonatkozó szabályok érvényesek. Tisztításkor a kardot szétszedni nem kell.

Lövőutasítás.

37. (2. §.) *Lövedékpálya alatt mit ért?*

Az eléggő puskapor ereje által mozgásba hozott lövedék egy görbe vonalon mozog, mely az indulás irányától lefelé eltér. Ezt nevezzük lövedékpályának.

38. (2. §.) *Mi idézi elő az indulási iránytól való eltérést?*

Az indulási iránytól való eltérést a föld vonzóereje és a levegő ellenállása idézi elő.

39. (3. §.) *Miként történik a célzás?*

A célzás akként történik, hogy a célgömb hegyét a nézőke szélességének közepébe az irányéllal egy magasságba juttatjuk és a célpontot a célgömb csúcsára hozzuk, a karabélyt azonban nem szabad emellett elfordítani. Ezt nevezzük *csapott célgömbbel* való célzásnak s egyszerűségénél fogva rendszerint ez alkalmazandó.

40. (3. §.) *Mely célzási hibák fordulnak elő leggyakrabban?*

A leggyakrabban előforduló célzási hibák a következők: 1. *finoman vett célgömb*, midőn a célgömb a nézőkén alig látható, ennek mély lövés a következménye; 2. *teljesen vett célgömb*, midőn a célgömb a nézőkét teljesen kitölti, ennek magas lövés a következménye; 3. *elszorított célgömb*, midőn a célgömb nincs a nézőke közepén, ennek az a következménye, hogy a lövés arra tér el, merre a célgömb elszorítva lett; végül a karabélynak *egyik oldalra való elfordítása*; ennek az a következménye, hogy a lövés arra tér el, amely oldalra a karabély fordítva volt.

41. (3. §.) *Hol válasszuk meg a célpontot?*

A célpontot a cél alsó szélén választjuk, mert a túl lövést így kerülhetjük el.

42. (B. 3. §.) *Hogy kell célozni a futólépésben oldalt mozgó egyes személyekre, hogy az ügetésben, vagy vágásban oldalt mozgó egyes lovasra és hogy ha szél fúj?*

Futólépésben oldalt mozgó egyes személyre: 100 lépésre körülbelül egy ember, 200 lépésre körülbelül 2 ember, 300 lépésre körülbelül 3 ember szélességgel előre kell célozni.

Ügetésben vagy vágásban oldalt mozgó egyes lovasra: 100 lépésre a ló szügyére, 200 lépésre körülbelül fél lóhosszal, 300 lépésre körülbelül egy lóhosszal kell a ló szügye elé célozni.

Oldalról jövő szélnél a célpont azon oldalra teendő át, ahonnan a szél fúj.

Illetékszabályzat a m. kir. csendőrség számára című (Cs.—2.) szolgálati könyv kivonata.

A zsold. (27. §.) A zsold rendfokozat szerinti napi pénzilletéket képez. A zsold azon alapilleték, mely minden csendőr részére a tényleges szolgálat ideje alatt a valóságos rendfokozat szerint megállapított összegben jár.

A próbacsendőr zsoldja évente 900 korona, a csendőré 1000 korona, a mely naponta a próbacsendőrnél 2 kor. 46°, a csendőrnél 2 kor. 74 fillért tesz ki. A zsold havonként előleget, minden hó 1-én fizetetik ki. A kik a csendőrségtől való elbocsátás alatt állanak, azok illetékei 5—5 naponként fizetnek ki. A könnyelmű, megbízhatatlan próba csendőrnek zsoldját felhőnaponként is lehet folyósítani, a kerületi parancsnokság engedélye alapján. A fogytékba vétel napjával a zsold járandósága megszűnik.

Első tömegbetét. (28. §.) Az első tömegbetét általánosösszeget képez, mely az öltözeti és felszerelési szabályzatban előirt összes ruházati cikkek első beszerzésére szolgál. Az első tömegbetét nagyságát időközönként a belügyminister állapítja meg. Jelenleg a gyalog próbacsendőrnek első tömegbetéte 160, a lovas próbacsendőrnél 190 koronából áll.

Tömegátalány. (29. §.) A ruházati tárgyak fentartására és utánpótlására tömegátalányt kap. A tömegátalányt időszakonként a belügyminister állapítja meg. Ezen általány jelenleg rendfokozatra való külömbiség nélkül, gyalogcsendőr részére évi 110 lovascsendőr részére 120 korona 80 fillérből áll.

A tömegátalányra való igény a csendőrséghez történt bemutatás napjával kezdődik és szolgálati idejének tartama alatt jár.

A tömegre való igény azon nappal szűnik meg, melyen az illető fogytékba jut.

Gazdászattkezelési utasítás a m. kir. csendőr őrsök stb. számára című (Cs—13) szolgálati könyv kivonata.

Őrs-pénztár. (1. §.) Az őrsök a hivatalos (gazdasági általány, közzgazdálkodási és egyéb) pénzt a pénztárban őrzik. Az őrs pénztárasztala két különböző szerkezetű lakattal van elzárva. A pénztárasztal az őrsirodában van. Idegen pénz és más tárgy abba nem tehető.

A pénztár-bizottság. (2. §.) Az őrs pénztárát a pénztári bizottság kezeli, mely az őrsparancsnokból és egy csendőrből áll. Ezek együttesen felelősek a pénztárért.

Kórházi ápolás. (17. §.) A kórházba menő beteg csendőr megfelelő okmányokkal adatik át a kórháznak. Magántárgyait becsomagolva az őrsparancsnoknak őrizetére adja. A kórházi ápolási költséget, valamint a fölmerülő utazási költséget a beteg csendőr zsoldjából fedezik. A fennmaradó zsoldrészt a közzgazdálkodás kapja. A szolgálati pótdíj a beteg csendőré marad.

Határozványok a m. kir. csendőrőrsök közzgazdálkodásának vezetésére című (Cs—20.) szolgálati könyv kivonata.

A közzgazdálkodásnak az a célja, hogy a legénység tápláló, izletes, bőseges és a mennyire lehetséges olcsó étkezéshez jusson.

A közzgazdálkodás célja.

A közzgazdálkodás alapját az őrsökön a következő pénzösszegek képezik:

A közzgazdálkodás alapja.

a) a tagok által befizetett alaptőke,

b) a köztétkezési napibetét,

c) a drágasági pótlék,

d) fentartási pótlék,

e) kórházban levők és

f) feyelmi fenyítés alatt állók zsoldmaradványai,

g) a gazdasági általányból a közzgazdálkodás javára átutalt összegek,

h) a köztétkezésben résztvett idegen személyektől bevételezett étkezési és átvonulási szállás pénzek, végül:

i) az őrs által termelt élelmi cikkek, a tartott, vagy felnevelt hasznos házi állatok és azok termékei, esetleg az ezeknek értékesítéséből befolyt pénzösszegek.

Az így begyűlt pénzösszeg és a gazdálkodás folytán szerzett vagyon a résztvevők tulajdonát képezi.

A tagok által befizetett alaptőke legkisebb összege 120, legnagyobb összege 200 korona.

Az alaptőke nagysága.

A napi betét nagyságát a közzgazdálkodás résztvevői közösen állapítják meg s a szárnyparancsnokság hagyja jóvá.

A napi betét megállapítása.

A ki kevesebb külszolgálatot végez, mint pl. az őrsparancsnok, II-od altiszt, továbbá a szolgálatmentes gyengékedők, többet fizetnek az étkezésért mint a többi legénység, mivel többet vannak otthon és többet fogyasztanak. Hogy mennyit kell a napi betétben felül fizetni, azt óra szerint számítják ki.

A közzgazdálkodás vezetését egy bizottság teljesíti, mely az őrsökön az őrsparancsnokból és egy a közzgazdálkodásba részes csendőrből, esetleg ügyesebb próbacsendőrből, mint gazdálkodást vezetőből áll. Ezenfelül még egy számadást ellenőrző tagja is van a bizottságnak.

A közzgazdálkodási bizottság.

A gazdálkodást úgy kell vezetni, hogy a szolgálatban menő legénység amennyire lehetséges hazulról vigyen száraz élelmet magával.

A köztétkezés.

Az őrs létszámába beosztott nőilen legénység az őrsön tartozik étkezni. Konyhában étkezni tilos.

A köztétkezésben résztvevők reggelit, ebédet és vacsorát kapnak. Minden étkezéskor a főzőnőnek az asztalt meg kell teríteni.

Minden csendőrnök esinos evőeszközökkel és 2—3 drb. fehér asztal-kendővel rendelkeznie kell s ezek állandóan tisztán, rendben tartandók.

Evőeszközök beszerzése.

A gazdálkodás vagyona a közzgazdálkodásban résztvevő tagok tulajdona.

A közzgazdálkodás vagyona minden hónapban, vagyis minden év március, június, szeptember és december hó végével a részesek által hivatalból lelkiismeretesen megbecsülendő. Ha a becslésnél 120 koronánál kevesebb

A közzvagyony megbecsülése.

a fejenkénti osztalek akkor a hiányzó összeget be kell fizetni, ha pedig 200 koronánál több, akkor a felesleg a tagok között, ha kívánják szétosztható.

Ha valaki végleg elmegy az őrsről, akkor azt az osztalékot kapja, a mely a legutolsó becslésnél meg volt állapítva; ugyanennyit tartozik az újonnan belépő tag is alaptökéül befizetni.

Becslés
alá kerülő
dolgok.

Becslés alá vétetnek:

1. az élelmi cikkek,
2. a sertések, (tehén, juh stb.)
3. baromfi és egyéb hasznos háziállatok,
4. a kerti és esetleg a mezei termények,
5. a tüzelő és világítási anyag,
6. tisztítószer.

Ebből az összegből a gazdálkodást terhelő tartozások levonandók s az így nyert összeget annyi részre kell osztani, a hány tag a közzgazdálkodásban résztvesz.

Alaptöke befizetése a próba-csendőr által. Ha az őrre újonnan beosztott próba-csendőr a megállapított alaptökét befizetni nem tudja, akkor azt zsoldjából havonta legalább 8 koronás részletekben tartozik törleszteni.

Ha valakit időközben, még mielőtt alaptökéjét teljesen be fizette volna elvezényelnek; annak vezényeltetése alatt is kötelessége a részleteket fizetni anyaörsén mindaddig, míg azt teljesen be nem fizette.

Alaptöke vissza-fizetése. Ha valaki a közzgazdálkodásból felülvizsgálat, leszerelés stb. folytán yálik ki, akkor gazdálkodási jutaléka a visszatérítendő napi betétekkel postán a pótszárnyhoz küldetik be s ott lesz az illetőnek kézbesítve.

Napi betétek vissza-fizetése. Minden hó végén, ha a próba-csendőr télen 186, nyáron 248 óránál több külszolgálatot végzett; minden további 24 órányi szolgálat után egy-egy napi étkezési betétet 20—20 fillér levonással vissza kap.

Ha valaki a hó folyamán a közzgazdálkodásból tartós elvezénylés, betegség, stb. miatt kilépett, a hátralevő időre napi betétjét visszakapja.

Ha valaki magán ügyben 14 napon belül szabadságra ment, erre a 14 napra a napi betétet csak 20 fill. levonásával kapja vissza. Ez a 20 fillér a főzőnő bérére, világítására tartatik vissza.

A ki kórházban van, vagy fegyelmi fennvités alatt áll s helyettesítésére más őrsről valaki elvezényeltetik; a zsoldmaradvány felerészét az anya őr; fele részét pedig azon őr kapja, a melyről a vezénylés történt.

Alapfogalmak a térkép olvasáshoz.

A föld felszínét a rajta levő alakulatokkal, hegyekkel, vizekkel **terepnek**, a föld felszínével szorosban kapcsolatban levő tárgyakat **terep-tárgyak** (növényzeteket, épületeket, utakat, stb.) **terep-tárgyaknak** mondjuk.

Az őrskörlet terepének megismerésére a csendőrnek szüksége van. Ez abból áll, hogy a csendőr tudja milyen hegyek, vizek, milyen termőföld és terméketlen részek, milyen utak, vasutak, erdők, bányák, gyárak, tanyák, községek, stbi vannak működési területén. Itt minden segédeszköz nélkül ki kell magát ismernie a csendőrnek.

Sokszor azonban valamilyen ismeretlen vidéken is tájékozódnia kell.

E célra a **térkép** szolgál. A térkép nem más, mint a terepnek papírra való lerajzolása.

A térkép bizonyos **arány** szerint készült. Például a **katonai részletes térkép**, melyet a csendőrség is használ 1 : 75000 arányban van készítve. Ez az jelenti, hogy ezen a térképen minden 75000-szer kisebb, mint a valóságban és viszont. Ami tehát a térképen 1 cm. hosszú az a valóságban 75000 cm, vagyis 750 méter, vagy — mert 3 méter egyenlő 4 lépéssel — 1000 lépés hosszú.

A térképen a terep úgy van rajzolva, mint azt felülről nézve látni.

A hegyeket réteg vonalakkal és csikozással rajzolják. A réteg vonalak vékony vonalak, melyek a hegy alakját tüntetik fel. A csikok sok apró vonalkák tömege. Minél merőlegesebb a hegy annak sűrűbbek és vastagabbak, minél lejtősebb a hegy, annál ritkábbak és vékonyabbak a csikozások.

A tereptárgyaknak meghatározott jeleik vannak, melyeket **egyezményes jeleknek** nevezünk. Ezeket a **rajzfűzetből** tanuljuk megismerni.

A tájé-
kozdás. *Tájékozódni* annyit tesz mint eligazodni, magunkat valahol kiismerni.

A térkép úgy van rajzolva, hogy ha azt az irással magunk elé tesszük, a felső szél északra, az alsó szél délre, a jobb oldal kelet, a baloldal nyugat felé áll.

A tájékozás céljából arccal északnak fordulunk és a térképet magunk elé tartjuk. Most megkeressük a térképen a magunk álláspontját, a terepen pedig keresünk egy messzefekvő szembeötlő tereptárgyat, pldul: templomtornyot, tanyát stbi. Ezt a tárgyat a térképen is megkeressük. A térképet most akként forgatjuk, hogy álláspontunknak és a terepen választot tárgynak a térképen való rajza, egy vonalba essék a természetben látható tárggyal. Ez az eljárás hasonlítani fog a célzáshoz.

A tájé-
kozás
segéd-
eszközei. Az északi irányt az iránytű (tájoló), továbbá a nap, a sarkcsillag, stbi segítségével lehet megállapítani. E célból tudnunk kell, hogy az iránytű *kékre* futtatott vége mindig északnak mutat. A nap keleten kel, délben délen van és nyugaton nyugszik. Például: délután 3 óra felé a nap dél és nyugat között van; ha a nappal ellenkező irányba fordulunk északkelet felé nézünk, most félfordulatot balra téve megkapjuk az északi irányt. A sarkcsillagot úgy találjuk meg, ha a *Göncöl szekerének* 2 utolsó csillagát képzeletben egy vonallal összekötjük s erre a két csillag közötti távolságot ötszörösen rámérjük. Az így talált fényes csillag felé fordulva északnak állunk.

Szükségből tájékoztathat, ha tudjuk hogy a régi templomok főoltára kelet felé áll, a fák északi (északkeleti) oldala kérgesebb és mohával van benőve, stbi.